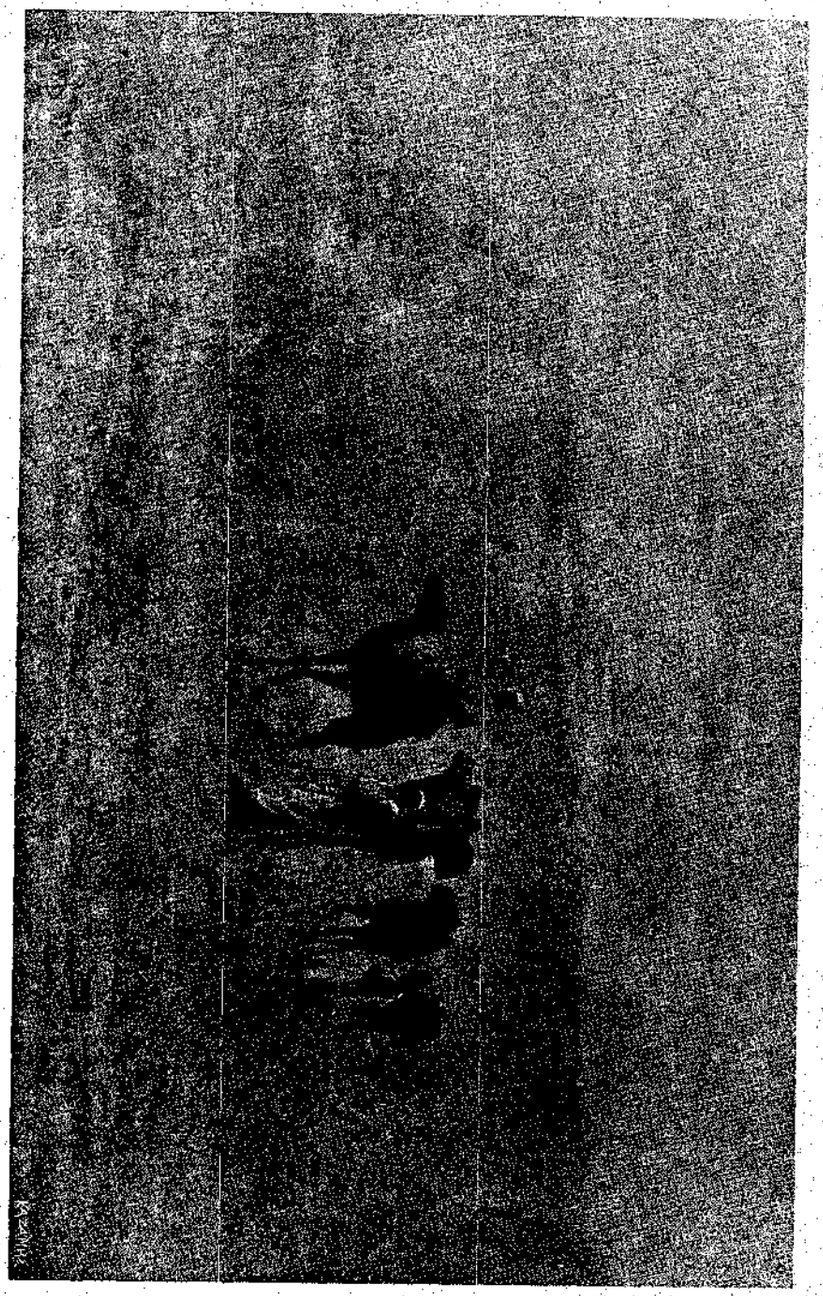

ΕΡΜΟΣ ΥΠΟ Π. ΤΖΙΡΙΤΗ

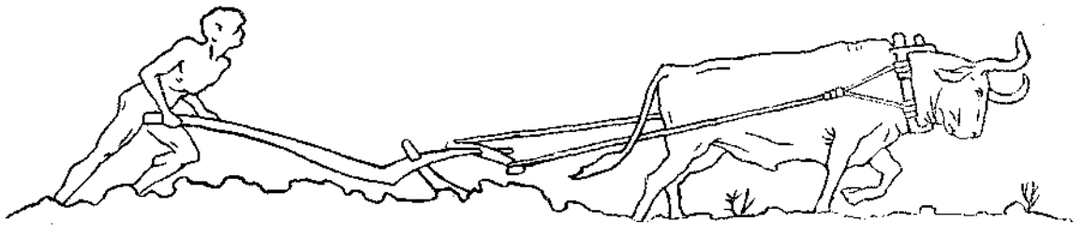

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Ε' 15
ΜΑΙΟΥ 1905

ΦΡΕΙΔΡΙΧ ΣΧΙΛΛΕΡ

Τραγουδῶντας ἐσύντριψα τὰ δεσμά μου . . .
ΣΧΙΛΛΕΡ

Εἰς τοὺς χρόνους τῆς φλογερᾶς πίστεως τὰ ἀνήσυχα καὶ μυστικὰ ὄνειρα ἐλάμβανον αἰσθητὴν μορφήν, καὶ οἱ πιστοὶ προσκυνηταί, ἐν θρησκοληπτικῇ παραισθήσει, ἤκουον φωνὰς κ' ἔβλεπον ὁράματα καὶ ὀπτασίας. Καὶ ἐγώ, τὰς ἡμέρας ταύτας, μέσα εἰς τὸν θαυμασμόν μου — εἶνε δὲ καὶ ὁ θαυμασμὸς λατρεία καὶ λαοί τινες ἀπονέμουν τιμὰς θρησκευτικὰς εἰς τὴν μνήμην τῶν Ὑπερόχων – ᾐσθάνθην ἐκ νέου, εἰς παραίσθησιν ἔντονον καὶ παράδοξον, μὲ στερεοσκοπικὴν ἀκρίβειαν λεπτομερειῶν, τὰς βαθείας συγκινήσεις τοῦ προσκυνήματός μου εἰς τὰ ἱερὰ τοῦ Σχίλλερ, ὡς νὰ ἐπάτουν δευτέραν φορὰν τὰ ἅγια χώματα.

Καὶ εἶδα τὸ θέατρον τοῦ Μαννχάϊμ, τῆς παραρρηνείου πόλεως μὲ τὰ ζατρικιοειδῆ κανονικὰ τετράγωνα, σχεδὸν τὸ ἴδιον, ὅπως τῷ 1782, ὅταν κρυφίως καὶ ἄνευ ἀδείας ἦλθεν ὁ Σχίλλερ, νεαρὸς στρατιωτικὸς ἰατρός, νὰ παραστῇ εἰς τὴν πρώτην παράστασιν τῶν *Ληστῶν* του. Τὸ ὀργίλον δρᾶμα εἶχε γράψῃ ὁ ἀνυπότακτος ποιητὴς εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς στρατιωτικῆς ἀκαδημίας, προσποιούμενος τὸν ἄρρωστον, διότι ὁ αὐστηρὸς κανονισμὸς δὲν ἐπέτρεπε φῶς τὴν νύκτα. Ὅταν ἐτύπωσε τὸ ἔργον του, εἰς τὸ ἐξώφυλλον ἔθεσεν ὡς σύμβολον λέοντα ἐφορμῶντα καὶ ὑποκάτω in tirannos. Ἡ ἀγρία κραυγὴ κατὰ τῆς τυραννίας ἐξήρχετο ἀπὸ τὰ πληγωμένα στήθη δεσμώτου. Ἐπνίγετο ἐκεῖ μέσα. Τὸν ἐτιμώρησαν μὲ φυλάκισιν δι' ἄλλην μετάβασίν του εἰς Μαννχάϊμ. Ἀλλ' ὅταν ὁ αὐστηρὸς δοὺξ τῆς Βυρτεμβέργης Κάρολος ἀπῄτησεν ἀπ' αὐτὸν νὰ μὴ γράψῃ πλέον τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἰατρικὰς πραγματείας — εἶχε μάθει ὅτι ὁ Σχίλλερ ἔγραφε τὸν *Φιέσκον*, — ὁ ποιητὴς ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν του.

Εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς μία ἅμαξα κατάκλειστος ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Στουτγάρδην. Ὅταν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐπρόβαλεν ἀπὸ τὴν θυρίδα ἡ ὠχρὰ μορφὴ τοῦ Σχίλλερ. Τὸ ἡγεμονικὸν ἀνάκτορον ἕνεκα ἑορτῆς τινος ἀπήστραπτεν ἐκ φωταψίας· εἰς ἓν ἄλλο παράθυρον διηυθύνθη τὸ βλέμμα τοῦ ποιητοῦ. Ὀπίσω ἀπ' αὐτὸ δύο μάτια ἔχυναν δάκρυα, καὶ μία καρδία ἐσπαράσσετο διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ μονάκριβου υἱοῦ, κ' ἐλάκτιζε μὲ ἀγωνίαν τὸ στῆθος διότι ἐδραπέτευεν ὡς λιποτάκτης καὶ διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἕως ὅτου ἐξέλθει ἀπὸ τὰ σύνορα.

Ἔθραυσε τὰ δεσμά του, ἀλλ' αἱματωμένος. Ἐκρύπτετο διὰ νὰ μὴ συλληφθῇ καὶ παραδοθῇ εἰς τὸν ἐξωργισμένον δοῦκα. Ἦλθεν εἰς τὸ Μαννχάϊμ. Τὸν ἐβασάνιζεν ἡ ἔνδεια. Εἶχε χρεωθῆ διὰ νὰ τυπώσῃ τοὺς *Ληστάς*. Ἴσως ἔμεινε νηστικὸς κανὲν βράδυ εἰς τὴν θέσιν ὅπου τώρα ὑψώνεται ὁ ἀνδριάς του. Τὸ μέλλον ἀβέβαιον, σκοτεινόν. Ἡ ὑγεία του ἐπισφαλής. Τὸν ψήνει ὁ πυρετός· ἀλλ' ἔχει καὶ ἕνα ἄλλον πυρετόν. τῆς ἐμπνεύσεως· αὐτὸς καὶ ὁ ἐλεύθερος ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέει μὲ δίψαν καὶ ἡδυπάθειαν, τὸν ζωογονοῦν. Ἐδῶ, εἰς τὸ θέατρον τοῦ Μαννχάϊμ παρεστάθησαν ἀκόμη καὶ ὁ *Φιέσκος* καὶ ἡ *Λουΐζα Μίλλερ*· ἐδῶ ἐξερράγησαν τὰ χειροκροτήματα τὰ ὁποῖα μετεδόθησαν ἔπειτα εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν, εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

***

Τώρα βλέπω ἐμπρός μου τὸν οἰκίσκον μὲ τὴν ὀξεῖαν καὶ μαύρην ἀπὸ σχιστόλιθον στέγην, εἰς τὸ Γκόλις, τὸ προάστειον τῆς Λειψίας. Διὰ μέσου τοῦ κιγκλιδώματος ἀπὸ τὸν στενὸν δρόμον διακρίνεται στεφανωμένη ἡ προτομὴ τοῦ ποιητοῦ. Συχνὸν εἶνε τὸ εὐλαβὲς προσκύνημα. Ἐδῶ μέσα ἐνεπνεύσθη ὁ Σχίλλερ τὸν θεῖον ὕμνον *Πρὸς τὴν Χαράν*, τὴν ὁποίαν τόσον ἐλαχτάρησεν ἡ ψυχή του:

Freude, schöner Götterfunken
Tochter aus Elysium

Ἐδῶ ὁ Σχίλλερ συνδιηλλάχθη πρὸς τὴν ζωήν. Εἶχε δίψαν ἀγάπης, φιλίας. «Μόνη ἡ φιλία, ἔγραφε, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν Μοῦσαν μου εἰς τὴν ζωήν, ἀφ' οὗ ἤδη διήνυσε τὸν ἥμισυν δρόμον πρὸς τὸν Κωκυτόν». Τοιοῦτον φίλον εὗρε τὸν Κέρνερ, (τὸν πατέρα τοῦ ποιητοῦ Θεοδώρου Κέρνερ). Εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν μνηστήν του ἔγραφε συντετριμμένος, ἕτοιμος ν' *αὐτοχειριασθῇ, ἀπὸ τὸ Μαννχάϊμ: «Κοντὰ σὲ σᾶς θὰ εἶμαι εὐτυχής. Δὲν ἔγεινα ποτέ μου ἀκόμη»*. Εἰς τὴν Σαξονίαν ὅπου τὸν ἐπροσκάλεσεν ὁ Κέρνερ, εὗρε τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς στοργῆς, τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνάγκην. Καὶ ἀπὸ τὸν οἰκίσκον τοῦ Γκόλις ἔγραφε πρὸς τὸν φίλον του: «Ἡ θεία Πρόνοια, ἡ ὁποία εἰσήκουσε τὰς σιωπηλὰς προσευχάς μου, μὲ ἔφερεν εἰς τὴν ἀγκάλην σου».

Εἰς τὸ δωμάτιον, τὸ βλέπον πρὸς τὸν κῆπον, ὅπου θροεῖ ἀκόμη τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων, ποῦ τὸν ἐσκίασαν, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Δρέσδην, ἐτελείωσε τὸν *Δὸν Κάρλον*. Ἔργον ἐπαναστατικὸν καὶ φλογερὸν ὅπως τάλλα· ἀλλὰ ὡριμώτερον, ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰς νεανικὰς τραχύτητας. Εἶνε τὸ πρῶτον δρᾶμα του τὸ γραφὲν εἰς στίχους. Ἀπὸ τώρα ὅλα τὰ δραματικά του ἔργα θὰ εἶνε ἔμμετρα. Μετὰ ἔτη ἤρχισεν εἰς πεζὸν λόγον τὸν *Βαλλενστάϊν*· ἀλλὰ γρήγορα τὸν μετέγραψεν εἰς ἰάμβους «διὰ νὰ πληροῖ ὅλους τοὺς ὅρους τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ κανεὶς ν' *ἀπαιτῇ ἀπὸ τελείαν τραγῳδίαν*».

***

Ἡ Ἰένα, ἡ γραφικὴ παρὰ τὴν συμβολὴν δύο ποταμῶν πολίχνη, ἡ περιώνυμος διὰ τὸ πανεπιστήμιόν της καὶ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Πρώσσων ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, εἶνε γεμάτη ἀπὸ Σχίλλερ. Ἀνὰ πᾶσαν καμπὴν τῶν στενῶν καὶ σκολιῶν δρόμων της μὲ τ' ἀνώμαλα καὶ τραχέα λιθόστρωτα, τὸ βλέμμα συναντᾷ εἰς τὰς προσόψεις τῶν γηραιῶν καὶ ἰδιορρύθμων οἰκιῶν πινακίδας μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σχίλλερ.

Ἰδοὺ τὸ γηραιὸν Πανεπιστήμιον, ἀληθὲς ἐρείπιον, ἐγκαταλειφθὲν καὶ καταρρέον, ὅπου ὁ Σχίλλερ, διορισθεὶς καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας, μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Γκαῖτε, ἠλέκτρισε τὴν γερμανικὴν νεολαίαν. Τὸ ἐναρκτήριον μάθημά του, παραλληλισμὸς τοῦ χειρώναχτος λογίου πρὸς τὸν φιλοσοφικὸν νοῦν, ἦτο ἀληθὴς θρίαμβος, καὶ τόσον μεγάλος, ὥστε — πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν ἔγεινεν εἰς νεοδιορισθέντα καθηγητὴν — τὴν νύκτα οἱ φοιτηταὶ ἔψαλαν ᾄσματα ὑπὸ τὸ παράθυρόν του καὶ ἐζητωκραύγαζον. Ἐπαναβλέπω, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σάαλ, καὶ τὸ ἁπλοϊκὸν ἐκκλησάκι, ὅπου τὸ 1790 ἔγεινεν ὁ ποιητικὸς γάμος τοῦ Σχίλλερ μὲ τὴν Καρλότταν φὸν Λέγγεφελδ, τὴν ὡραίαν Λόττε, τὴν ἀξίαν σύντροφον τῆς ζωῆς του, τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ ὑψώθη μέχρι τῆς ψυχῆς του, τῆς ὁποίας ἡ ἀγκάλη ὑπῆρξε λίκνον στοργῆς διὰ τὴν πονεμένην ὕπαρξίν του, καὶ ἡ ἀφοσίωσίς της πρᾴως καὶ γλυκέως ἡρωϊκὴ πρὸς τὸν ἐπὶ ἔτη παλαίοντα μὲ τὸν θάνατον.

Ἰδοὺ ἡ αἴθουσα ὅπου ὁ Σχίλλερ καὶ ὁ Γκαῖτε συνηντήθησαν τῷ 1794 εἰς μίαν συνεδρίασιν τῆς Ἑταιρείας τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Ἱστορικὴ συνάντησις, ἥτις ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν δύο, καὶ ἐπὶ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας καὶ τῆς παγκοσμίου. Οἱ δύο μεγάλοι ποιηταὶ ἦσαν ἐντελῶς ἀντίθετοι φύσεις. Ὁ Σχίλλερ μετὰ τὴν πρώτην πρὸς τὸν Γκαῖτε ἐπίσκεψιν, πρὸ ἐτῶν, εἰς τὸν Ρουδολστάτην ἔγραφε πρὸς τὸν φίλον του Κέρνερ: «Ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ἠμπορέσωμεν ποτὲ νὰ συνδεθῶμεν. Τόσον προτρέχει ἀπ' ἐμὲ (ὀλιγώτερον κατὰ τὴν ἡλικίαν ὅσον κατὰ τὴν πεῖραν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν) ὥστε ποτὲ δὲν θὰ συναντηθῶμεν καθ' ὁδόν». Ὁ Γκαῖτε ἐπιστρέψας ἀπὸ τὸ περιώνυμον εἰς Ἰταλίαν ταξείδιον, ἀπὸ τὸν ἀνέφελον οὐρανὸν τῆς μεγάλης καὶ ἠρέμου τέχνης, ᾐσθάνθη ἀληθὲς μῖσος πρὸς τὰ «θαυμάσια ἐκτρώματα» ὅπως ἀπεκάλει τὰ ἄγρια καὶ παράφορα ἔργα τῆς πυρετώδους περιόδου τοῦ Σχίλλερ. Οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐν τούτοις ἐθαύμαζον ἀλλήλους. «Παράδοξον κρᾶμα ἀγάπης καὶ μίσους ἐγέννησε μέσα μου ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἔγραφεν ἀργότερα ὁ Σχίλλερ πρὸς φίλον του· ὅ,τι αἰσθάνομαι ὁμοιάζει μὲ τὸ συναίσθημα τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασίου πρὸς τὸν Καίσαρα· θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἐξοντώσω τὸ πνεῦμα του διὰ νὰ τὸ ἀγαπήσω πάλιν μὲ ὅλην τὴν ψυχήν μου».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Σχίλλερ, ὅλως διόλου κατὰ τύχην, ἀνεχώρησαν μαζὶ καὶ εἰς τὸν δρόμον συνῆψαν συνδιάλεξιν. Οἱ δύο μεγαλοφυεῖς ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπλησίασαν ἀλλήλους διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν ποτὲ πλέον. Ὁ Σχίλλερ ἐζήτησε τὴν συνεργασίαν τοῦ Γκαῖτε διὰ τὰς *Ὥρας*, τὸ περίφημον περιοδικόν, εἰς τὸ ὁποῖον συνειργάσθησαν καὶ ὁ Κάντιος, ὁ Φίχτε, οἱ δύο Οὔμβολδ, ὁ Ἕρδερ.

Ἡ φιλία των, μοναδικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων, ἐβλάστησε διὰ μιᾶς, μὲ ἀπίστευτον σφρῖγος. Ὁ Γκαῖτε ἐπροσκάλεσε τὸν Σχίλλερ εἰς τὴν Βεϊμάρην. Ἔμειναν μαζὶ δύο ἑβδομάδας. Ἀπὸ τὴν πλουσίαν ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν εἶδαν, μὲ ἔκπληξίν των, ὅτι εἰς τὰ σπουδαῖα καὶ εἰς τὰ μεγάλα ἦσαν σύμφωνοι. Ἀνυπολόγιστος ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Ὁ Γκαῖτε ἤνοιξε νέους κόσμους εἰς τὸν Σχίλλερ, οὗτος μετέδωκε εἰς τὸν Γκαῖτε ἐνδιαφέρον, ἐνθουσιασμόν. Τὸ μεσότοιχον τὸ χωρίζον τὰ *ἄτομα ἐκρημνίσθη διὰ παντὸς μεταξύ* των, καὶ αἱ ψυχαί των συνεκοινώνησαν πρὸς ἀλλήλας μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ ἀφοσίωσιν. «Εἶνε, ἀληθινά, δῶρον Θεοῦ νὰ ἔχῃ κανεὶς σοφὸν φίλον, ἔγραφεν ὁ Σχίλλερ πρὸς τὸν Γκαῖτε» μετὰ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ εἰς τὸν *Βαλλενστάϊν*, τοῦ ὁποίου τοῦ εἶχε στείλει τὸ χειρόγραφον. «Εἰς ἐμέ, ἔγραφεν ὁ Γκαῖτε, ἐπῆλθε νέα ἄνοιξις, ἡ παλαιὰ σπορὰ ἀνεβλάστησε καὶ οἱ ξηρανθέντες κλάδοι ἄνθησαν ἐκ νέου». Καὶ πάλιν: «Μοῦ ἐδώκατε δευτέραν νεότητα καὶ μὲ ἐκάματε ἐκ νέου ποιητήν».

Καὶ ὁ Σχίλλερ ἀφῆκε τὰς ἱστορικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας, αἱ ὁποῖαι τὸν εἶχον δεσμεύσει ὁλόκληρα ἔτη, καὶ ἔγεινε καὶ αὐτὸς καὶ πάλιν ποιητής. Ἀλλ' ὅσον δυναμώνει ἡ ψυχή του, τόσον κλονίζεται τὸ σῶμα του. Τῷ 1791 ἔχει φθάσει εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου. Ἡ νόσος τὸν διαβιβρώσκει· εἰξεύρει ὅτι εἶνε προγεγραμμένος, ἀλλὰ θέλει τοὐλάχιστον «νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ὅ,τι ἀξίζει νὰ σωθῇ». Μὲ πεισματώδη, πυρετώδη δραστηριότητα, μὲ *ὑπερένταση τῶν* δυνάμεων μέχρι θραύσεως αὐτῶν, ζητεῖ νὰ ἐπωφεληθῇ τὰ ὀλίγα ἔτη τῆς ἀνακωχῆς, τὴν ὁποίαν τῷ παραχωρεῖ ὁ θάνατος.

Κατ' ἀρχὰς ἀκτοπλοεῖ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, παρὰ τὴν ὄχθην τῆς φιλοσοφίας, πρὶν ἀναχθῇ εἰς τὸ ἐλεύθερον πέλαγος τῆς δημιουργικῆς ἐπινοίας. Ἐνδύει μὲ ποίησιν τὰς ἀφῃρημένας θεωρίας. Μὲ κίνησιν πτερύγων ἀέτειον ἀνυψοῖ εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς τέχνης τὰς ἀληθείας τῆς διανοήσεως. Πλάττει ὡς καλλιτέχνης τὸν χρυσὸν τὸν ὁποῖον ἐξώρυξεν ὡς φιλόσοφος, ὅπως *Τὸ Ἰδεῶδες καὶ τὴν Ζωὴν* ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς *περὶ τῆς αἰσθητικῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου*.

Μὲ τὰ *βαλλίσματά του* (Balladen) πλησιάζει πρὸς τὴν περιγραφικὴν καὶ παραστατικὴν ἐκείνην ποίησιν, τῆς ὁποίας ὁ Γκαῖτε εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀριστοτέχνης, καὶ τὴν ὁποίαν εἰς αἰσθητικὸς ὠνόμασε plastische Augenpoesie (πλαστικὴν ποίησιν τῶν ὀφθαλμῶν). Αἱ ποιητικαὶ αὐταὶ εἰκόνες μὲ τὸ εὐκρινὲς περίγραμμα καὶ τὸν ζωηρὸν χρωματισμὸν *εἶνε ἕως τώρα* εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ δημοφιλέστατα τῶν ἐπικολυρικῶν ἔργων τοῦ Σχίλλερ. Ἀλλ' οἱ ὀλίγοι προτιμοῦν τὴν ἄλλην του ποίησιν, τὴν κινουμένην εἰς τὸ ἄπειρον, τὴν γείτονα τοῦ κεραυνοῦ, die Nachbarin des Donners, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει εἰς τὸ *Ἆσμα τοῦ Κώδωνος*.

Ἐπαναβλέπω εἰς τὸ ἄκρον τῆς Ἰένης τὸν ἐξοχικὸν οἰκίσκον, ὅπου ἐκατοίκησεν ὁ Σχίλλερ ἀπὸ τὸ 1796 - 99. Τὸ «Gartenhaus» κεῖται εἰς τὸ χεῖλος βραχώδους προεξοχῆς, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὁποίας ἕρπει ὀφιοειδῶς, διὰ μέσου καταφύτου κοιλάδος, ὁ μικρὸς ποταμὸς Λώϋτρα. Εἰς τὸν κῆπον μία ἐπιγραφὴ διαλαλεῖ μὲ ὑπερηφάνειαν ὅτι ἐκεῖ ἐποιήθη ἡ μεγάλη τριλογία τοῦ *Βαλλενστάϊν*. Καὶ ἡ φαντασία μοῦ ἐπαναφέρει τὸν ὠχρὸν ποιητὴν εἰς τοὺς πρασίνους διαδρόμους παλαίοντα μὲ τὴν ἰδέαν ὡς ὁ Ἰακὼβ μὲ τὸν Γεχοβᾶ.

***

Εἰς τὴν Λειψίαν, ἡ πλατεῖα τοῦ παλαιοῦ θεάτρου μοῦ ἐνθυμίζει τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Σχίλλερ. Παριστάνετο πρώτην φορὰν ἡ *Αὐρηλιανὴ Παρθένος*, καὶ ὁ ποιητὴς μετέβη νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου του. Τὸ πλῆθος τὸν διέκρινεν εἰς ἓν θεωρεῖον καί, μόλις μετὰ τὴν πρώτην πρᾶξιν κατεβιβάσθη ἡ αὐλαία, θυελλώδης ζητωκραυγὴ ἐπλήρωσε τὸ θέατρον: Ζήτω ὁ Φρεῖδριχ Σχίλλερ!... Σαλπίσματα ἐπευφημίας ἀντήχησαν καὶ ἀνεμίχθησαν μὲ τὰς φωνάς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως ὅλοι ἐξώρμησαν ἔξω, ἐν συνωστισμῷ, διὰ νὰ ἴδουν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν μέγαν ποιητήν.

Καὶ ὅτε ἐφάνη ὁ Σχίλλερ, καταβεβλημένος, φέρων ἐπὶ τοῦ προσώπου τὰ ἴχνη προσφάτου ἀσθενείας, τὸ πλῆθος ἐχωρίσθη εἰς δύο μετὰ σεβασμοῦ διὰ νὰ διέλθῃ. Ἔξαφνα μία φωνὴ ἠκούσθη. «Ἀποκαλυφθῶμεν!... Καὶ διὰ μιᾶς αἱ κεφαλαὶ ἐγυμνώθησαν. Σιωπὴ θρησκευτικὴ ἐξηπλώθη. Ὅλαι αἱ καρδίαι, ὅλοι οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς αὐτὸν διηυθύνθησαν· οἱ πατέρες, αἱ μη-

τέρες ἐσήκωνον τὰ παιδιά των δεικνύοντές τον καὶ ψιθυρίζοντες σιγά: αὐτὸς εἶνε! Καὶ ὁ Σχίλλερ διῆλθε διὰ μέσου τῶν γυμνῶν σκυμμένων κεφαλῶν, μέγας καὶ θριαμβευτής!...

***

Ἡ Βεϊμάρη ἐνθυμίζει εἰς πᾶν βῆμα τὸν Σχίλλερ. Ἀπὸ τὸ 1801 ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὴν περίφημον πόλιν, τῆς ὁποίας οἱονεὶ πολιοῦχος θεότης εἶνε ὁ Γκαῖτε. Ἰδοὺ τὸ μικρὸν ἥσυχον δωμάτιον τοῦ ὑπουργικοῦ μεγάρου τοῦ Γκαῖτε, παρὰ τὸν κῆπον, ὅπου τόσας φορὰς ἐκάθισε μεταξὺ τῶν δύο ποιητῶν ὁ Δοὺξ τῆς Σαξοβεϊμάρης Κάρολος Αὔγουστος, ὁ θαυμαστὴς καὶ προστάτης των. Ἰδοὺ καὶ τὸ θαυμάσιον ἄλσος παρὰ τὰς γραφικὰς ὄχθας τοῦ Ἴλμ, μὲ τὸν λευκὸν ἐξοχικὸν οἰκίσκον τοῦ Γκαῖτε καὶ μὲ τὸ τεχνητὸν ἐρείπιον, ἀνάμνησιν τῆς Ἰταλίας. Πόσας φορὰς διῆλθον ὑπὸ τὰς δενδροστοιχίας τὰ δύο ὑψηλὰ ἀναστήματα, καὶ πόσας φορὰς ἔψαυσε τὰ πυκνὰ φυλλώματα ἡ ἔμπνευσίς των καὶ ἡ σκέψις των!

Εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, πρὸ τοῦ θεάτρου ὅπου παρεστάθησαν τὸ πρῶτον ὁ *Βαλλενστάϊν*, ἡ *Μαρία Στούαρτ*, ἡ *Νύμφη τῆς Μεσσήνης*, ὁ *Γουλιέλμος Τέλλος*, ὑψοῦται τὸ ὡραῖον χαλκοῦν σύμπλεγμα τῶν δύο Διοσκούρων, τῶν Dichterheroen. Ὁ Γκαῖτε, ὀλύμπιος καὶ μέγας, κρατεῖ μὲ τὴν δεξιὰν στέφανον δάφνης καὶ στηρίζει μὲ κάποιαν φιλικὴν νωχέλειαν τὴν ἀριστερὰν εἰς τὸν ὦμον τοῦ Σχίλλερ. Ὁ Σχίλλερ, ἁπλόνων τὴν δεξιὰν πρὸς τὴν δάφνην, κρατεῖ μὲ τὴν ἀριστερὰν συνεπτυγμένον χειρόγραφον καὶ βλέπει ὑψηλά, εἰς ἔμπνευσιν ἔνθεον, ὡς ν' ἀκούῃ μυστηριώδη φωνὴν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἡνωμένοι ὑψώνονται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐπάνω εἰς τὸ ὑπόβαθρον, ὅπως ἡνωμέναι ἦσαν αἱ ψυχαί των, ὅπως ἡνωμένοι ζοῦν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν γενεῶν.

Ἡ οἰκία τοῦ Σχίλλερ, εἰς τὴν φερώνυμον ὁδόν, διώροφος μὲ ὑπερκείμενον εἰς τὸ μέσον τρίτον ὄροφον, φέρει εἰς τὸν νοῦν ζωηρὰ τὰ τελευταῖα τραγικὰ ἔτη καὶ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ. Ἰδοὺ ἡ κλίνη ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασανίσθη καὶ ἐξέπνευσε, ἰδοὺ καὶ οἱ στέφανοι οἱ κατατεθέντες ἐπὶ τοῦ νεκροῦ· τριγύρω εἰκόνες, σκεύη, τὰ ὁποῖα συνέζησαν μὲ τὸν ποιητήν, τὰ ἤγγισεν ἡ χείρ του, τὰ ἔψαυσε τὸ βλέμμα του.

Ὤ! αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἔτη! Τὸ σῶμα ῥαγισμένον καὶ ἡ ψυχὴ ἕτοιμος νὰ διαφύγῃ!..

Ὁ Γκαῖτε τὸ πρωῒ τῆς πρωτοχρονιᾶς τοῦ 1805 ἐσκέφθη νὰ γράψῃ ἓν συγχαρητήριον δελτάριον εἰς τὸν Σχίλλερ. Χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀντὶ «νέα πρωτοχρονιά», ἔγραψε «τελευταία πρωτοχρονιά». Ὅταν τὸ ἀνέγνωσε ἠσθάνθη φρικίασιν καὶ τὸ ἔσχισε. Ἤρχισεν ἐκ νέου, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ χείρ του ὠθεῖτο νὰ γράψῃ «τελευταία πρωτοχρονιά» καὶ μὲ κόπον τὴν ἐκράτησε. Ὁ Γκαῖτε διηγήθη τὸ παράδοξον γεγονὸς εἰς φίλους του καὶ ἐπρόσθεσε: — Ἔχω τὸ προαίσθημα, ὅτι αὐτὸ τὸ ἔτος ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο μας θ' ἀποθάνῃ, ἢ ὁ Σχίλλερ ἢ ἐγώ.

Ὁ Σχίλλερ δὲν κατέθετε τὰ ὅπλα. Εἰργάζετο ὁλοψύχως εἰς τὴν τελευταίαν τραγῳδίαν του *τὸν Δημήτριον*, τοῦ ὁποίου ἔγραψε τὸ ὅλον διάγραμμα καὶ σκηνάς τινας θαυμασίας γραφικότητος καὶ μεγαλοπρεπείας. Ἀλλ' ἐμάντευεν ὅτι ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τῆς ἥττης. Εἰς τὸ σημειωματάριόν του ἔγραφε: *9 Φεβρουαρίου* ὅλην τὴν νύκτα φοβερὸν πυρετόν.— *11 Φεβρουαρίου* παροξυσμὸς πυρετοῦ *τὴν νύκτα*.

Πόσον ἡρωϊκὸν ἦτο τὸ στωϊκὸν κράτος του ἐπὶ τῆς σωματικῆς ἀλγηδόνος καὶ μέχρι τίνος μεγαλείου ἔφθανεν ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς του μᾶς τὸ λέγει ὁ Φός, ὅστις παρηκολούθησεν ἀγωνιωδῶς τὸ μαρτύριον τοῦ Σχίλλερ. «Ἕνα βράδυ ἡ Λόττε, ἐξηντλημένη ἀπὸ τὴν περιποίησιν τῶν ἀρρώστων παιδιῶν, ἔμεινεν ἕως τὰ μεσάνυκτα πλησίον τοῦ συζύγου της. Ἔξαφνα ὁ Σχίλλερ ἔγειρεν ἀνήσυχος καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ ὑπάγῃ ν' ἀναπαυθῇ. Ἐκείνη ἐδίσταζε, καὶ αὐτὸς τὴν παρεκάλει θερμότερον, τὸ ἀπῄτει. Μόλις ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον καὶ κατέβη τὴν κλίμακα, ὁ Σχίλλερ ἔπεσεν ἀναίσθητος εἰς τὴν ἀγκάλην μου καὶ ἔμεινε λιπόθυμος, ἕως ὅτου τὸν ἐπαναφέρω εἰς τὰς αἰσθήσεις του μὲ ἐντριβὰς οἰνοπνεύματος εἰς τὸ στῆθος καὶ εἰς τοὺς κροτάφους. — Ἐννόησε τίποτε ἡ γυναῖκα μου; ἠρώτησεν ἀνήσυχος μόλις συνῆλθε».

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀσθενήσει ἐπικινδύνως καὶ ὁ Γκαῖτε. Ἑβδομάδας οὔτε εἶδεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, οὔτε ἔγραψαν πρὸς ἀλλήλους. Πρῶτος ἀνέρρωσε ὁ Σχίλλερ, καὶ μόλις ἠμπόρεσε νὰ βαδίζῃ, ἐπῆγε νὰ ἰδῇ τὸν φίλον του. Ὡραῖα περιγράφει τὴν συγκινητικωτάτην συνάντησιν ὁ Φός: «ὥρμησεν ὁ εἷς εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ ἄλλου, καὶ ἀντήλλαξαν μακρὸν ἐγκάρδιον φίλημα, πρὶν ἐκστομίσουν λέξιν. Κανεὶς των δὲν ἐνθυμήθη οὔτε τὴν ἰδικήν του οὔτε τοῦ ἄλλου τὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἀπήλαυον ὁλοψύχως τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν ὅτι ἦσαν πάλιν μαζί».

Ἦλθεν ἡ ἄνοιξις, ἀλλὰ τὴν ἄνθησίν της δὲν ἔμελλον νὰ ἐπανίδουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ

Σχίλλερ. Οἱ δύο φίλοι συνηντήθησαν ὑστάτην φορὰν τὴν πρώτην Μαΐου. Ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγουν μαζὶ εἰς τὸ θέατρον· ἀλλ' αἰφνιδία ἀδιαθεσία ἠμπόδισε τὸν Γκαῖτε, καὶ ἀπεχωρίσθησαν πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Σχίλλερ. Ἀπεχωρίσθησαν διὰ παντός!.. Ὁ Γκαῖτε εἶχε τὸ προαίσθημα τῆς ἐπικειμένης καταστροφῆς. Ὁ Φὸς τὸν εὗρε μίαν ἡμέραν εἰς τὸν κῆπον νὰ κλαίῃ καὶ ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπερίγραπτον πόνον.

Ὁ Σχίλλερ ἔκειτο πλέον εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην του. Μέσα εἰς τὸν πυρετόν του συνεπλήρωνε τὴν τελευταίαν τραγῳδίαν του. Ἀπέθνησκε δημιουργῶν ὅπως ἄλλοι ἐκπνέουν πολεμοῦντες. Ἤρχισεν ἡ ἀγωνία. Ἡ Λόττε ἠθέλησε νὰ στηρίξῃ τὴν κεφαλήν του. Τὴν ἀνεγνώρισε, τῆς ἐμειδίασε, λάμψις ἐφώτισε τὸ βλέμμα του. Ἡ Λόττε ἔσκυψε εἰς τὸ πρόσωπόν του. Τὴν ἐφίλησε. Ἓν μειδίαμα καὶ ἓν φίλημα ὑπῆρξαν τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς ζωῆς του. Ἔπειτα τὸν ἐκάλυψεν ἡ σκιὰ τοῦ θανάτου!...

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΟΝΕΙΡΟ

Θάνατε ὡραῖε, κ' ἤρθες
Σὰ δροσόβολη πνοή,
Κ' ἔρριξες, σὰν ἕνα ἀνθάκι,
Μιὰν ἀνώφελη ζωή.

Τί γλυκύτατος ποῦ ἤσουν,
Λὲ σὲ λησμονῶ ποτές,
Περάσανε τόσα χρόνια
Καὶ μοῦ φαίνεται σὰ χτές.

Ὅμως, τί καῦμὸ μᾶφῆκες,
Καὶ ποιὰν ἔγνοια περισσή,
Νὰ σὲ καρτερῶ στ' ἀλήθεια,
Καὶ νἀργοπορῇς ἐσύ.

Τόσο, ποῦ καὶ τὸ χρυσάφι
Γύρω τῶζωσε κὶ αὐτό,
Καὶ σοῦ μάρανε καθένα
Λουλουδάκι σκαλιστό.

Ὅμως ἔτσι, πιὸ μ' ἀρέσεις,
Πιὸ μὲ συγκινεῖς πικρά,
Καθρεφτίζεις ἥσκιους τόρα
Καὶ φαντάσματα ἱερά.

Σ' ΕΝΑΝ ΤΑΦΟ

Ἔρμε τάφε, ξεχασμένε,
Μὲ τὸν ἄγραφο σταυρό,
Νἄξερες πόσο, καϋμένε,
Κι' ἀπὸ πότε, σ' ἀγαπῶ.

Κι' ὅπως εἶσαι σὰ δικός μου,
Βράδυ βράδυ δὲν ἀργῶ,
Φεύγω τὴ βοὴ τοῦ κόσμου
Καὶ γιὰ σένα ξεκινῶ.

Ξέρω ἐκεῖ πῶς πάντα θαῦρω
Μιὰ στιγμὴ νὰ ξεχαστῶ,
Κάτ' ἀπ' τὸ βαρύ σου, μαῦρο,
Περιπλόκαμο κισσό.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΤΟ ΚΟΥΦΙΟ ΔΕΝΔΡΟ

Η χώρα ὅλη τὸ ἀποφάσισε ἐπὶ τέλους! Ἔπρεπε νὰ πολεμήση! Τὸ κούφιο δένδρο ἔπρεπε νὰ καῇ, καὶ ὁ Δράκοντας, ποῦ ἦταν μέσα, νὰ σκοτωθῇ.

Ζήτησαν ἕναν τολμηρό· καὶ βρῆκαν καὶ πῆραν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἕναν, τὸν Σμυρτιᾶ! Αὐτὸς ἦταν ἀληθινὸ παληκάρι, καὶ ἀπὸ καιρὸ πάντα ὀνειρευότανε νὰ πολεμήση τὸν Δράκοντα, γιὰ νὰ σώση τὴ χώρα, καὶ τὸ εἶχε πῆ καὶ τὸ ἔλεγε καὶ τώρα!

Ἄρχισαν τότε νὰ τὸν ἑτοιμάζουν γιὰ τὸ πάλεμα. Τὴ νύχτα, τὰ καμίνια τῶν σιδηρουργείων, ἐκείνων ποῦ ἔκαναν τὰ μαχαίρια, ἔβγαζαν μεγάλες λάμψες καὶ σπίθες, καὶ φώτιζαν τὸ χωριό, καὶ μαζὶ ἀκούγοντο καὶ τὰ μανισμένα σφυροκοπήματα τοῦ ἀτσαλιοῦ! Ὅλοι ἐργαζόντανε νὰ κάνουν καὶ νὰ δώσουν τὸ καλλίτερο σπαθὶ στὸν Σμυρτιᾶ.

Καὶ ἔπρεπε τὸ σπαθὶ νὰ πελεκᾷ τὰ σίδερα, νὰ κόβῃ τὸ ἀτσάλι καὶ νὰ θρυμματίζῃ τὸν βράχο!

Γιὰ τὸ βάψιμο ἔτρεξαν καὶ ἔφεραν σκουλίκια μακρυά, σκορπιοὺς μέσα σὲ λάδι, καὶ κάποιος πῆρε τὰ φαρμακερὰ φείδια καὶ μὲ τὸ φαρμάκι του ἔκανε τὸ βάψιμο τοῦ σπαθιοῦ! Καθὼς γινόντανε αὐτὰ ἀπ' τοὺς σιδηρουργοὺς καὶ μαχαιράδες, στὰ σπίτια δούλευαν ἡ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια πλέκωντας φτερὰ πάνω σὲ θώρακα ἐλαφρὸ καὶ τρυπητό. Ἔτσι ἦταν ἀρματωμένος καὶ ὁ Δράκοντας, μὰ κείνου ὁ θώρακας ἦταν βαρύς, σιδερένιος! Καὶ δούλευαν μόνο τὴς νύχτες, γιατὶ φοβόντανε μὴ τὸ μυρισθῇ ὁ Δράκοντας τὴν ἡμέρα. Τὴ νύχτα κοιμώτανε βαθειά, κουρασμένος, καὶ μόνο ἀπὸ περπάτημα κοντὰ στὸ κούφιο δένδρο θὰ ξυπνοῦσε.

Ἤρθε ἡ ἡμέρα, ποῦ ἦταν ὅλα ἕτοιμα καὶ τὰ δοκίμασαν. Ἐκεῖνο τὸ σπαθὶ μὲ τὰ φαρμακεμένα φείδια κατακομμάτιασε τὰ ἄλλα, καὶ ἕνα μόνο, τοῦ σκορπιοῦ μέσα σὲ λάδι, ἀντιστάθηκε. Δοκίμασαν καὶ τοὺς θώρακας μὲ τὰ φτερὰ χτυπῶντας αὐτοὺς μὲ βέλη δυνατά. Κ' εἶδαν πιὸ γερὸ καὶ ἐλαφρὸ ἕναν θώρακα, ποῦ εἶχε κάνει μιὰ κόρη ἄσπρη μὲ μαῦρα μαλλιὰ καὶ μὲ σῶμα σὰν κυπαρίσσι!

Τὰ ντύθηκε αὐτὰ ὁ Σμυρτιᾶς καὶ τράβηξε γιὰ τὸ κούφιο δένδρο, ἀφοῦ πρῶτα ὁρκίσθηκε στὴ νέα, ποῦ τοῦ ἔκανε τὸν θώρακα μὲ τὰ φτερά, πίστι καὶ νὰ τὴν θυμᾶται!

Τὸ κούφιο δένδρο ἦταν ἕνα μεγάλο θεόρατο δένδρο, χωρὶς κλαδιά, ἕνας κορμὸς μόνο, φυτρωμένο στὴ μέση τοῦ μεγάλου δρόμου καὶ πιάνωντας σχεδὸν ὅλον. Οἱ γέροι ἔλεγαν, καθὼς εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ ἄλλους γέρους καὶ αὐτοὶ ἀπ' ἄλλους, ὅτι πρὸ χρόνων πολλῶν τὸ εἶχαν φυτέψει ἐκεῖ γιὰ νὰ σκιάζῃ τοὺς ὁδοιπόρους. Αὐτὸ ἀφοῦ πρῶτα μεγάλωσε καὶ ἔκλεισε τὸν δρόμο, μαράθηκε!

Ποιὸς ὅμως νὰ τὸ κόψῃ, νὰ τὸ κάψῃ, ποῦ εἶχε κατοικήσει ἕνας Δράκοντας μέσα στὴν κουφάλα του; Καὶ δὲν μποροῦσε νὰ περάσῃ κανεὶς ἀπ' τὸν δρόμο χωρὶς τὴν ἄδειά του, χωρὶς νὰ τοῦ ἀφίσῃ τὰ περισσότερα πράγματά του καὶ τὰ καλλίτερα! Καὶ ὁ Δράκοντας, καθισμένος στὴν πόρτα τῆς κουφάλας μένα μακρὺ τσιμπούκι, ἔρριχνε μιὰ λοξὴ ματιὰ καὶ κύτταζε τὰ πράγματα, ποῦ τοῦ ἄφιναν. Ἂν τύχαινε καὶ ἔβλεπε πῶς ζητοῦσαν νὰ τὸν γελάσουν, νὰ τοῦ πάρουν τὸ δίκαιό του, καθὼς ἔλεγε, πεταγόταν ἄγριος καὶ ἅρπαζε ὅλα πέρνοντας καὶ τὸ κεφάλι τοῦ ὁδοιπόρου!.. Ἂν πάλι ἔβλεπε ὅτι ἦσαν καλὰ καὶ πολλά, ἄφινε μιὰ ῥουφιξιὰ καπνὸ ἀπ' τὸ στόμα του καὶ γέμιζαν τότε ὅλα, σὰ νὰ γινόταν σύννεφο, καὶ τὰ κόκκαλα ποῦ ἦταν παντοῦ σπαρμένα ἔκρυβαν τὸ χῶμα, γύρω στὸ κούφιο δένδρο!

Ὁ Σμυρτιᾶς ἀρματωμένος ἔτσι καλὰ μὲ τὸ φαρμακεμένο σπαθὶ καὶ φορῶντας τὸν θώρακα μὲ τὰ φτερὰ τῆς μαυρομαλλούσας καὶ ψηλῆς λιγνῆς, σὰν κυπαρίσσι, κόρης, πετοῦσε γρήγορα νὰ φθάσῃ στὸ κούφιο δένδρο. Στὸν δρόμο ἄλλαξε σκέψι νὰ πάῃ πετῶντας, καὶ κατέβη καὶ ἄρχισε νὰ περπατῇ. Θὰ πλησίαζε στὸ κούφιο δένδρο, ὄχι σὰν ἐχθρός, ἀλλὰ σὰν ἔμπορος, σὰν διαβάτης ἀβλαβής! Τὸν Δράκοντα δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ἄλλοτε, παρὰ μιὰ φορά, ποῦ ἦταν μικρὸς καὶ περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὸν πατέρα του. Τότε ὁ Δράκοντας ἀνάγκασε τὸν πατέρα του νὰ τοῦ δώσῃ ὅ,τι εἶχε, γιὰ νὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ περάσῃ! Ἐπειδὴ ἦταν μικρός, δὲν τὸν θυμότανε καλὰ πῶς ἦταν. Πλησίαζε λοιπὸν ὁ Σμυρτιᾶς στὸ κούφιο δένδρο καὶ τὸ ἔβλεπε μαῦρο, μαῦρο σὰ μαλλιαρὸ γιγάντιο τέρας, φάντασμα ποῦ εἶχε πιάσει ὅλο τὸν δρόμο!..

Ἕνα πρᾶγμα ἔξαφνα χτύπησε στὰ πόδια του. Ἔσκυψε καὶ εἶδε ἕνα σκελετὸν ἀνθρώπου, ἀκέφαλον ὅμως, καὶ κοντὰ ἐκεῖ ἄλλους, ἄλλους πολλούς, πλῆθος, ἔπειτα στίβες κόκκαλα! Ἔμοιαζαν αὐτὰ μὲ ἀκτὴ γεμάτη βότσαλα ποῦ τὰ μαζεύει, τὰ στιβάζει ἡ μεγάλη ἐργασία τῆς θάλασσας!

Ἐτρόμαξε λίγο, ἀλλὰ σκέφθηκε τὰ ὅπλα του, τὴν κόρη ποῦ τὸν περίμενε μαζὶ μὲ τὴ Δόξα, καὶ προχώρησε πιὸ γρήγορα γιὰ νὰ τελειώσῃ καὶ γιὰ νὰ μὴ μπορέσῃ ὁ φόβος νὰ δασκαλέψῃ τὸν νοῦ του..

Καθὼς ἔφθασε κοντὰ στὸ κούφιο δένδρο, εἶδε τὸν Δράκοντα. Ἦταν ἕνας γίγας μαλλιαρός, μὲ φτερὰ μαῦρα, καὶ ζωσμένος ἀστραφτερὸ σπαθί. Ὁ θώρακάς του ἦταν ἀπὸ λαμπερὸ μέταλλο καὶ σκέπαζε τὸ στῆθος του. Κρατοῦσε τὸ τσιμπούκι του στὰ χέρια καὶ ἔτοι μαζότανε νὰ τὸ βάλῃ στὸ στόμα του. Ἀπὸ πολὺν καιρὸ εἶχε συνηθίσει νὰ μὴ τοῦ ἀντιστέκωνται. Ἐκύτταξε μόνο μὲ μιὰ λοξὴ ματιὰ τὸν Σμυρτιᾶ, νὰ δῇ τί θὰ τοῦ ἔδινε. Ἀντὶ ὅμως νὰ δῇ δῶρα, πράγματα πολύτιμα, βλέπει τὸν Σμυρτιᾶ νὰ πετᾷ τὸν μανδύα, ποῦ εἶχε ρίξει πάνω του, γιὰ νὰ κρύβῃ τὰ ὅπλα του, καὶ νὰ ὁρμᾷ πάνω του μὲ σπαθί, ποῦ ἄφισε μονομιᾶς χίλιες δυὸ ἀστραπές! Θέλησε νὰ σηκωθῇ καὶ αὐτός, ἀλλὰ τὸ ἕνα του πόδι πιάσθηκε σὲ μιὰ ρίζα τοῦ κούφιου δένδρου, καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ σταθῇ καλά, ὁ Σμυρτιᾶς ἐλαφρός, τοῦ βύθισε τὸ σπαθί του στὰ στήθη καὶ τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι! Τὸ σήκωσε ἔπειτα, καὶ τὸ κράτησε ἔτσι δείχνωντάς το στὰ κεφάλια τῶν σκελετῶν, ποῦ ἦσαν σωροὶ ἐκεῖ, κ' ὕστερα τὸ πέταξε μαζί τους!...

Μπῆκε μέσα στὴν κουφάλα. Ἦταν σκοτάδι κι' ἄναψε φῶς καὶ κύταξε. Ἦταν γεμάτη ἀπὸ ὅ,τι πολύτιμο ὑπάρχει στὸν κόσμο. Καναπέδες χρυσοί, στρογγυλοί, βελουδένιοι, πολυθρόνες ἀσημένιες μὲ βελούδα καὶ ἀπὸ πανί, στέμματα γεμάτα διαμάντια, ρουμπίνια, ζαφείρια καί, καί...

Πλάγιασε καὶ κοιμήθηκε. Ἐξαφνα ξύπνησε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ ἄκουε μιὰ σιγαλὴ μουσική, ποῦ φαινόταν, σὰν νάθελε νὰ τὸν ξυπνήσῃ καὶ νὰ τὸν νανουρίσῃ μαζί! Εἶδε ὅλο τὸ κούφιο δένδρο νὰ λάμπῃ ἀπὸ φῶτα, ἕνα τραπέζι καλοστρωμένο μὲ κάθε εἶδος φαγητὰ καὶ γύρω σαὐτὸ γυναῖκες, κορίτσια μὲ μάτια ποῦ ἔκαιαν καὶ ἄφιναν ὅλους τοὺς χρωματισμοὺς καὶ τὴς λάμψεις τῶν διαμαντιῶν καὶ τῶν ρουμπινιῶν, καὶ ὅλων τῶν πολυτίμων λίθων!.. Μιὰ μόνο θέσις, ἡ πιὸ ψηλή, ἦταν ἄδεια.. Ὅλοι εἶχαν τὰ μάτια σαὐτὸν στραμμένα καὶ ὅλες μὲ μιᾶς τραγούδησαν, ὅταν τὸν εἶδαν νὰ ξυπνήσῃ. Ἦταν ἕνα τραγούδι ἀπὸ μάγισσες, ἀπὸ σειρῆνες, ποῦ μαζὶ μὲ τὸ ἀγγελικὸ εἶχε καὶ κάτι ἀπὸ δαίμονας!

— Ἡ θέσις σου! Ἡ θέσις σου! τοῦ ἔλεγαν, ὅταν ἔπαυαν, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν, δείχνωντας, ὅλες μαζί, ψηλὴ ἕδρα, ποῦ ἔμοιαζε μὲ θρόνο!...

Τὸ πρωὶ ὁ Σμυρτιᾶς ἀνέβηκε πάνω στὴν κορυφὴ τῆς κουφάλας. Ἐκεῖ ἦταν ἕνας μεγάλος καθρέφτης, καὶ ὁ Σμυρτιᾶς εἶδε τὸ κορμί του. Τὸ θαύμασε γιὰ τὸ ὕψος ποῦ πῆρε καὶ θαύμασε καὶ τὰ χέρια του, ποῦ ἅμα σκότωσε τὸν Δράκοντα, ἔβγαλαν ἕνα τρίχωμα ὅμοιο μὲ κείνου!...

— Ἡμουν γεννημένος γιὰ Δράκοντας! Τοῦ φάνηκε πῶς δὲν εἶχε σχέσι καμμιὰ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἔτσι μὲ δυσαρέσκεια τοὺς σκέφθηκε καὶ τοὺς εἶδε μικρούς, μικρούς! Μαζὶ σκέφθηκε καὶ τὴν ὑπόσχεσι ποῦ τοὺς εἶχε δώσει, νὰ κάψῃ τὸ κούφιο δένδρο καὶ ὅτι θὰ περίμεναν νὰ δοῦν τὲς φλόγες! Ἐγέλασε.

— Θὰ περιμένουν πολύ!... εἶπε. Εἶδε τὰ χέρια τουτὰ τριχωτά, ποῦ εἶχαν καὶ χονδρίνει ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ κοιμήθηκε στὸ κούφιο δένδρο, καὶ εἶπε·

— Ἡμουν γεννημένος γιὰ Δράκοντας!...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Δημοσιεύομεν διὰ τῶν «Παναθηναίων» πανομοιοτύπως ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν ἐν Μονεμβασίᾳ Ἀλέξιον Σεβαστιανόν. Ἡ διπλῆ αὕτη ἐπιστολὴ ἔχει καὶ ἄλλοτε παρ' ἄλλων δημοσιευθῆ, ἀλλ' οὐχὶ πανομοιοτύπως*. Ἠμφισβητήθη δέ, ἂν μὴ ὡρισμένως ἡ ὕπαρξις, πάντως ὅμως ἡ γνησιότης αὐτῆς. Τὸ πρωτότυπον ηὐτυχήσαμεν ν' ἀποκτήσωμεν διὰ τὴν Συλλογὴν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Μετὰ τοῦ πανομοιοτύπου καταχωρίζομεν καὶ τὴν ἡμετέραν ἀνάγνωσιν, παρατηροῦντες προεισαγωγικῶς, ὅτι τὸ μὲν ἀπολύτως πλαστὸν τῆς διπλῆς ταύτης ἐπιστολῆς εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀποκρουστέον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ ὅλως ἀλώβητον αὐτῆς. Ἡ χρονολογία πάντως προσετέθη, ἢ ἀνενεώθη μεταβεβλημένη, κατόπιν.

Δ. ΓΡ. Κ\ΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

* Τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν περισπούδαστον μονογραφίαν τοῦ κ. Κ. Παπαμιχαλοπούλου «Πολιορκία καὶ ἅλωσις τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1821 (Ἀθῆναι 1874)».

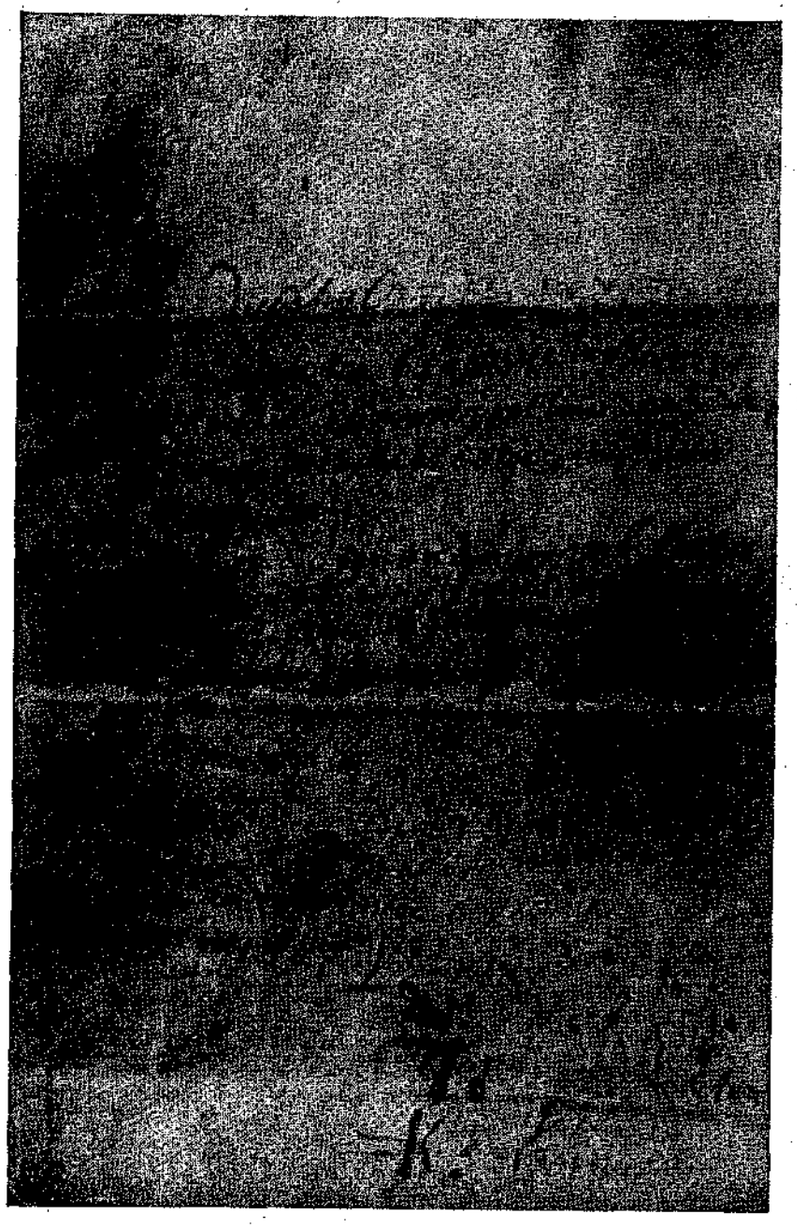

† *Δυνάμει Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.*
Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν
Σεβαστιανὲ Ἀλέξιε παρίγορε τῶν ἀποφράδων
ἡμερῶν τῆς ἐξορίας μου ὁ οἶκος σου ἐπερίθαλψέ με
ἐν Μονεμβασίᾳ.
Κἀγὼ ὁ Ἀνδρόνικος ἐπιφορτίζω σε Σεβαστιανέ
Ἀλέξιε τόν(;) παρὰ Λατίνοι[ς] καὶ Βοδουΐνον Καπούτσιον ἐπιφορτίζο σε τὴν φροντίδα τῆς βασιλικῆς μου ἀξίας πρώτου παλατίνου συμβούλου καὶ μεγάλου Καντζηλαρίου.

Δέχθητι τὸ ἰδιόχειρόν μου καὶ τὰ ὁρισθέντα μου.
Διετάχθη παρ' ἐμοῦ τοῦ
Ἀνδρονίκου ἡ τάξις τῆς ἀξίας
σας ἐν τῷ βασιλικῷ μοι οἴκῳ μου.
Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεύς.

Ἔτει τῷ σωτήριον μαρτίου γ'.

*Α'. Ἀπὸ ἐξορι*ας *μου*
*Τ'. καὶ ἀπὸ τῆς βασι*λει*ας μου*
Κ'. ἐγένετο (;) ἐν
Κωνσταντινουπόλει

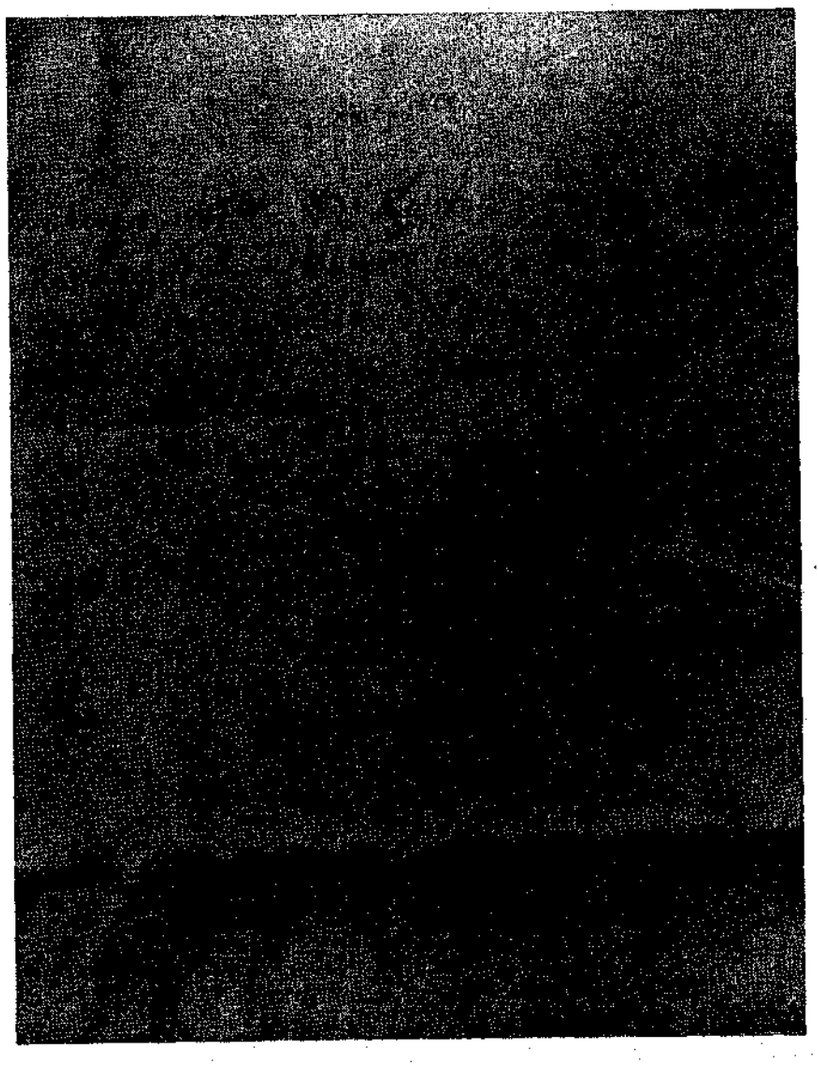

Ἀνδρόνικος
Ὁ Μονογιάννης καὶ Σοφιανός σᾶς
κομίζουν τὸ αὐτόχειρόν μου καὶ τὰ σταλέντα μου πρὸς
τὸν Σεβαστιανόν μου Ἀλέξιον· ῥάβδον διὰ δὲ
τὴν σύζυγόν σας ζώνην δίκυκλον.
χρυσῆν· ὁ υἱός σου (;) Φιλάρετος ξιφίδιον·
καὶ ἡ κόρι σας Θεοδώρα δακτυλίδιον εὐγενοῦς
λίθου χρυσῆς κατασκευς καὶ φέρουν τὰ
σήματα τῆς βασιλείας μου.

Δέχθητι ταῦτα παρὰ
τῷ
Ἀνδρονίκῳ τῷ Βασιλεῖ σου
ὅπος τῷ ἐνθυμῆσε Σεβαστιανέ
Ἀνδρόνικος

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ *

Γ'.

ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ τὸ μεσημέρι, ἐγύρισαν 'στὴ βίλλα.

— Τὸ ξέρεις ποῦ δὲν εἶδες ἀκόμη τὴν κάμαρά σου; εἶπε 'στὸν ἐξάδελφό της ἡ Φωτεινή.

Ἦταν 'στὸ ἐπάνω πάτωμα, ἕνα μεγάλο δωμάτιο, μὲ δυὸ παράθυρα πρὸς τὸν κῆπο. Ἡ Φωτεινὴ ἐπροχώρησε, διαπλάτωσε τὶς γρίλλιες κι' ἐρώτησε μέσα στὸ φῶς:

— Σᾶρέσει;

— Λαμπρά!

Καὶ τὸ δωμάτιο ἦταν ὡραῖο, ἀλλὰ καὶ τὸ κεφάλι τῆς Φωτεινῆς, καθὼς τὸ ἐχρύσονε μιὰ δέσμη ἀκτίνων ποῦ εἰσορμοῦσε λοξὰ ἀπὸ ἕνα παράθυρο. Τὰ ἐλεύθερα μαλλάκια ἀπὸ πάνω, αἴγλης στεφάνι, ἔλαμπαν μ' ἐλαφροὺς ἰριδισμούς, καὶ τὸ πρόσωπο τῆς ψηλόσωμης κόρης ἦταν πλημμυρισμένο ἀπὸ ἥλιο κι' ἀπὸ χαρά.

— Ἔχω μιὰ ὑποψία, εἶπεν ἔξαφνα ὁ νέος.

— Τί πάλι;

— Πῶς μπορεῖ νὰ εἶσαι.. κ' εὔμορφη.

Ἡ Φωτεινὴ ἐγέλασε μὲ τὴν καρδιά της.

— Ἀλήθεια 'στὸ λέω. Τόσες ὧρες ποῦ σ' ἔχω μπροστά μου, καμμιὰ στιγμὴ δὲν μοῦ φάνηκες ἄσχημη. Δὲν ξέρω ἀκόμα ἂν εἶσαι καὶ εὔμορφη... μὰ τελοσπάντων...

— Περίεργος εἶσαι!

— Δηλαδὴ δὲν εἶμαι κόλακας. Αὐτὸ τὸ ξέρω. Λέω πάντα τὴν ἀλήθεια. Ὁ κόσμος ὅμως σ' ἔχει γιὰ πολὺ εὔμορφη. Κι' αὐτὸ τὸ ξέρω. Ἡ φήμη σου ἔφθασε μάλιστα καὶ ὡς τὰς Πάτρας. Νά, ἕνας *κύριος* 'στὸ ξενοδοχεῖο, χωρὶς νὰ ξέρῃ πῶς εἶσαι ξαδέλφη μου, ἔπλεκε χθὲς τὸ ἐγκώμιο τῆς εὐμορφιᾶς σου.

— Ποῖος; ἐρώτησε ἡ Φωτεινή, κατακόκκινη ἀπὸ ζωηρὴ εὐχαρίστησι.

— Ἰδές τη!... Παναγία μου, πῶς κάνουν τὰ κορίτσια ἅμ' ἀκούσουν τίποτα τέτοιο... Μὰ εἶνε λοιπὸν τόσο μεγάλη εὐτυχία νὰ εἶνε κανεὶς εὔμορφος;

— Εἶνε! ἀποκρίθηκε ἡ Φωτεινὴ χωρὶς δισταγμό. Μοῦ φαίνεται πῶς τὸ καλλίτερο πρᾶγμα 'στὸν κόσμο εἶνε ἡ εὐμορφιά. Μὴ μὲ ρωτήσῃς τὸ γιατί, — δὲν ξέρω νὰ σοῦ 'πῶ. Ἐγὼ ὅμως, γιὰ τὸν ἑαυτό μου, θὰ ἤθελα νὰ εἶμαι πεντάμορφη.

— Νά, ὁ Μίμης εἶνε πεντάμορφος.

— Τὸ ξέρω. Θέλεις νὰ μὲ κάμῃς νὰ ζηλεύω;

— Ὄχι δά... δὲν ἔχεις ἀνάγκη.. Ἤθελα μόνο νὰ σὲ ρωτήσω, τί σοῦ φαίνεται πῶς κερδίζει μ' αὐτό;

— Ὁ Μίμης; Καὶ ποιὸς τὸν εἶδε μιὰ φορά, χωρὶς νὰ ἐνδιαφερθῇ, νὰ τὸν συμπαθήσῃ ἀμέσως, νὰ τὸν ἀγαπήσῃ μπορῶ νὰ πῶ; Ἔχει τοὺς περισσότερους καὶ τοὺς πιστότερους φίλους. Ὅλοι τρελλαίνονται γι' αὐτόν. Στὸ σχολεῖο εἶνε σὰν βασιλόπουλο. Οἱ καθηγηταί του τὸν λατρεύουν· οἱ συμμαθηταί του τοῦ γράφουν γράμματα ποῦ νομίζεις πῶς εἶνε ἐρωτικά. Δὲν τὸν ρωτᾷς;

— Ναί.. ἂς μὴν ἦταν καὶ γυιὸς τοῦ Σάντρη...

— Καθόλου! Καὶ γυιὸς τοῦ ψαρᾶ, ποῦ εἴδαμε προτήτερα, νὰ ἦτανε, τὸ ἴδιο θᾶκανε.

— Καὶ τὰ κορίτσια.. τὸν ἀγαποῦν;

Ἡ Φωτεινὴ ἐγέλασε μὲ πονηρία. Ἔπειτα ἐσήκωσε τοὺς ὤμους κ' ἐδάγκασε τὸ χεῖλι.

— Δὲν ξέρω.. Φαίνεται!.. Ὁ παπάκης μιὰ φορά... τοῦπιασε ἕνα κουτὶ γεμάτο γράμματα...

Αὐτὰ ἡ Φωτεινὴ τὰ εἶπε πνιγμένη σὲ γέλια.

— Ἀπὸ μιὰ ἦταν ὅλα;

Ἡ Φωτεινή, γελῶντας ἀκόμα, ἐσκέπασε τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια της:

— Ἀπὸ πολλές..

— Μπρὲ τὸν κατέργαρο!... Καὶ τί ἔκαμε ὁ παπάκης;

Ἡ Φωτεινὴ εἶχε γυρίσει κατὰ τὸ παράθυρο, σὰν νὰ ἐντρεπόταν, — ἀλλὰ κ' ἔτσι, γελῶντας πάντα, ἐσήκωσε τὸ χέρι κ' ἔκαμε νεῦμα πῶς ὁ παπάκης τοῦ ἔδωκε ξύλο καὶ ξύλο...

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν 'στὶς σκάλες τὰ βήματα τοῦ Μίμη.

Ἡ Φωτεινὴ ἐγύρισε κατὰ τὸν Ἄγγελο σοβαρή:

— Νὰ ζῇς, μὴν τοῦ πῇς τίποτα!..

Ὁ Ἄγγελος τῆς ἔνευσε ὄχι. Κι' ὅταν παρουσιάσθηκε ὁ ἐξάδελφός του, τοῦ ἐφάνηκε σὰ μεγαλήτερος. Ἴσως ὅμως νὰ ἔφταιγε καὶ τὸ ταβάνι ποῦ 'στὸ ἐπάνω πάτωμα ἦταν πιὸ χαμηλὸ παρὰ 'στὸ κάτω...

Τὰ ἔπιπλα τοῦ δωματίου ἦταν ἀπὸ ἄσπρο ξύλο, καὶ 'στὰ ὑφάσματα ἐβασίλευε τὸ γαλάζιο. Στὴ μέση ἕνα τραπέζι, καὶ 'στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ ἕνα μεγάλο βάζο μὲ ἄφθονα λουλούδια. Οὔτε πολὺ πλούσιο, οὔτε πολὺ κομψὸ ἦταν τὸ δωμάτιο ἐκεῖνο· εἶχε μόνο κάτι τὸ τρυφερό, τὸ ἐγκάρδιο, τὸ φιλόστοργο. Ὁ Ἄγγελος ἐξ ἀρχῆς τὸ βρῆκε συμπαθητικό, καὶ κατάλαβε πῶς μποροῦσε νὰ τὸ ἀγαπήσῃ σὰ δικό του.

— Ἐγὼ σοῦ τὸ σιγύρισα! εἶπε ἡ Φωτεινή, Ἂν δὲν σ' ἀρέσῃ ὅμως τίποτα, μπορεῖς νὰ τὸ πῇς... ἐλεύθερα.

— Ὄχι, ὄχι! Εἶνε ὅλα θαυμάσια.

— Εἶνε, καθὼς βλέπεις, καὶ γραφεῖο, καὶ σαλόνι, καὶ κρεβατοκάμαρα, κι' ἀπ' ὅλα. Ἅμ' ἀνοίξῃς ἐκεῖνο τὸ *παραβάν*, τὸ κρεβάτι σκεπάζεται. Εἴπαμε 'στὴν ἀρχὴ νὰ σοῦ δώσουμε δυὸ μικρότερες κάμαρες· ἔπειτα ὅμως προτιμήσαμε αὐτὴ γιὰ νὰ σ' ἔχουμε 'στὴ μέση. Νά, ἀπὸ 'δῶ εἶνε τὸ δωμάτιο τοῦ Μίμη, κι' ἀπὸ 'κεῖ τὸ δικό μου. Τὴ νύκτα, σὰν δὲ θὰ μᾶς πηγαίνῃ ὕπνος, θὰ μποροῦμε νὰ κουβεντιάζουμε ἀπὸ τὰ κρεβάτια μας.

— Τί καλά! εἶπε ὁ Ἄγγελος! Μά... ὑποφέρεις καμμιὰ φορὰ ἀπὸ ἀγρυπνία;

— Ἐγώ; ποτέ.

— Αὐτή; καλὲ κοιμᾶται σὰ βουβάλι, εἶπε ὁ Μίμης. Κανόνια νὰ πέφτουν, εἴδησι δὲν πέρνει.

— Τὸ δικό μου τὄνομα δός το τῆς γειτόνισσας! ἐφώναξε ἡ Φωτεινή. Μὰ δὲν ξέρεις, Ἄγγελε, τί ὕπναρᾶς ποῦ εἶνε! Φαντάσου, ποῦ δποτε ξημερόνει γιορτή, χαίρεται μόνο καὶ μόνο γιατὶ θὰ μπορέσῃ νὰ κοιμηθῇ ὥς τὶς ὀκτώ.

— Πώ! καὶ τί θᾶλεγες γιὰ μένα, ποῦ σπανίως ξυπνῶ νωρίτερ ἀπὸ τὶς ἐννιά..

— Καί τώρα;

— Καὶ τώρα

— Καὶ 'στὴν ἐξοχή;

— Καὶ 'στὴν ἐξοχή.

— Αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε! ἐφοβέρισε ἡ Φωτεινή. Κάθε πρωΐ, 'στὶς ἕξη ἀκριβῶς, θὰ ἔρχουμαι 'γὼ νὰ σὲ ξυπνῶ, κι' ἂν κοτᾷς, μὴ σηκόνεσαι! Καὶ ξέρε το, ἀπὸ αὔριο ἀρχίζω. — Πᾶμε τώρα, Μίμη. Ὁ Ἄγγελος θὰ θέλῃ νὰ μείνῃ καὶ μόνος του. Ἅμα ἔλθῃ ὁ παπάκης, θ' ἀνεβοῦμε νὰ τὸν πάρουμε γιὰ τὸ τραπέζι.

ΜΟΝΟΣ ὁ Ἄγγελος, ἔμεινε λίγην ὥρα κοντὰ 'στὸ παράθυρο, *ἀκίνητος καὶ συλλογισμένος*, κυττάζωντας τὸ ληοστάσι. Ἔπειτα μισόκλεισε τὶς γρίλλιες, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὸ μεσημεριάτικο φῶς, ἄνοιξε τὶς βαλίζες του, ἐτοποθέτησε τὰ πράγματά του, κ' ἐξεχώρισε μερικὰ δῶρα ποῦ εἶχε φέρει γιὰ τὰ ξαδέλφια του. Ὅταν ἦλθαν νὰ τὸν φωνάξουν γιὰ τὸ τραπέζι, — 'στὴ μία ὁ κ. Σάντρης εἶχε γυρίσει, — τοὺς τὰ ἐχάρισε. Ἡ Φωτεινὴ ἔμεινε καταγοητευμένη μὲ μιὰ χρυσῆ ἅλυσίδα, στολισμένη μὲ γαλάζιες πέτρες χονδρές, κι' ὁ Μίμης μ' ἕνα εὔμορφο ρολόγι τῆς τσέπης, «ποῦ κτυποῦσε τὶς ὧρες σὰ ρολόγι τοῦ τοίχου».

— Τὸ ἤξευρα πῶς ἡ Φωτεινὴ εἶνε γαλανὴ καὶ πῶς ἡ ἅλυσίδα θὰ τῆς ταιριάζῃ, εἶπε ὁ Ἄγγελος. Δὲν τὸ ἤξευρα ὅμως πῶς θὰ εἶχε τέτοιο μπόϊ ὁ Μίμης, γιὰ νὰ τοῦ πάρω ἕνα ρολόϊ ἀνάλογο.

Ἐγευμάτισαν φαιδρότατα. Ὁ κ. Σάντρης, λιγόλογος πάντα, ἐπροτιμοῦσε νἀκούῃ καὶ νὰ χαμογελᾷ. Οὔτε σοβαρὲς ὁμιλίες ἄνοιγε, οὔτε

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς 30 Ἀπριλίου.

τὰ πολιτικὰ τὸν ἐθέρμαιναν. Γι' αὐτὸ εἶχαν πάλι τὸν λόγον τὰ παιδιά, — τὰ *τρία* παιδιά, καθὼς ἔλεγε ἡ κυρία Σάντρη, ποῦ ἔβλεπε μὲ χαρά της ὅτι κι' ὁ Ἄγγελος γινότανε μὲ τὰ παιδιὰ παιδί.

— Μὰ μὲ τέτοια καλὰ κ' ἔξυπνα παιδιά, μπορεῖ νὰ συναναστρέφεται καθένας, εἶπε ὁ Ἄγγελος.

Τοῦ ἦλθε νὰ προσθέση καὶ «ὡραῖα», ἀλλὰ τὸ ἀποσιώπησε. Ἔπειτα ὅμως μετανόησε... Γιατί ὄχι; Καὶ 'στὴν πρώτη εὐκαιρία τὸ εἶπε.

Ὁ κ. Σάντρης εὐχαριστήθηκε κ' ἐκαμάρωσε περισσότερο ἀπ' ὅσο θὰ ἐπερίμενε κανείς.

— Τὸ ξέρεις, Ἄγγελε, ποῦ μᾶς ἔχουν γιὰ *ὠμορφοφαμίλια*; εἶπε τάχα σὰ νὰ παραξενεύουνταν γι' αὐτὸ πολύ. Ἕνας χωρικός, ἁπλὸς ἄνθρωπος, μιλοῦσε τὶς προάλλες γιὰ τὸ σπίτι μας κ' ἔλεγε: «Ὡς κ' οἱ γάτες τους ἐκεῖ-μέσα εἶν' ὥμορφες...» Φαντάσου!

Στὸν τρόπο ποῦ τἄλεγε, ὁ Ἄγγελος τοῦ ἐφάνηκε πῶς διακρίνει κἄποιαν ἀδυναμία ζακυνθινή. Κ' ἐγέλασε ἀπὸ μέσα μὲ τὸν ἀγαθό του θεῖο... Ὁπωσδήποτε, ἐσυλλογίσθηκε τὴν ἴδια ὥρα ὁ ἁπλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶχε κάμει παρατήρησι σωστή. Ὅλα τὰ πρόσωπα κι' ὅλα τὰ πράγματα 'ς ἐκείνη τὴν κατοικία, λὲς κ' ἦταν σφραγισμένα μὲ τὴν ἴδια σφραγῖδα εὐμορφιᾶς. Ἀκόμη καὶ τὸ ὑπηρετικό, ἀκόμη καὶ τὰ κατοικίδια. Ἡ Μαριέττα ἔξαφνα, ἡ ὑπηρέτρια, κοπέλα δεκαοχτὼ-εἴκοσι χρονῶν, ἀπὸ τὴ χώρα, μεγαλωμένη 'στὸ σπίτι, λεπτοκάμωτη, γλυκειὰ καὶ δροσερή, ἐνόμιζες πῶς εἶχε διαλεχθῆ ἐπίτηδες καὶ δυὸ γάτες ἄσπρες, μὲ κεφετιὲς βοῦλες, καὶ αὐτὲς ἀκόμα εἶχαν τὶς ἰσοχάρακτες γραμμές, ποῦ διακρίνουν τὰ ἐκλεκτὰ δημιουργήματα.

Ὁ Μίμης ἦταν βέβαια ἀπ' ὅλους ὡραιότερος· ζωντανὸ καλλιτέχνημα. Ἀλλὰ ὅσο ἔβλεπε καλλίτερα τὰ ξαδέλφια του, τόσο αἰσθανόταν ὁ Ἄγγελος ὅτι ἀπὸ τὴν ψυχικώτερη καὶ θερμότερη εὐμορφιὰ τῆς Φωτεινῆς, ὡς τὴν πλαστικώτερη ἀλλὰ καὶ ψυχρότερη εὐμορφιὰ τοῦ Μίμη, ἔχασκε σὰν ἄβυσσος μι' ἀπέραντη διαφορά, κι' ἄρχισε ἀναγνωρίζη, μετὰ τὴν πρώτη ἐντύπωσι ποῦ ἔδινε τὰ πρωτεῖα στὸν ἔφηβο, ὅτι ἡ ὡραία κόρη, σὰν κόρη, ἦταν τὸ κορύφωμα, τὸ ἄνθισμα, ἡ ἀκμὴ ὅλης τῆς εὐμορφιᾶς ποῦ ἐβασίλευε γύρω, 'ς ἐκείνη τὴν πλούσια φύσι καὶ 'ς ἐκείνη τὴν παράμερη ζωή.

ΕΙΧΕ πέσει 'στὸ κρεββάτι του ἀργά, κουρασμένος ἀπὸ ἐντυπώσεις. Ὁ ἀπογευματινὸς περίπατος μὲ τ' ἀμάξι, μακρινός, τὸν εἶχε χορτάσει ἀπὸ πράσινο ὅλων τῶν τόνων, μέσα σὲ ληοστάσια, 'ς ἀμπέλια, σὲ λειβάδια καὶ σὲ κήπους. Ἡ μαγιάτικη βραδυὰ ἦταν τόσο γλυκειά, ὥστε πολλὴ ὥρα, ἀφοῦ ἐδείπνησαν κ' ἔπειτα, ἐκάθησαν 'στὸ μπαλκόνι, ἀχόρταγοι νὰ θαυμάζουν τὸ φεγγάρι ποῦ ἀργύρονε τὴ θάλασσα. Κ' ὕστερα, σὰν ἔπεσε, ἄργησε νὰ τὸν πάρη ὁ ὕπνος. Τὸ ἴδιο ἐπάθαινε κάθε φορὰ ποῦ ἄλλαζε συνήθεια καὶ κατατόπια. Ἀλλὰ μ' ὅλη τὴ ζάλη καὶ τὴν ἀνησυχία, 'στὴν ψυχή του, βαθειά, κατάβαθα, ἦταν αἴσθημα γαλήνης κ' εὐτυχίας. Ἄ, πόσον καιρὸ εἶχε νὰ αἰσθανθῆ τέτοιο πρᾶγμα! Μαζὶ μὲ τοῦ σώματος τὴν ἐξάντλησι, τὸν ἐχαύνονε καὶ κάποια γλυκειὰ τρυφερότης. Εὕρισκε μιὰν ἀγάπη ἀληθινὴ ἀπὸ τοὺς στενοὺς αὐτοὺς συγγενεῖς, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους ποῦ μόλις τοὺς ἐγνώριζε, καὶ 'στὴν ἀγάπη τους ἄρχισε κι' αὐτὸς νἀνταποκρίνεται. Κ' ἦταν πολὺ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴ γαλανή του διάθεσι, γιὰ τὴν πεποίθησι πῶς θὰ ζοῦσε θαυμάσια μαζί τους τὶς λίγες ἡμέρες ποῦ εἶχε προσδιορίσει, ὅτι 'στοὺς θολούς του ρεμβασμούς, τοὺς νυσταγμένους καὶ τρυφερούς, ἐπερνοῦσαν συχνὰ οἱ μορφὲς τοῦ πατέρα του καὶ τῆς μητέρας του. Ἡ Ἐλίζα, ποῦ ἦταν ὅλον αὐτὸ τὸν καιρὸ ἡ μυστικὴ σκέψι τῆς μοναξιᾶς του, ἀτόψε δὲν τοῦ παρουσιάσθηκε οὔτε μία φορά. Τὸ ἴδιο κ' ἡ Φωτεινή: ὅλη σχεδὸν τὴν ἡμέρα καὶ ὅλη τὴ νύκτα, εἶχε λησμονήσει νὰ συλλογισθῆ τὸν Στέφανο.

Μιὰ φούχτα ροδόφυλλα, ποῦ σφενδονίσθηκαν μὲ δύναμι 'στὸ πρόσωπό του, τὸν ἐξύπνησαν. Ἄνοιξε τὰ μάτια, κ' εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἐξαδέλφη του.

— Ξύπνα! τοῦ ἐφώναζε. Τί ὀκνηρία εἶνε αὐτή; Γιὰ πρώτη μέρα σ' ἄφισα μιὰν ὥρα περισσότερο, μὲ τὴν ἰδέα πῶς θὰ εἶχες τὴ διάκρισι νὰ ξυπνήσης μοναχός σου. Μὰ ποῦ! ἑπτὰ ἡ ὥρα καὶ σὺ κοιμᾶσαι...

— Σὰ βουβάλι! ἐσυμπλήρωσε ὁ Ἄγγελος.

— Μὰ τὸ ναί.. Ἀπορῶ πῶς δὲν ἐξύπνησες μὲ τόσο θόρυβο ποῦ σοῦ κάναμε δεξιὰ κι' ἀριστερά. Φαντάσου, κουβεντιάζαμε μὲ τὸν Μίμη, ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν κάμαρά του κ' ἐγὼ ἀπὸ τὴ δική μου. Σοῦ φωνάζαμε, φωνάζαμε... τίποτα!

Ὁ Ἄγγελος τὴν ἐκύτταζε κ' ἐγελοῦσε, παίζοντας μὲ τὰ ροδόφυλλα. Ἐκείνη ἄνοιγε τὶς γρίλλιες.

— Ἔλα λοιπόν! Ἐξύπνησες ἀληθινά... ἢ ἑτοιμάζεσαι νὰ ξανακοιμηθῆς;

— Ὄχι, ἐξύπνησα.

— Καλὰ λοιπόν. φεύγω, σὲ ἀφίνω νὰ σηκωθῆς.. Καὶ κάμε γλήγορα, γιατὶ σήμερα ἔχουμε σχέδια. Ἄ! στάσου νὰ σοῦ 'πῶ καλημέρα.

Ἡ Φωτεινὴ ἐσίμωσε γοργὰ 'στὸ κρεββάτι, ἀκούμπησε τὰ δυό της χέρια 'στοὺς ὤμους του καὶ τὸν ἐφίλησε 'στὸ μάγουλο.

— Ἀντίο! ἐφώναξε. Σὲ περιμένουμε.

Κ' ἐχάθηκε ὀπίσω ἀπὸ τὸ *παραβάν*, τὸ κιτρινωπό, μὲ τὰ φανταστικὰ κυανᾶ λουλούδια.

Γιὰ μιὰ στιγμή, ὁ Ἄγγελος εἶχεν ἰδῆ νὰ λάμψη κοντά του, πολὺ κοντά του, ὁ λαιμός της δροσερὸς καὶ λευκορρόδινος, σὰν τὰ φύλλα κάτι τριανταφύλλων σαρκοχρώμων, ποῦ τὰ εἶδε χθὲς νὰ θάλλουν 'στὸν κῆπο τοῦ Κόκκινου Βράχου. Ἐφοροῦσε μιὰ πρωϊνὴ καμιζόλα γλυκοῦ χρώματος φράουλας, πιὸ ἀνοικτὴ 'στὸν λαιμὸ ἀπὸ τὸ χθεσινὸ πουκαμισάκι, καὶ τὸ μέρος τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ στήθους ὅσο ἔμενε γυμνὸ ἐμπρός, λὲς κ' εἶχε τὸ ἴδιο χρῶμα τοῦ φορέματος 'ς ἐλαφρότερο τόνο. Ἦταν πραγματικῶς κάτι ὡραῖο κι' ἁρμονικό. Ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ τὴ χαριτωμένη ἐμφάνισι τῆς κόρης, ἔκαμν' ἐντύπωσι 'στὸν Ἄγγελο ἡ ἀφέλεια τῆς ἀδελφικῆς καλημέρας της.

Ἴσως, ἐσυλλογίσθηκε, ἄλλη ἐξαδέλφη θὰ ἐδίσταζε νὰ 'μπῆ 'στὴν κάμαρά του, ὅταν αὐτὸς ἦταν ἀκόμη 'στὸ κρεββάτι, γιὰ νὰ τὸν ξυπνήση μ' ἕνα φιλί...

Ἀλλὰ τῆς Φωτεινῆς ἡ ἀνατροφὴ ἦταν ἀλλοιώτικη. Γι' αὐτὴν ἡ συγγένεια ἦταν κάτι μεγάλο καὶ ἱερό, ποῦ τῆς ἐσυγχωροῦσε καθ' ἐκδήλωσι ἀγάπης, χωρὶς δισταγμό, χωρὶς φόβο, χωρὶς σκέψι κακή. Ἔπειτα ὅσο γιὰ τὸ τελευταῖο τοῦτο, ἡ Φωτεινὴ ἦταν ἀκόμα τόσο μικρὴ κι' ὁ Ἄγγελος τόσο μεγάλος! Μιὰ χαρὰ ὁ ἐξάδελφος αὐτὸς μποροῦσε νὰ ἦταν καὶ πατέρας της... Ἡ φαινομενικὴ νεότης του θὰ την ἔκαμνε ἴσα-ἴσα ποῦ νὰ μὴ τὸν σιχαίνεται, καὶ ἡ εὐπροσηγορία του νὰ μὴ τὸν φοβᾶται. Ἐπιτέλους, ἂν ἦταν κανένας ἀσχημομούρης, μὲ γένεια, βαρύς, σοβαρός, ἀληθινὸς σαραντάρης, ἡ ἐξαδέλφη του μπορεῖ νὰ μὴν εἶχε τόσην ὄρεξι καὶ προθυμία νὰ τὸν ἐγγίζη καὶ νὰ τὸν φιλῆ. Ὅσο θὰ ἔφταιγε τότε γιὰ τὴν ἀποστροφή της, ἄλλο τόσο φταίει καὶ τῶρα γιὰ τὴν κλίσι της. Ἡ συγγένεια γιὰ τοὺς πολλούς, γιὰ τοὺς περισσότερους, εἶνε βέβαια κάτι μεγάλο καὶ ἱερό. Κάποια ἄλλη ὅμως συγγένεια, ψυχικὴ καὶ σωματική, εἶνε γιὰ ὅλους ἀκόμη μεγαλήτερη καὶ ἱερώτερη. Τὴν πρώτη πολλοὶ τὴν προδίδουν, — τὴν ἄλλη ποιὸς θὰ ἦταν ἱκανὸς νὰ τὴν ἀθετήση;

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ἐσηκώθηκε ἀπ' τὸ κρεββάτι μὲ μιὰ ἐλαφρότητα κ' εὐδιαθεσίαν ἀσυνείθιστη. Ὁ ἀέρας τοῦ Κόκκινου Βράχου, σὲ εἰκοσιτέσσερες ὧρες, εἶχε κάμει τὰ μάγια του. Νέα ζωὴ τὸν ἐπλημμυροῦσε, νέαν ὁρμὴν αἰσθανόταν 'στὰ στήθη του. Κι' ὅταν ἐσίμωσε 'στὸ παράθυρο κι' ἀνάσανε βαθειὰ κ' ἡδονικὰ τὴν πρωϊνὴ αὔρα, τὴ μυρωμένη ἀπ' τἀνοιξιάτικα λουλούδια, τοῦ ἐφάνηκε σὰ νὰ εἶχε ξαναγεννηθῆ.

Ἐμπρός του ἁπλονόταν τὸ μεγάλο λησταστάσι. Ἄρχιζεν εὐθὺς ἀπὸ τὸν μανδρότοιχο τοῦ κήπου, κ' ἐχανόταν σιγὰ-σιγὰ μ' ἐλαφρὴ κατωφέρεια τόσο, ποῦ ἀπὸ τὰ τελευταῖα του δένδρα ἐπρόβαλλαν μόνον οἱ κορυφές. Πιὸ κάτω θὰ ἦταν κι' ἄλλα, ποῦ δὲν φαινόταν καθόλου. Ἔπειτα μεσολαβοῦσεν ἕνας δρόμος, ἀθώρητος κι' αὐτός, κ' ἔπειτα ἄρχιζαν ἀντίκρυ ἄλλα ὑψώματα καὶ ἄλλοι λόφοι, μακρινοὶ καὶ ἀτελείωτοι, φυτευμένοι κι' αὐτοὶ μὲ γέρικες ἐλιές.

Ὁ Ἄγγελος, γλυκοσυλλογισμένος, εἶχε καρφώσει τὰ μάτια 'στὶς πλησιέστερες. Μὲ τοὺς τρανούς, τοὺς θεόρατους καὶ κουφαλιασμένους κορμούς, φουσκωμένους καὶ κακοτράχαλους, μὲ τἀργυρᾶ τους φυλλώματα, στρογγυλευτὰ καὶ συμμαζεμένα, τὰ αἰωνόβια δένδρα ἔμοιαζαν μὲ γρηοῦλες ἀσπρομάλλες καὶ κοντόχοντρες, ἀγαθὲς κ' ἐργατικές, νοικοκυράδες ποῦ ἐδούλευαν ἀκατάπαυτα, ἀραδιασμένες 'στὴ γραμμὴ καὶ προσεκτικὲς νὰ μὴν ἐγγίξη ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Ὁ ἥλιος διαπερνοῦσε τὰ φυλλώματα ἀνενόχλητος, κ' οἱ σκιές τους ἔπεφταν 'στὸ κοκκινόχωμα λεπτές, χλωμὲς καὶ κατατρυπημένες. Τίποτε ἀπὸ τὴ νεανικὴ χάρι τῶν πεύκων, ἀπὸ τὴ γυναικεία λυγερότητα τῶν λευκῶν, ἀπὸ τὴν ἀνδρικὴ μεγαλοπρέπεια τῶν πλατάνων. Ἀλλὰ καὶ κανένα δάσος δὲν θὰ εἶχε τὴν εἰρήνη, τὴν ἁγνότητα, τὴν τιμιότητα, ποῦ ἔσταζε τὸ γέρικο λησταστάσι.

Κάτω, τὸ ἔδαφος ἐκοκκίνιζε ζωηρά, ἀκόμη πιὸ κόκκινο ἀφοῦ νοτίσθηκε ἀπὸ τὴ δροσιὰ τῆς νυκτός, ποῦ μαζί του ἔκαμεν αἷμα. Ἐπάνω, ὁ οὐρανὸς ἁπλονόταν σὰν ἀπὸ σμάλτο γαλανὸ κι' ὁλόφωτο. Καθαρὴ καὶ διάφανη ἡ ἀτμόσφαιρα σὰν τὸ κρύσταλλο· κ' ἡ πρασινάδα τοῦ κήπου κατασταλίστη ἀπὸ ταὐγινὰ λουλούδια, πολύχρωμα. Καὶ τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν χαρωπὰ καὶ πολυθόρυβα. Κ' οἱ γραμμὲς

τῶν μακρυνῶν λόφων ἁπαλὲς κι' ἁρμονικὲς ὥσὰν καμπύλες σώματος νεανικοῦ. Νά! τὰ τιμημένα γηρατειὰ τοῦ ληοστασιοῦ ἄσπριζιν μὲ ξεχωριστὴ εὐμορφιὰ μέσα σὲ νειᾶτα ὁλόθερμα, σὲ ζωή, σὲ ἀκμή, σὲ σφρῖγος. Τὸ ἔβλεπες, τὸ αἰσθανόσουν τριγύρω παντοῦ, ἀπὸ τὸ φλογερὸ χῶμα τῆς γῆς, ὥς τὶς λαμπρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου.

Γρήγορα ὁ Ἄγγελος ἐκατάλαβε πῶς ἡ εὐδιαθεσία του ἦταν ἐρωτική. Ἔτσι βέβαια τὸν ἔκαμνε ἡ φύσις ἐκείνη, ὁ ἀέρας, ἡ τοποθεσία. Τὸ ἴδιο αἴσθημα ποῦ τὸν ἐπλημμύριζε κάθε ἄνοιξι, τώρα, 'στὴν ἄνοιξι τοῦ Κόκκινου Βράχου, ἀφθονώτερο, δυνατώτερο, ἐξεχείλιζε ἀπ' ὅλους του τοὺς πόρους. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ἑνὸς τρυφεροῦ ρεμβασμοῦ, ἔφερε μπροστά του τὴ μορφὴ τῆς 'Ελίζας.

Γρήγορα, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ πάλι, τὴν ἔδιωξε. Δὲν ἐταίριαζε μὲ ὅ,τι ἔβλεπε 'κεῖ! Ἦταν ὥσὰν παρατονία τὸ χλωμὸ πρόσωπό της καὶ τὰ μαῦρα της τὰ μάτια καὶ τὰ ἐβένινα μαλλιά της καὶ τὸ περήφανο βασιλικὸ παράστημά της, μέσα στὰ κόκκινα, τὰ ξανθά, τὰ γαλάζια, τὰ λεπτά, τὰ ἁγνά, τὰ ἥμερα καὶ τὰ εἰρηνικὰ τῆς φύσεως ἐκείνης. Κ' ἐμπρός του παρουσιάσθηκε τώρα ἡ μορφὴ τῆς Φωτεινῆς.

Ὤ, πῶς ἐταίριαζε αὐτή! Τὰ μαλλιά της, τἄφθονα μαλλιά της, εἶχαν κάτι ἀπὸ τὴν ξανθάδα τοῦ ἥλιου κι' ἀπὸ τὴν ἀργυρῆ ἀσπράδα τῶν κορυφῶν τῆς ἐλῆας. Τὰ μάτια της, τὰ πολύτροπα μάτια της, ποῦ ἔλαμπαν μ' ὅλα τὰ χρώματα καὶ μ' ὅλες τὶς ἀστάθειες, λὲς κ' εἶχαν γεννηθῆ ἀπὸ ἕνα μυστικὸ φιλὶ ποῦ ἄλλαξαν ὁ οὐρανὸς ὁ ἰόνιος μὲ τὰ χρυσὰ συννεφάκια, κ' ἡ θάλασσα τοῦ Κόκκινου Βράχου μὲ τοὺς κοκκινοπράσινους σκοπέλους. Ἡ σάρκα της, ἡ ἀφράτη σάρκα της, πλουτισμένη μὲ τοὺς χυμοὺς τῶν ζακυνθινῶν ἀνθέων καὶ βελουδωμένη μὲ τὰ χνούδια τῶν ζακυνθινῶν καρπῶν, ἐκοκκίνιζε ὅπως ἡ γῆ, βυσσινότερα 'στὰ μάγουλα, ὅπως 'στὰ πλάγια τοῦ Βράχου, ροδινότερα 'στὸ λαιμὸ καὶ 'στὰ χέρια, ὅπως 'στὰ πρῶτα ψηλώματα τοῦ λόφου. 'Εταίριαζε σὰν γέννημα καὶ θρέμμα. Ἦταν ἡ ἴδια ἐκείνη Φύσις, ζωντανευμένη, μεταμορφωμένη σὲ μιὰ νέα γυναῖκα ξανθή, γαλανή, λευκή, κόκκινη, εἰρηνική, ἥμερη καὶ ἁγνή.

Ὁ Ἄγγελος τώρα γιὰ πρώτη φορὰ ἐννοοῦσε πόσον ὡραία ἦταν ἡ ἐξαδέλφη του.. Κ' ἔξαφνα τὸν ἔπιασε ἀνυπομονησία νὰ τὴν ξαναϊδῆ. Κ' ἐβιάσθηκε νὰ ποτελειώσῃ τὸ ντύσιμό του καὶ νὰ καταιβῆ 'στὴν τραπεζαρία ὅπου τὸν ἐπερίμενε.

Ο ΚΥΡΙΟΣ Σάντρης εἶχε φύγῃ πρωϊνός, κατὰ τὴ συνήθειά του, γιὰ τὴ χώρα. Κι' ὁ Μίμης ἔλειπε τὸ ἴδιο.

— Πῆγε 'στὸ σχολεῖο ὁ κατεργάρης; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος.

— Εἶνε .. ἄρχισε νὰ λέγῃ ἡ κυρία Σάντρη.

— Μητέρα! ἐφώναξε ἡ Φωτεινή, καὶ τῆς ἐβούλωσε τὸ στόμα μὲ τὸ χέρι της. Σὲ παρακαλῶ, μὴν πῆς λέξι!.. Ἔλα, Ἄγγελε, νὰ πιῆς τὸ γάλα σου γρήγορα-γρήγορα καὶ νὰ μὴ ρωτήσῃς τίποτα Ἔπειτα θὰ μ' ἀκολουθήσῃς καὶ θὰ σὲ πάγω ὅπου θέλω. Δέχεσαι;

— 'Εκατάλαβα, εἶνε τὰ μεγάλα σχέδια . Δὲν ἤξευρα ὅμως πῶς εἶνε καὶ μυστικά.

— Μάλιστα, εἶνε μυστικά . Μητέρα, σιωπή! θέλω νὰ τοῦ κάμω *σουρπρίζ!*

— Πολὺ καλά, εἶπε ὁ Ἄγγελος· δέχομαι καὶ δὲν ξαναρωτῶ γρῦ

'Εκάθησε ἀντίκρυ 'στὴ Φωτεινή, ποῦ ἐπερίμενε, μόνη αὐτή, νὰ τὸν συντροφέψῃ 'στὸ πρόγευμα. Ἤπιαν ἀπὸ ἕνα γάλα μὲ αὐγὸ κτυπητὸ καὶ μὲ γαλοκούλουρο. Τίποτ' ἄλλο.

— Θὰ φᾶμε ἀργότερα ἔξω.. κ' ἐλπίζω καλά! ἐξήγησε μὲ πονηρία ἡ Φωτεινή. Τώρα ἐμπρός! Τὰ καπέλα μας καὶ δρόμο.

Ὁ Ἄγγελος μιλιά. Ἡ κυρία Σάντρη ἐγελοῦσε καὶ τὸν ἐκύτταζε σὰ νὰ τοῦλεγε: «Ἔμπλεξες . ὑπομονή!»

Ἔπρεπε νὰ κατεβοῦν 'στὴ θάλασσα. Ὄχι ὅμως, σὰν ἐχθές, ἀπὸ τὸ κατηφορικὸ μονοπάτι. 'Επῆραν εὐθὺς τὸν πλατὺ πλατανοφύτευτο δρόμο, καὶ μὲ μέτριο βῆμα, χειροπιασμένοι, ἔφθασαν ὥς τὴ βρύση.

— Ε! μὴν ἑτοιμάζεσαι νὰ πιῆς, μὴ στροφέψῃ πάλι καὶ μᾶς κάμῃς πρωΐ-πρωΐ τὸ *χερικό!* εἶπε ἡ Φωτεινή.

— Τώρα; ἀδύνατο νὰ στροφέψῃ! ἐβεβαίωσε ὁ νέος.

— Καὶ γιατὶ τάχα;

— Γιατὶ δὲν διψῶ.

Λέγωντας αὐτό, — ἐγέλασαν κ' οἱ δυό τους,— ὁ Ἄγγελος, μὲ κάποια δειλία, ἐπέρασε τὸ χέρι του 'στὴ μέση τῆς Φωτεινῆς καὶ τὴν ἀγκάλιασε. Ἐκείνη ἔμως ἀμέσως ἔβαλε τὸ δικό της θαρρετά, καὶ τὸν σφικταγκάλιασε μὲ τόση εὐχαρίστησι, μὲ τόση ἀγάπη, καὶ φυσικὰ μὲ τόση ἀθωότητα, ὥστε ὁ νέος αἰσθάνθηκε ἀπὸ μέσα του ἐντροπὴ γιὰ τὸ πρῶτο του κίνημα. Κι ἐπροσπάθησε μακραίνωντας τὸν νοῦ του ἀπὸ τὴν αἴσθησι, νὰ τὸ κάμῃ ἁγνό, ὅπως ἦταν καὶ τῆς ἐξαδέλφης του.

Ἔτσι ἐπροχώρησαν ἀγκαλιασμένοι.

Πίσω ἀπὸ τὴ βρύση, ἄρχιζεν ἕνας δρομάκης ποῦ περνοῦσε ἀνάμεσ' ἀπὸ χωράφια. Αὐτὸν ἐπῆραν τώρα. Ὁ κατήφορός του, ὄχι πολὺ ἀπότομος, ἔβγαζε 'στὸν παράλιο δρόμο ποῦ ὁδηγοῦσε 'στὴ χώρα. Ἡ Φωτεινὴ ἦταν βιαστική. Δὲν ἄφινε τὸν Ἄγγελο νὰ στέκεται πολὺ πουθενά.

— Φθάνει! τὸ εἶδες! τοῦ ἔλεγε κάθε τόσο· καὶ τὸν ἔτραβοῦσε ἀπὸ τὴ μέση.

Μόνο 'ς ἕνα μέρος ἐσταμάτησε κ' ἐκείνη μετὰ χαρᾶς 'Απὸ κεῖ, σὲ μικρὴ ἀπόστασι, ἔβλεπες ἕνα τετράγωνο λειβαδάκι, ὁλοσκέπαστο ἀπὸ ἀγριολούλουδα. Ἦταν μαργαρίτες καὶ παπαροῦνες. Κάπου-κάπου ἐξεχώριζαν καὶ κίτρινα λουλουδάκια τοῦ ἀγροῦ, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ λάμπουν τόσο στιλπνά, λὲς κ' εἶνε βρεμμένα. Οἱ παπαροῦνες ὅμως κ' οἱ μαργαρίτες τὰ ἔπνιγαν ὅλα, καὶ τὸ λειβαδάκι τὸ ἡλιοφώτιστο ἔμοιαζε ἀπὸ μακρυὰ μὲ χαλὶ τετράπαχο, ἄσπρο καὶ κόκκινο. 'Απὸ σμαράγδι οὔτε ἴχνος· τὰ λουλούδια, ἀμέτρητα, πυκνά, ἁπανωτά, εἶχαν σκέπασμένη ὁλότελα τὴν ἀποκατινὴ πρασινάδα. Ἡ αὔρα ἐφυσοῦσεν ἐλαφρά· καὶ τὰ λουλουδάκια ἀργοσάλευαν σφικταγκαλιασμένα, καὶ φιλιοῦνταν σὰ μεθυσμένα ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς.

ΕΦΘΑΣΑΝ κάτω, 'στὸν παράλιο δρόμο. Ἡ Φωτεινὴ ἀνέβηκε πρώτη ἀπὸ τὸν ἀκρινὸ τάφρο κ' ἔδωκε τὸ χέρι της 'στὸν Ἄγγελο νὰνεβῇ. 'Επέρασαν ἀπὸ τὸ σπιτάκι τῆς φθισικῆς νέας, μὲ μορφασμὸ τρόμου καὶ λύπης 'στὸ πρόσωπο τῆς Φωτεινῆς, ἐβγῆκαν 'ς τὸ πλάτωμα κ' ἐποροχώρησαν ἕως ἐκεῖ ποῦ ἐτελείονε τὸ χθεσινὸ μονοπάτι τοῦ βράχου.

— Σὲ λυπήθηκα νὰ σὲ γκρεμοτσακίσω πάλι, καὶ γι' αὐτὸ ἐκάμαμε τόσο γύρο, εἶπε ἡ Φωτεινή. Καὶ γι' ἀγάπη σου 'πέρασα κι' ἀπὸ τὸ σπίτι ἐκεῖνο . Τρέχα τώρα, μᾶς περιμένουν.

Τὸν ἄφησε κ' ἔτρεξε ἴσια κατὰ τὴ θάλασσα.

Ὑπῆρχε 'ς ὅλο τὸ μάκρος τῆς πλατείας ἕνα χαμηλὸ πεζοῦλι, κι' ἀπὸ πίσω ἀπ' αὐτό, ἄρχιζαν οἱ πέτρες τῆς ἀκρογιαλιᾶς, πρόχειρος κυματοθραύστης, ἀλλοῦ φυσικὸς καὶ ἀλλοῦ τεχνητός.

Ὁ Ἄγγελος εἶδε τὴ Φωτεινὴ ν' ἀνεβῇ ἐπάνω 'στὸ πεζοῦλι κι' ἀπὸ 'κεῖ νὰ πηδήσῃ κάτω 'στὶς πέτρες. Δὲν φαινότανε πιά, ἀκουγόταν ὅμως ἡ φωνή της. Κι' ἅμα ἔφθασε κ' ἐκεῖνος ὥς τὸ πεζοῦλι, εἶδε πῶς μιλοῦσε μὲ τὸν Μίμη.

Μιὰ βάρκα παραπέρα ἀργοσάλευε 'στὸ νερό, δεμένη ἀπὸ μιὰ πέτρα. Κι' ὁ βαρκάρης ἦταν μέσα κ' ἔκαμν' ἑτοιμασίες.

— Κατεργάρα! ἐφώναξε ὁ Ἄγγελος. Μὲ λυπήθηκες, ἔ; ἢ δὲν ἤθελες νἀλθοῦμε ἀπὸ τὸ μονοπάτι, γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἰδῶ τὴ βάρκα καὶ χαλάσῃ ἡ *σουρπρίζ*;

Λέγωντας αὐτά, ἐδρασκέλισε τὸ πεζοῦλι, κι' ἄρχισε νὰ περπατῇ μὲ προσοχὴ ἐπάνω 'στὶς γλυστερὲς πέτρες. Τὰ παιδιὰ ἐγελοῦσαν.

— Μπᾶ! καθόλου! ἀποκρίθηκε ἡ Φωτεινή. Καὶ μήπως θὰ καταλάβαινες πῶς ἡ βάρκα περίμενε 'μᾶς;

— Καὶ δὲ θἄβλεπα τὸν Μίμη;

— Μὲ τοῦτο; Μήπως καὶ τώρα ποῦ τὸν βλέπεις, ξέρεις τί τὴ θέλουμε τὴ βάρκα;

— Γιὰ περίπατο, τί ἄλλο;

— Καθόλου ..καὶ οὔτε θὰ τὸ βρῆς εὔκολα. Μόνο ζύγωσε κ' ἰδές ..

Ὁ Ἄγγελος ἐπλησίασε.

— Καλημέρα, μπάρμπα!...Νιόνιω σὲ λένε καὶ σένα;

— Καλημέρ ἀφέντη!... ὅσκε, Σταμάτη!— εἶπε ὁ βαρκάρης, ἕνας μεσόκοπος μ' ἔξυπνη φυσιογνωμία, κυττάζωντας μὲ περιέργεια καὶ μ' ἄλλο τόσο σεβασμὸ τὸν ξένο.

Μέσα 'στὴ βάρκα, κομψὴ καὶ νειοβαμμένη, ἄσπρη μὲ γαλάζιες γραμμές, καὶ μὲ καινούργια χαλιὰ 'στοὺς πάγκους τῆς πλώρης, ὁ Ἄγγελος εἶδε μερικὰ καλάθια γεμάτα φαγώσιμα καὶ πιατικά. Ὑπῆρχε ὅμως καὶ μιὰ πυροστιὰ μὲ λίγα κάρβουνα 'στὴν πρύμνη, κ' ἕνα καλάθι μ' ἐργαλεῖα ψαρικῆς.

— Καλὲ θὰ ψαρέψουμε; ἐφώναξε ὁ Ἄγγελος.

— *Καταπῶς φαίνεσται*· ἀποκρίθηκε ἀπὸ πίσω του ἡ περιπαίχτρα φωνὴ τῆς Φωτεινῆς. Ἔ, τί ἔμεινες μ' ἀνοικτὸ στόμα; Δὲν σ' ἀρέσει τάχα;

— Καὶ ποῦ τὸ ξέρω; εἶπε ὁ Ἄγγελος· σάματι ψάρεψα κι' ἄλλη φορά;

— 'Αλήθεια!; δὲν ἐψάρεψες ποτέ σου; ἐφώναξε κατάπληκτος ὁ Μίμης, ποῦ αὐτὸς εἶχε περάσει τὴ μισή του ζωὴ μὲ τ' ἀγκίστρια, καὶ δὲν θὰ φανταζόταν εὔκολα πῶς ὑπάρχει ἄνθρωπος 'στὸν κόσμο, ποῦ νὰ μὴν ἐδοκίμασε ποτέ του αὐτὴ τὴ χαρά.

— Γιατὶ ὄχι; θαρρεῖτε πῶς ὅλοι εἶνε ἀμφίβια; Ὑπάρχουν δὰ καὶ ζῶα χερσαῖα ..

— Μὰ οὔτε σὰν ἤσουνα μικρός, ἐρώτησε ὁ Μίμης, δὲν ἔτυχε νὰ ψαρέψῃς ποτὲ σὲ καμμιὰν ἀκρογιαλιὰ μὲ τὸ καλάμι;

— Μπορεῖ ..δὲ θυμᾶμαι...ἴσως...

— Καλὲ σὺ δὲν θὰ ξέρῃς οὔτε κολύμπι! εἶπε ἡ Φωτεινή.

— Ἄ, ὅσο γιὰ κολύμπι ξέρω ἀρκετά.

— Ὥστε... ἂν ἀναποδογυρίσουμε μὲ τὶς τρέλλες μας τὴ βάρκα, δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ πνιγῆς;..

— Κανένας, νὰ εἶσθε ἥσυχοι. Κ' ἐμπρός! Ἂς γίνω 'στὰ γεράματα καὶ ψαρᾶς! Αὐτὸ μὰ ρέσει. Μπράβο, Φωτεινή· ἡ *σουρπρίζα* σου ἦταν ὡραία.

Ἐπέρασε πρῶτος 'στὴ βάρκα κ' ἔδωσε τὸ χέρι του 'στὴ Φωτεινή· αὐτὴ ὅμως δὲν καταδέχθηκε νὰ τὸ πιάσῃ, ἀλλὰ μ' ἕνα πήδημα βρέθηκε κοντά του κ' ἐσκούντρησε 'στὸν ὦμο του, ποῦ λίγο ἔλειψε νὰ γκρεμιστοῦν κ' οἱ δύο.

— Χμ! καλὰ θὰ πᾶμε, βλέπω! εἶπε ὁ Μίμης κατευχαριστημένος.

Καὶ μπῆκε κι' αὐτός, — ἀλλὰ κάπως φρονιμώτερα.

— Ἕτοιμοι;

— Ἐμπρός, ἀμαξᾶ!

Η ΒΑΡΚΑ ἐλύθη, καὶ τὸ κουπὶ ἀντιστηρίχθηκε 'στὴν πέτρα, γιὰ νὰ ξεμακρύνῃ. Ὁ Μίμης ἐκάθησε 'στὸ τιμόνι. Ὁ Σταμάτης ἄρχισε τὴν κωπηλασία, σιγὰ καὶ ρυθμικά.

Ἀλήθεια τῶλεγε ὁ Ἄγγελος. Μπορεῖ νὰ ἐψάρεψε κάποτε, ὅταν ἦταν παιδί, ἀλλὰ ἐνθύμησι τέτοια δὲν τοῦ εἶχε μείνει καμμιά, οὔτε καλὴ οὔτε κακή. Μεγάλος πάλι δὲν ἄγγιξε ἀγκίστρι· δὲν ἔτυχε. Γι' αὐτὸ δὲν ἦταν καθόλου δυσαρεστημένος ποῦ τὸν παράσερναν σήμερα τὰ ξαδέλφια του νὰ δοκιμάσῃ μιὰ συγκίνησι κοσμαγάπητη, ἀλλὰ νέα γι' αὐτὸν ὁλωσδιόλου κι' ἀγνώριστη.

Ἡ βάρκα ἐπροχώρησε σχεδὸν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ ἀνοικτὸ πέλαγο, καὶ ἀφοῦ ἔκαμε ἕνα κάποιο διάστημα, ὁ Σταμάτης ἄφησε τὰ κουπιὰ καὶ φουντάρησε τὴν πέτρα. Τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀπ' ὅλα τὰ κοντινά, ἦταν κατὰ τὴ γνώμη του, τὸ καταλληλότερο. Κ' ἐνῷ ἑτοίμαζε νὰ ρίξῃ τὸν *πλάνο*, ὁ Μίμης, μ' ἀρκετὴ φασαρία, ἐπῆρε τὸ καλάθι κ' ἐμοίρασε τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ δολώματα.

Στὸν Ἄγγελο ἔδωσαν τὴν καλλίτερη *καθητή*. Τοῦ ἐδόλωσαν τἀγκίστρια μὲ κόκκινα σκουληκάκια, τοῦ τᾶρριξαν, τοῦ ἔκαμαν μιὰ θηλειὰ 'στὴν ἀλογότριχα, τοῦ τὴν παράδωκαν καὶ τοῦ εἶπαν: τὸ νοῦ σου... καὶ καλὴ ἐπιτυχία.

— Ἔ, καὶ τώρα; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος, κωμικώτατος 'στὴν ἀπειρία του.

— Τώρα, εἶπε ἡ Φωτεινή, θὰ καθήσῃς φρόνιμα καὶ θὰ περιμένῃς τὰ ψάρια νὰ τσιμπήσουν. Ἅμα αἰσθανθῇς τὸ παραμικρὸ κίνημα, τράβηξε μὲ ὁρμὴ τὴν τρίχα σου, καὶ τελείωσε!

Εἶχαν ρίξει ὅλοι τὶς *καθητές* τους κ' ἐπερίμεναν. Πρῶτος ὁ Σταμάτης ἔπιασε μιὰ μαριδούλα. Ὕστερ' ἀπὸ κάμποση ὥρα, ὁ Μίμης ἔπιασε ἕνα σπάρο... Ὁ Ἄγγελος ἐπερίμενε, ἐπερίμενε... τίποτε! Τὰ παιδιά, βυθισμένα, δὲν τοῦ πολυμιλοῦσαν, μόλις τὸν ἐπρόσεχαν. Κ' ἐκεῖνος ἐκύτταζε τὸ πανόραμα τῆς παραλίας καθρεφτισμένο 'στὰ ἥσυχα νερά, ἐκύτταζε τὸ πρόσωπο τῆς ἐξαδέλφης του ἐκστατικὸ κ' ἀφῃρημένο, κι' ἄρχισε σχεδὸν νὰ στενοχωριέται.

Οἱ ἄλλοι ὡς τόσο ἔπιαναν...

Ἐπιτέλους ἔχασε τὴν ὑπομονὴ κ' ἐτράβηξεν ἔξω τὸ σύνεργο, γιὰ νὰ ἰδῇ τί γίνεται. Ἀλλοίμονο! τὰ δολώματα ἦταν φαγωμένα! κ' ἐκεῖνος ὁ μποῦφος δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα!..

Τὸν ἐπεριγέλασαν ἀρκετὰ καὶ τοῦ ξαναδόλωταν τ' ἀγκίστρια.

Τὰ ξανάρριξε, — τί νὰ κάμῃ! — κ' ἐπερίμενε.

Ἔξαφνα, ἐνῷ ἀπελπισμένος συλλογίζεται νὰ τὰ παραιτήσῃ, αἰσθάνεται 'στὸ δάκτυλό του ἀντίστασι. Η τρίχα ἐπῆγε νὰ τοῦ φύγῃ...

— Τσιμπᾷ! ξεφωνίζει μὲ χαρά, μ' ἀνατριχίλα, μὲ παλμό.

Τραβᾷ, τραβᾷ, σὰν τρελλός, καὶ βγάζει ἔξω ἕνα σπάρο. Καὶ τί σπάρο! μεγαλήτερο ἀπ' ὅλους ὅσοι εἶχον πιασθῆ ὡς τὴν ὥρα.

Δὲν περιγράφεται ἡ προθυμία, ἡ ἀνυπομονησία του, ὥς νὰ δολώσῃ πάλι τ' ἀδειανὸ ἀγκίστρι καὶ νὰ τὸ ξαναρρίξῃ. Μὲ τὸ μικρὸ αὐτὸ περιστατικό, ἐγινόταν μέσα του σὰν ἀποκάλυψις. Στὴ ζωή του ποτὲ δὲν αἰσθάνθηκε τόση καὶ τέτοια συγκίνησι, σὰν τὴ στιγμὴ ποῦ του ἐτίναξε τὸ χέρι, μήνυμ' ἀπὸ τὰ βάθη, τὸ τσίμπημα! Ποτὲ 'στὴ ζωή του δὲν αἰσθάνθηκε τόση περιέργεια, ἑνωμένη μὲ ἀγωνία, σὰν τὴν ὥρα ποῦ ἐτραβοῦσε τὸ ἀγκίστρι, χωρὶς νὰ ξέρῃ τί ἔπιασε! Καὶ ποτὲ στὴ ζωή του δὲν αἰσθάνθηκε τόση εὐχαρίστησι, τόση περηφάνεια, παρὰ ὅταν ἀπὸ τὰ ἄγνωστα βάθη ἐφανερώθηκε τέλος, ὅτι αὐτὸς εἶχε ἐπιτύχει τὴν πλουσιώτερη λεία!

Καὶ τότε ἐξήγησε τὸ πάθος ποῦ γεννᾷ τὸ ψάρεμα, καὶ ἀναγνώρισε μ' ἐντροπή του ὅτι ἡ ἐπιτυχία 'στὸν ἄνισον αὐτὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ζωῦφιον τῶν θαλασσῶν, — ἡδονή μεγάλη, — ἦταν καὶ γι' αὐτόν, ὅπως τὴν πρωτοδοκίμασε, πειρασμὸς ἀνίκητος. Καὶ θὰ τὸν ἔπιανε τὸ πάθος· ἀλλὰ ὄχι γιὰ πολὺν καιρό. Ἦταν ἀψίκορος εἰς ὅλα του... τὸ ἤξευρε καλά.

Χωρὶς νὰ θέλῃ, αὐτὴ τὴν ἐντύπωσι τὴν ἐσχέτισε ἀμέσως μὲ μιὰν ἄλλη. Προτήτερα, 'στὴν ἐρημιὰ τοῦ πλατανοφύτευτου δρόμου, ὅταν, νικημένος ἀπὸ τὸν πειρασμὸ τῆς ἀφράτης καὶ νέας εὐμορφιᾶς, ἔπιασε πονηρὰ τὴ μέση τῆς Φωτεινῆς κ ἔσφιξε μιὰ στιγμὴ τὸ πλευρό της ἐπάνω 'στὸ δικό του, αἰσθάνθηκε ἡδονὴ στιγμιαία, ἀλλὰ τόσο ζωηρή, ὅσο ἔπαψε πιὰ νὰ τὴν αἰσθάνεται ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἡ ἡλικία τοῦ εἶχεν ἀμβλύνει κάπως τὰ αἰσθητήρια. Ἦταν γι' αὐτὸν κάτι νέο, ἀπροσδόκητο κι' ἀποκαλυπτικό. Μόνο τέτοιο σωματάκι, φαίνεται, καὶ μόνο μέσα 'στὴ φύσι ἐκείνη ποῦ τοῦ ξυπνοῦσεν ἐπιθυμία ἐρωτική, μποροῦσε ἀκόμη νὰ τοῦ χαρίσῃ τόσο ἡδονικὴ ἀνατριχίλα. Τοῦ ἐνθύμιζε τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἐφηβικῶν του ἡμέρων μὲ ὅποια γυναῖκα τοῦ ἐτύχαινε, καὶ τὴν ἀγνή, τὴν ἀνόθευτη, τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἡδονή της, ποῦ ἄδικα τὴν ἀποζητοῦσε τὰ τελευταῖα χρόνια, σὰν κάτι χαμένο γιὰ πάντα, μὲ τὶς ὡραιότερες γυναῖκες, μὲ τὰ πλαστικώτερα σώματα... Ἡ ἀφέλεια τῆς ἐξαδέλφης του, ποῦ ἐπίστευε τόσο 'στὴ συγγένεια, τοῦ ἔδινε κατάβαθα ἐλπίδες καὶ γι' ἄλλες τέτοιες στιγμές. Κι' ὁ πειρασμὸς ἦταν δυσκολονίκητος. Θὰ τὸν ἔπιανε τὸ πάθος, ἀλλὰ ὄχι ἐπικίνδυνα, ὄχι γιὰ πολὺν καιρό. Ἦταν ἀψίκορος εἰς ὅλα του... τὸ ἤξευρε καλά.

ΤΟ μωρὸ κοπάδι τῶν σπάρων, ποῦ εἶχε τραβήξει πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος ὁ προδοτικὸς πλάνος, οἱ χαρούμενοι ψαράδες μας τὸ ἀποδεκάτισαν. Μόνον ὁ Ἄγγελος ἔπιασε τρεῖς, ξέχωρ' ἀπὸ 'κείνους ποῦ τοῦ ξέφυγαν 'στὸ ἀνέβασμα. (Δὲν ἦταν πάλι μικρὴ φούρκα κι' αὐτή, νὰνεβάζῃ τὸ ἀγκίστρι του σπαρταριστό, κ' ἔξαφνα νὰ τὸ βλέπῃ νεκρωμένο καὶ ἄδειο...) Ὁ Σταμάτης ἔψησε τὰ ψάρια 'στὴν πυροστιὰ καὶ τὰ ἔφαγαν ἐπὶ τόπου, μαζὶ μὲ τἄλλα φαγώσιμα ποῦ εἶχαν πάρει μαζί του. Φαιδρότερο κι' ὀρεκτικώτερο πρόγευμα δὲν ἐστάθηκε ἀπὸ τὸ ἐπιθαλάσσιο αὐτὸ τῶν ψαράδων. Ἔφαγαν, ἤπιαν, ἐφλυάρησαν, ἐγέλασαν, ἐτραγούδησαν, καὶ γιὰ πολλὴν ὥρα, ἡ ἡλιόλουστη ἐρημία τοῦ πόντου ἀντιλάλησε τὸν κρυστάλλινο ἀλαλητό.

Στὸ τέλος, ἡ Φωτεινή, μεθυσμένη ἀπὸ χαρά, ἐφώναξε ἄξαφνα:

— Ἄγγελε! τὸ νοῦ σου! τσιμπᾷ!

Καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ τὸν ἐτσίμπησε 'στὸ μπράτσο.

— Αἴ! ἔκαμε ὁ Ἄγγελος, καλοξαφνισμένος.

Ὁ Μίμης τὸν ἐλυπήθηκε τάχα, καὶ γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ, ἐφώναξε δυνατώτερα «τσιμπᾷ!» κ' ἀκόμη δυνατώτερα ἐτσίμπησε τὴ Φωτεινή. Γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ, ἡ Φωτεινὴ ἐτσίμπησεν ἄσχημα καὶ τοὺς δύο. Τότε οἱ δύο ξανατσίμπησαν τὴ Φωτεινή. Ἐσηκώθηκαν ἐπὶ τέλους κ' οἱ τρεῖς, ἔγειναν μαλλιὰ κουβάρια, ἡ πλώρη ἀναστατώθηκε, ἡ βάρκα ἔγυρε, πιάτα καὶ φροῦτα ἐκύλισαν 'στὴ θάλασσα. Ὁ καλὸς Σταμάτης, ξεκαρδισμένος 'στὰ γέλια, ἔκανε τὸ σταυρό του. Ὅμως μιὰ στιγμὴ ἐφοβήθηκε σοβαρά, μήπως 'στὴν ὁρμὴ τοῦ ψευτοκαυγᾶ, πέσῃ κανένας 'στὸ νερό. Καὶ μ' ὅλο τὸν σεβασμό, ψαλμωδοῦσε ἀπὸ τὴ θέσι του:

— Τὸ νοῦ σας, ἀφεντάδες, μὴν τὸ μετανοήσετε!

Ἀλλὰ ποῦ νἀκούσουν τὰ τρία παιδιά! Τὸ γαργάλισμα, ὁ ἡδονικὸς πόνος, τοὺς εἶχε μεθύσει. Ἐτσίριζαν σὰν τρελλοὶ μέσα 'στὰ γέλια τους, ἐπροφυλαγόντανε μόλις κι' ὡρμοῦσαν ἔξαλλοι, χωρὶς νὰ βλέπουν ποῦ θὰ πατήσουν, χωρὶς νὰ λογαριάζουν ποῦ θὰ τσιμπήσουν. Μιὰ φορὰ ἡ Φωτεινὴ ἐτσίμπησε τὸν Ἄγγελο 'στὴ μύτη κι' ὁ Ἄγγελος, γιὰ μιὰ στιγμή, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, χωρὶς νὰ καταλάβῃ πῶς, μὲς 'στὴν ἀνεμοζάλη, αἰσθάνθηκε ἕνα κουμπάκι σφηνωμένο ἀνάμεσα 'στὰ δάκτυλά του. Ἐτράβηξε ἀμέσως τὸ χέρι του ἀπὸ τὸ παρθενικὸ στῆθος, σὰ νὰ ἐκάηκε... Ἡ Φωτεινὴ ὅμως δὲν ἔδειξε τὸ παραμικρό. Ἴσως νὰ μὴν ἐκατάλαβε καὶ τίποτα.

Ἐξεθύμαναν ἐπὶ τέλους κ' ἡσύχασαν. Τὰ κουπιὰ ἔσπρωξαν πάλι τὴ βάρκα πρὸς τὴν ἀκρογιαλιά, καὶ τὸ καθρεφτισμένο της πανόραμα μὲ τὸν κόκκινο φουγάρο 'στὴ μέση, ἄρχισε λίγο λίγο νὰ χάνεται. Ἡ Φωτεινὴ κάθε τόσο ἔτριβε τὸ μπράτσο της. Τὴν ἔτσουζε ἀκόμη κάποια τσιμπιά, καὶ βέβαια θὰ τῆς εἶχε ἀφήσει σημάδι.

— Εἶμαι περίεργη νὰ ἰδῶ! εἶπε.

Κ' ἐξεκούμπωσε τὸ μανίκι της καὶ τὸ ἀνέβασε σχεδὸν ὡς τὸν ὦμο.

Πραγματικῶς, ἐκεῖ ψηλά, τὸ κάτασπρο τορνευτὸ μπρατσάκι ἦταν κηλιδωμένο μ' ἕνα μελάνισμα. Ἡ Φωτεινὴ τὸ εἶδε μὲ κόπο κ' ἐζάρωσε τὰ φρύδια.

— Οὔ τὸ τσαμένο! εἶπε ὁ Μίμης· ἔκαμε βαβά... μιμί..

— Κακέ! ἐσὺ μοῦ τῶκαμες! ἐβεβαίωσε ἡ Φωτεινή.

— Μπορεῖ κι' ὁ Ἄγγελος· ποῦ τὸ ξέρεις;

— Μὲ συγχωρεῖ ἡ χάρι σου! (καὶ κατέβασε τὸ μανίκι της)· ὁ Ἄγγελος τσιμποῦσε ἁπαλά, μὲ διάκρισι. Αὐτὸ εἶνε δικό σου κατόρθωμα!

Καὶ καθὼς ἐκούμπονε τὸ μανίκι, ἐσήκωσε τὴν παλάμη της μ' ἑνωμένα δάκτυλα — κάτι δακτυλάκια κοντυλένια καὶ μακρουλά, — καὶ τὴν ἐκούνησε μὲ γελαστὴ φοβέρα κατὰ τὸν Μίμη:

— Ἔννοια σου, καὶ σοῦ δείχνω ἐγώ!

(Ἕπεται συνέχεια) ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ

Ἄκουσα πικραμένο
Τραγοῦδι μιὰν αὐγὴ
Ποῦ ἐτόνιζε ἀπ' τὰ βάθη
Παρθενικὴ ψυχή.

«Ἀλλοίμονο, τὰ νειᾶτα μου
Θὰ σβύσουν ἀπ' τὸν πόθο,
Θὰ χάσουν τὴ δροσιά.
Μὲ λέγανε Πεντάμορφη,
Σὲ λίγο θ' ἀπομείνω
Χωρὶς τὴν ὠμορφιά».

«Στὸ διάβα, τὸ περπάτημα
Θαυμάζουνε, τὴν κόμη,
Τὸ ἁρμονικὸ κορμί·
Κι' ὅμως εἶν' ἀπ τὴ μοῖρα μου
Νὰ βασανίζῃ ἡ ἀγάπη
Τὴν ἄθλια μου ψυχή».

«Μοιάζω μὲ κάποιαν ἔρημη
Βρυσοῦλα μὲς στὸ δάσος
Μὲ κρούσταλλα νερά.
Περαστικοὶ δροσίζουνε
Τὰ χείλη τους, καὶ ἡ βρύση
Θρηνεῖ τὴ μοναξιά».

«Καὶ τώρα καθρεφτίζομαι,
Τὸ πρόσωπό μου βλέπω
Νὰ γίνεται χλωμό.
Ἀχ! κεῖνος δὲ μ' ἀγάπησεν
Ἀλλοίμονό μου, κι ὅμως
Πεντάμορφη εἶμ' ἐγώ».

Τὴν ἄκουσα ἕνα δεῖλι
Πικρὰ νὰ τραγουδῇ
Ὡς ὅτου στὸ σκοτάδι
Ἐσβύσθηκε ἡ φωνή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ*

Οἱ ἐν ἰσχύϊ νόμοι τῆς δημοκρατίας εἰσὶν οἱ ἀκόλουθοι: 1) ὁ καταστατικός, 2) ὁ ποινικός, 3) ἡ ποινικὴ δικονομία, 4) ἡ πολιτικὴ δικονομία, 5) ὁ ἐμπορικὸς νόμος, 6) ὁ ἀγροτικός, 7) ὁ περὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὀρυχείων, 8) ὁ περὶ τῶν τροφίμων καὶ 9) ὁ περὶ τύπου.

Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν οἱ καταδικαζόμενοι εἰς φυλάκισιν ἀπέτινον τὴν ποινὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ των! Ἤδη ἡ Rocca χρησιμεύει ὡς φυλακή, ἀλλ' οἱ καταδικάζόμενοι εἰς ποινὴν ἀνωτέραν τοῦ ἑξαμήνου φυλακίζονται εἰς τὰς ἐπανορθωτικὰς φυλακὰς τῆς Ἰταλίας, εἰς ἣν ἡ δημοκρατία πληρώνει δι' ἕκαστον κατάδικον ἀποζημίωσιν, ὁριζομένην ὑπὸ συμβάσεως, συνομολογηθείσης μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Δι' ἄλλης συμβάσεως τοῦ ἔτους 1862, ὡς αὕτη ἐτροποποιήθη τῇ 27 μαρτίου καὶ τῇ 24 ἀπριλίου 1872, ἐκανονίσθη ἡ ἐκτέλεσις τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων καὶ τὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγκληματιῶν.

Ὁ Hauttecoeur εἰς ἀπόδειξιν τῆς τε εὐθυδικίας καὶ τῆς ἁπλότητος τῶν δικαστῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς ταχείας ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης, διηγεῖται[1], ὅτι Ἑνετός τις εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ ἄστυ τῆς μικρᾶς δημοκρατίας, ὅπως ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν χρηματικῆς ποσότητος, ὀφειλομένης αὐτῷ πρὸ πολλοῦ χρόνου. Ὁδηγηθεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος τῆς δημοκρατίας, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο καὶ ὁ μέγας δικαστής, ὑπέθετεν ὅτι ἤθελεν εὕρει ἐκεῖ ἐν μικρογραφίᾳ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ἐπισημότητα τῶν ἀρχόντων τῆς Ἑνετίας. Μεγάλως δ' ἐξεπλάγη, ὅταν τῷ ὑπέδειξαν ὡς τὸν μέγαν δικαστὴν ἄνθρωπόν τινα, ἔχοντα γυμνοὺς τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, πατοῦντα δὲ εἰς τὸ βάθος σταφυλοπιεστηρίου τὰς σταφυλάς του. Χωρὶς νὰ διακόψῃ τὴν ἐργασίαν του ἠκροάσθη ὁ ἀνώτατος δικαστὴς τὴν ὑπόθεσιν, πάραυτα δὲ διὰ τοῦ κλητῆρος προσεκάλεσε τὸν δυστροποῦντα χρεοφειλέτην, ὅπως ἀπαντήσῃ εἰς τὰ κατ' αὐτοῦ λεχθέντα. Πεισθεὶς ἐκ τῆς συνοπτικωτάτης ταύτης διαδικασίας, ὅτι ἡ ἀπολογία ἦτο ἀνεπαρκὴς καὶ στρεψόδικος, ἀμέσως κατεδίκασε τὸν συμπολίτην του εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ αἰτηθέντος ποσοῦ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως καὶ διέταξε τὴν ἄνευ ἀναβολῆς ἀναγκαστικὴν ἐκποίησιν τῆς οἰκίας του. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ἑνετὸς ἀνεχώρει ἐκ τῆς πόλεως, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε πληρωθῆ μέχρι τοῦ τελευταίου σολδίου πᾶν ὅ,τι τῷ ὠφείλετο, καταθελχθεὶς ἐκ τῆς ταχύτητος τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης. Μῆνας τινὰς βραδύτερον κατὰ συγκυρίαν εἶχεν ὑπόθεσιν ἐκκρεμῆ ἐνώπιον τῶν ἑνετικῶν δικαστηρίων, ἀπηλπισμένος δ' ἐκ τῶν ἀτελευτήτων ἀναβολῶν καὶ διατυπώσεων ἀνέκραξε μετὰ ἀγανακτήσεως: «Val più un pistad' uva di San Marino che dieci parruccine di Venezia[1]».

Εἰς ἑκάστην τῶν ἑπτὰ ἐνοριῶν τῆς δημοκρατίας καὶ εἰς τὸ προάστειον τῆς πόλεως λειτουργεῖ ἀνὰ ἓν τοὐλάχιστον, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πλείονα σχολεῖα. Προσέτι ἓν σχολεῖον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ἓν πρακτικὸν λύκειον, κάλλιστα κατηρτισμένον, ἱδρυθὲν ἐν ἔτει 1691 ὑπὸ τοῦ Ἀσκανίου Βελλούτση, φημιζόμενον καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, ἐν τῷ ὁποίῳ διδάσκουσι δώδεκα καθηγηταί, ἔχοντες 60 μαθητάς, ὧν τινες προσέρχονται ἐκ τῶν πλησιοχώρων μερῶν τῆς Ἰταλίας. Τὰ διδασκόμενα μαθήματα εἰσὶ τἀκόλουθα: μαθηματικά, φυσική, χημεία, ἀστικόν, ποινικὸν καὶ ἐμπορικὸν δίκαιον. Τὰ πτυχία αὐτοῦ ἀναγνωρίζονται ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν πανεπιστημίων.

Ὁ Ἅγιος Μαρῖνος ἔχει πολλὰς καὶ σπουδαίας βιβλιοθήκας. Ἡ τοῦ κράτους ἔχει πλέον τῶν δεκακισχιλίων τόμων ἐντὸς τριῶν ὡραίων αἰθουσῶν, ὁ δ' ἔφορος αὐτῆς εἶναι συγχρόνως καὶ διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ κράτους, ἅτινα τηροῦνται ἐν τῷ κυβερνητικῷ μεγάρῳ.

Μέχρις ἑσχάτων ἐν ἁπάσῃ τῇ δημοκρατικῇ περιφερείᾳ οὐδὲν ἐλειτούργει τυπογραφεῖον, διότι τὸ ἀνώτατον συμβούλιον δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἵδρυσιν τοιούτου ἐκ φόβου μὴ τὰ ἐκτυπούμενα βιβλία γεννήσωσι διεθνεῖς περιπλοκάς. Κατ' ἀνάγκην δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔντυπα τῆς κυβερνήσεως ἐξετυποῦντο εἰς τὰ ἐκτὸς τοῦ κράτους ἰταλικὰ τυπογραφεῖα. Μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880 λειτουργεῖ ἓν τυπογραφεῖον εἰς τὸ ἄστυ, ἀλλ' ἡ ἐφημεριδογραφία δὲν ἠδυνήθη νὰ προοδεύσῃ. Ὁ Νέος Τιτὰν (Il Giovane Titano) κατὰ τὰ ἔτη 1881 καὶ 1882 ἐκ διαλειμμάτων ἐξέδωκε μόνον 21 φύλλα ἐν συνόλῳ. Ἐπί τινας μῆνας ἔζησε καὶ ἡ Repubblica di San Marino, ἐφημερὶς πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐν ἔτεσι 1881 καὶ 1882. Καὶ ὁ Radicale μόνον πέντε φύλλα ἐν ἔτει 1889 ἠδυνήθη νὰ ἐκδώσῃ. Τό γε νῦν οὐδεμία ἐφημερὶς ἐκδίδεται, τὸ δὲ τυπογραφεῖον χρησιμεύει πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν νόμων, τῶν κυβερνητικῶν διαταγμάτων ἢ ἄλλων ἰδιωτικῶν ἐργασιῶν!

Ἐπίσημος ἑορτὴ ἐν ἁγίῳ Μαρίνῳ.

Ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν γίνονται διαγωνισμοί, εἰς δὲ τοὺς βραβευομένους ἀπονέμονται μετάλλια ἐκ χρυσοῦ, ἐξ ἀργύρου ἢ ἐξ ὀρειχάλκου.

Τέσσαρες ἰατροὶ καὶ τέσσαρες φαρμακοποιοὶ πληρώνονται ὑπὸ τοῦ κράτους ὑποχρεούμενοι ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτὸς νὰ προσφέρωσι τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τοὺς πολίτας τῆς δημοκρατίας, μεταβαίνοντες πάραυτα ἄνευ ἄλλης τινὸς ἀμοιβῆς ὅπου παραστῇ ἀνάγκη, ἀρνούμενοι δὲ τιμωροῦνται διὰ προστίμου, 50 μέχρις 100 φράγκων, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 246 τοῦ ποινικοῦ κώδικος.

Ἐν ἔτει 1865 κατεσκευάσθη νοσοκομεῖον καὶ γηροκομεῖον.

Τὴν 1ην Ἀπριλίου ἑκάστου ἔτους ἐκλέγονται δύο ἐντεταλμένσι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἐπιβλέπωσι τὴν καλὴν τῶν πρὸς πώλησιν τροφῶν ποιότητα, ἔχοντες τὴν ἐξουσίαν νὰ συντάσσωσι πρωτόκολλα πρὸς βεβαίωσιν τῶν παραβάσεων καὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν ἀμέσως ποινὰς κατὰ τῶν παραβατῶν.

Οἱ πολῖται τοῦ Ἁγίου Μαρίνου ἀπὸ τοῦ 16ου μέχρι τοῦ 55ου ἔτους εἰσὶν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ μητρῷον τῶν ἀρρένων καὶ ἀνή-

---

* Συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ σελίδος 41.

[1] La republique de San Marino p. 238 n. 1.

[1] «Εἰς σταφυλοπιεστὴς τοῦ Ἁγίου Μαρίνου ἀξίζει περισσότερον δέκα φενακῶν τῆς Ἑνετίας».

κουσιν εἰς τὴν ἐθνοφυλακήν, συγκειμένην ὑπὸ πέντε λόχων τοῦ πεζικοῦ, ἐχόντων 38 ἀξιωματικοὺς καὶ 950 στρατιώτας. Τῆς ἐν τῇ ἐθνοφυλακῇ ὑπηρεσίας ἐξαιροῦνται οἱ δικασταὶ καὶ οἱ δημόσιοι λειτουργοί. Ἡ ὑπηρεσία τῶν ἀξιωματικῶν εἶναι ἄμισθος, οἱ δὲ στρατιῶται πληρώνονται μόνον ὅταν εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ, διότι μόνον 60 ἐθνοφύλακες ἑκάστοτε χρησιμεύουσι διὰ τὰς τελετάς, οἵτινες ἐν ἀνάγκῃ βοηθοῦσι τὴν χωροφυλακὴν πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Αὐτοὶ οὗτοι, ἀπὸ τῆς 15 Ἰανουαρίου 1841, χρησιμεύουσι καὶ ὡς φρουρὰ τοῦ τε συμβουλίου καὶ τῶν κυβερνητῶν Μόνιμος στρατὸς δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνον ὀκτὼ χωροφύλακες ἀλλοδαποί, συνήθως ἐκ Βονονίας καλούμενοι, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ φρουροὶ τοῦ Βράχου.

Ἐν ὥρᾳ πολέμου ἅπαντες οἱ δυνάμενοι φέρειν ὅπλα ἀνέρχονται εἰς 1200 ἄνδρας, ἔχοντας δύο στρατηγούς, ὧν ὁ μὲν διὰ τὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν, ὁ δὲ διὰ τὴν ἐθνοφυλακήν.

Τὴν 3 Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους, ὅτε εἶναι ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Μαρίνου, γίγνεται ἡ ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν ἐπιθεώρησις τοῦ στρατεύματος. Τῆς στολῆς τῶν ἀξιωματικῶν οὔσης κομψῆς, οἱ Ἰταλοὶ μεγάλως ἐπιζητοῦσι τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπιτίμου ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἁγίου Μαρίνου.

Τριακονταεξαμελὴς μουσική, ἧς μόνον ὁ ἀρχιμουσικὸς πληρώνεται ὑπὸ τοῦ κράτους, διατηρεῖται.

Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ τῶν καθολικῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἄλλη ἀνεκτή.

Ἐν τῶν ἐννέα ἐνοριῶν τοῦ κράτους αἱ ἑπτὰ ἐξαρτῶνται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Μοντεφέλτρο, αἱ δὲ τοῦ Serravalle καὶ τοῦ Faetano ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Ἀριμίνου. Οἱ κληρικοὶ ἔχουσιν ἀρχιερέα, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ δικαιοδοσία εἶναι μόνον θρησκευτική, στεροῦνται δὲ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι.

Ἐν τῷ μοναστηριῷ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἁγίας Claire διαιτῶνται 50 μοναχαί, λειτουργεῖ δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἀνωτέρα σχολὴ παρθεναγωγείου.

Τὸ κράτος οὐδὲν ἔχει χρέος! Διὰ τοῦτο οἱ φόροι εἰσὶν ἐλαφρότατοι καὶ ἀνεπαίσθητοι ἐπὶ τοῦ ἄρτου, τοῦ κρέατος, τῶν ἰχθύων, τοῦ ἅλατος, τοῦ καπνοῦ, τῆς ἀδείας πρὸς θήραν, τῆς πυρίτιδος, τῶν τελῶν τοῦ χαρτοσήμου καὶ τῶν κληρονομιῶν. Ὅτε ὁ Reclus ἔγραφεν ἐν ἔτει 1864, ὑποχρεωτικοὶ φόροι δὲν ἐπεβάλλοντο, ἀλλ' ὁσάκις τὸ κράτος εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων, οἱ πολῖται, καλούμενοι διὰ τυμπανοκρουσίας, προσέφερον εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον οἱαδήποτε ἤθελον ποσὰ κατ' ἀρέσκειαν, ὅταν δὲ συνεπληροῦτο τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, δὲν ἐδέχοντο πλέον[1] οὐδὲ τὰ ἐκουσίως εἰσφερόμενα[1]. Ἤδη ὁ γενικὸς ταμίας, εἷς ὢν εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ ὑπηρεσία τῆς εἰσπράξεως τῶν ἐλαφροτάτων φόρων, ἔχει προδιορίσει δὶς τοῦ ἔτους ἡμέρας ὡρισμένας, καθ' ἃς οἱ φορολογούμενοι προθύμως προσέρχονται πρὸς πληρωμὴν αὐτῶν.

Τὸ οἰκονομικὸν ἔτος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἄρχεται τὴν 1 Ἀπριλίου καὶ λήγει τὴν 31 μαρτίου. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας καταρτίζει τὸν προϋπολογισμόν, ὅστις συζητεῖται καὶ ψηφίζεται ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου συμβουλίου. Ἐκτὸς δὲ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἐπερχόμενον ἔτος, δημοσιεύεται ἑκάστοτε καὶ ὁ ἀπολογισμός.

Ἰδοὺ καὶ λεπτομέρειαί τινες τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1893-1894[2]. Τὸ ὁλικὸν τῶν μὲν ἐσόδων συνεποσοῦτο εἰς λίρας ἰταλ. 282,560.28, τῶν δὲ ἐξόδων εἰς λίρας 280,987.97.

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὰ ἔσοδα, τὸ ὁλικὸν τῶν φόρων λίρ. 164,449.22, ἐξ ὧν τελωνειακὰ μὲν 68,267, φόρος καπνοῦ 46,184, ἅλατος 24, 540, πυρίτιδος 7,534 καὶ χαρτοσήμου 1830, ταχυδρομικά, τηλεγραφικὰ καὶ μετρικὰ τέλη 10,785.37. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἔξοδα, κυβερνητικὰ ἐν γένει λίρ. 13,696.17· διαχείρισις οἰκονομικῶν 51,171.67· δικαιοσύνης 10,822.71· χωροφυλακὴ καὶ στρατὸς 15,217.88· δημοσία ὑγεία καὶ καθαριότης 18,620.50· δημοσία ἐκπαίδευσις 36,555.01· δημόσια ἔργα 14,755.25· βιομηχανία καὶ ἐμπόριον 6,216.90· ἐκκλησία 1004. 25· φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα 24,271.48· ἔκτακτα ἔξοδα διὰ κατασκευὴν τοῦ μεγάρου τοῦ συμβουλίου, ὁδῶν καὶ νεκροταφείων 88,299.20. Παρατηρητέον, ὅτι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἀπολογισμοὶ κλείουσι διὰ περισσευμάτων πραγματικωτάτων, ἀναλόγως δὲ καὶ μεγάλων, τούτου ἕνεκα καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου αὐξάνουσι τὰ ἔσοδα.

Ἐν τῇ δημοκρατίᾳ δὲν λειτουργεῖ τὸ τελωνεῖον, ἀλλά, πληρωνομένων τῶν τελῶν κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὸ ἰταλικὸν κράτος, ὑπολογίζεται ὁ εἰς τὴν Ἰταλίαν πληρωνόμενος φόρος ἐπὶ τῇ βάσει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἁγίου Μαρίνου σύγκειται ἐκ δεκακισχιλίων κατοίκων. Δυνάμει δὲ τῆς ἀπὸ 27 μαρτίου 1872 συμβάσεως, ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπαγορεύεται ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ, ἡ δὲ ἰταλικὴ κυβέρνησις παρέχει εἰς τὸν Ἅγιον Μαρῖνον ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς πραγματικῆς ἀξίας ἑπτακισχίλια χιλιόγραμμα καπνοῦ καὶ 78, 000 χιλιογράμμων ἅλατος.

Ἐν ἔτει 1879 ἀλλοδαποί τινες κερδοσκόποι, ἀφιχθέντες εἰς Ἅγιον Μαρῖνον ἐνεκατέστησαν εἰς Borgo Maggiore χαρτοπαίγνιον κατὰ τὸ εἰς Μονακὸ ὑπόδειγμα[1]. Πάραυτα ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἔκλεισε τὴν αἴθουσαν τῶν χαρτοπαικτῶν Οἱ τραπεζῖται ἀπηύθυναν ἀναφορὰν πρὸς τὸ Ὑπατον συμβούλιον, ἱκετεύοντες νὰ παραχωρηθῇ αὐτοῖς ἡ ἄδεια ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει νὰ ἀναλάβωσιν εἰς βάρος των ἅπαντα τὰ ἔξοδα τοῦ κράτους, νὰ ἱδρύσωσι πολλὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ νὰ ἐκτελέσωσι πολλὰ καὶ μεγάλα κοινωφελῆ ἔργα, νὰ κατασκευάσωσι σιδηροδρόμους, ὁδοὺς κλ. Αἱ τόσον ἑλκυστικαὶ προτάσεις ἦσαν ἀληθῶς ἐπικίνδυνοι, διότι φόβος ἦτο μὴ σαγηνεύσωσί τινα τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου. Πρὸ τοῦ τοιούτου κινδύνου εὑρεθέντες οἱ κυβερνῆται ἀπηύθηναν πρὸς τὸν λαὸν τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν:

« Πολῖται! Τὰ ἐλεύθερα κράτη δὲν ἀποκτῶσι » φήμην καλὴν διὰ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, ἀλ- » λὰ μόνον διὰ τῶν μεγάλων ἀρετῶν ὑπερη- » φάνων καὶ εἰλικρινῶν πολιτῶν. Διὰ τῆς αὐ- » ταπαρνήσεως, δύνανται καὶ ἐν τῇ πτωχείᾳ » αὐτῶν νὰ πωθῶσι τὰ πλούτη, διὰ τοῦ θάρ- » ρους των νὰ ντιμετωπίζωσι τοὺς κινδύνους, » καὶ διὰ τῆς μεγαλοψυχίας των νὰ περιφρο- » νῶσι πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ διαφθείρῃ τὸν » λαὸν καὶ νὰ διακυβεύσῃ τὴν κοινὴν σωτη- » ρίαν. Προφυλάχθητε πάσῃ δυνάμει ἀπὸ πάν- » τας τοὺς μὴ πρεσβεύοντας τὸ πολιτικὸν τοῦτο » δόγμα τῆς πίστεως.

« Ἡ κυβέρνησις εἶναι μεθ' ὑμῶν καὶ πρὸς » τὸ συμφέρον ὑμῶν. Καὶ σεῖς ὀφείλετε νὰ » εἶσθε μετ' αὐτῆς καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐ- » τῆς. Μόνον τοιούτῳ τρόπῳ δυνάμεθα νὰ » ζήσωμεν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ νὰ παραδώσωμεν » εἰς τὰ ἡμέτερα τέκνα ὡς παρελάβομεν παρὰ » τῶν ἡμετέρων προγόνων τὴν ἐλευθερίαν ἐν » ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἁγιότητι καὶ τῇ ἁγνότητι »!

Ἡ μεγάλη τῶν συμβούλων πλειονοψηφία ἦτο ἐχθρικὴ πρὸς τὰς τραπεζικὰς προτάσεις, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἀσυνείδητοι κερδοσκόποι ἀπηυθύνθησαν ἰδιαιτέρως εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τῶν δώδεκα, ζητοῦντες τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τεραστίων ποσῶν. Ἀλλ' οὐδεμία ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως καὶ τῶν δώδεκα συμβούλων. Ἡ ἄτεγκτος τῆς δημοκρατίας δικαιοσύνη, φυλακίσασα τοὺς θέλοντας νὰ ὀργανώσωσι κέντρον διαφθορᾶς, εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς δίκην, μόνον δ' ἕνεκα μεσολαβήσεως τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως καὶ κατὰ συμβουλὴν αὐτῆς δὲν τοὺς ἐδίκασεν, ἀλλ' ἀπήλασεν αὐτοὺς ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἁγνοῦ τῆς μικροσκοπικῆς δημοκρατίας ἐδάφους, ἥτις καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ περιτράνως ἀπέδειξεν, ὅτι ἐθεμελιοῦτο ἐπὶ τῆς ἀρετῆς.

Τὸ ἐν τῷ ὄρει Τιτᾶνι ἱδρυθὲν ὑπὸ πτωχοῦ ἐργάτου Δαλματοῦ δημοκρατικὸν κρατίδιον, βιῶσαν ἐπὶ δέκα πέντε καὶ πλέον αἰῶνας, εἶδεν εἰκοσάκις περίπου ἀπειλουμένην αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν του. Ἐν ᾧ αἱ κραταιαὶ δημοκρατίαι τῆς Γενούης, τῆς Φλωρεντίας, τῆς Λούκας καὶ τῆς Ἐνετίας, ἐρίζουσαι πρὸς ἀλλήλας διά τε τὰ πλούτη καὶ τὴν φιλοδοξίαν, κατέρρευσαν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, αἱ μὲν παταγωδῶς, αἱ δὲ ἀθορύβως, μόνη ἐπέζησε μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἡ τοῦ Ἁγίου Μαρίνου, σεβομένη καὶ ἀγαπωμένη ὑπὸ τῶν κραταιοτέρων κατακτητῶν, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μειωθῇ ἡ αὐθεντία αὐτῆς καὶ χωρὶς νὰ βασίζεται ἡ ὕπαρξίς της ἐπὶ ἀνταλλάγματος ἐπονειδίστου. Τὸ πᾶν περὶ ἑαυτὴν μετεβλήθη καὶ μόνον αὕτη ἔμεινεν ἀναλλοίωτος. Ὅ,τι δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης ἐξαφάνισιν τῶν λοιπῶν ἰταλικῶν κρατῶν, ἤτοι ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἰταλῶν ἑνότης, ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Ἅγιον Μαρῖνον πρὸς ἐξασφάλισιν ὑπάρξεως αἰωνίας, διὰ τῆς προστασίας τῶν βασιλέων τῆς Ἰταλίας.

Τὰ θεμέλια ὅμως τῆς μικροσκοπικῆς καὶ αἰωνοβίου δημοκρατίας ἦσαν, εἶναι καὶ ἔσονται ἡ ἀρετή, ἡ ὁμόνοια καὶ ὁ ἁγνὸς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν ἔρως τῶν πολιτῶν αὐτῆς ἅμα δὲ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ αὐτῶν αὐτάρκεια, ἥτις προεφύλαξεν αὐτοὺς ἔκ τε τῶν ἐπαγωγῶν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος προτάσεων περὶ ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων τῆς πολιτείας καὶ ἐκ τῶν δελεαστικῶν τῶν χαρτοπαικτῶν προσφορῶν, ἃς μετ' ἀποτροπιασμοῦ ἀπέκρουσαν οἱ γενναῖοι καὶ ἐνάρετοι Ἁγιομαρινῖται, ἀποδείξαντες διὰ τῶν εὐγλώττων ἔργων των ἀείποτε τὴν ἀδιάσειστον τοῦ Πολυβίου ἀλήθειαν, ὅτι « τὸ πλῆθος ἀεὶ καὶ φαίνεται καὶ γίγνεται πρὸς τοὺς χρωμένους οἵους ἂν ἔχῃ προστάτας καὶ συμβούλους».

Γ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

[1] Hauttecoeur page 246, note 2.

[2] L. Sentugery, Saint-Marin, p 865. Πρὸς συγκριτικὴν μελέτην ὅρα προϋπολογισμοὺς τῶν ἐτῶν 1881 καὶ 1888 εἰς Hauttecoeur, La république de San Marino p. 247. Τὸ ὁλικὸν τῶν ἐξόδων τοῦ ἔτους 1881 ἀνήρχετο εἰς λίρας ἰταλικὰς 117,706.26, τὸ δὲ τοῦ ἔτους 1888 εἰς 138,666.

[1] Τὸ περὶ τοῦ χαρτοπαιγνίου εἰς Μονακὸ ὅρα L. Sentupéry, La principauté de Monaco p. 317.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Πάρεργα Φύλλα, Ἡ Τριλογία τοῦ Μυστηρίου, ὑπὸ Σπ. Παγανέλη.—Ὑπὸ τὴν Σκιὰν τῆς Ἐλαίας, ὑπὸ Ἀρσινόης Παπαδοπούλου.—Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμένοι, δρᾶμα ὑπὸ Δ. Π. Ταγκοπούλου.

Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ὁμιλήσω μᾶλλον διὰ τὸν κ. Παγανέλην τὸν ἴδιον, παρὰ διὰ τὰ δύο μικρὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκε κατ' αὐτάς. Τὸ ἕνα εἶνε ἐντυπώσεις ταξειδίου ἀπὸ τὸν Σαρωνικὸν εἰς τὸν Ἀμπρακικόν, γραμμέναι μὲ τὴν συνήθη ἐνθουσιώδη καὶ νεφελοβάμονα εὐγλωττίαν τοῦ συγγραφέως τῶν «Ὁδοιπορικῶν Σημειώσεων» καὶ τοῦ «Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ». Τὸ ἄλλο εἶνε ἡ ἐξιστόρησις καὶ τὸ μεγαλόστομον ᾄσμα τῆς Γεννήσεως, τοῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,—ὀλιγοσέλιδος χριστιανικὴ κατήχησις, τὴν ὁποίαν μὲ πολλὴν κατάνυξιν ἐδιάβασα τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν πενθίμων κωδώνων. Ὁπωσδήποτε, τὰ δύο βιβλιάρια δὲν προσθέτουν τίποτε νέον καὶ σημαντικὸν εἰς τὸ ὀγκῶδες ἔργον τοῦ συγγραφέως τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νυκτῶν» καὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Εὐρυάλου»,—ἔχουν ὅμως τὸ μέγα προτέρημα νὰ μᾶς φέρουν εἰς τὸν νοῦν τὴν μορφὴν σημαντικοῦ, διαπρεποῦς καὶ συμπαθεστάτου ἀνδρός.

Ὁ κ. Παγανέλης ἀναντιρρήτως εἶνε μία προσωπικότης. Ὅσον καὶ ἂν λατρεύωμεν θεοὺς διαφορετικούς, ὅσον καὶ ἂν μᾶς χωρίζουν ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι, ἀλλ' ἐγὼ ἀγαπῶ καὶ τιμῶ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, τὸν πλήρη ἐνθουσιασμοῦ, ποιθήσεως, σταθερότητος, εὐγενείας καὶ χρηστότητος. Ὁ κ. Παγανέλης φρονεῖ ἀκλονήτως ὅτι σιγὰ-σιγὰ ὀφείλομεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ κάμνει εὐσυνειδήτως, εὐσεβῶς καὶ πατριωτικῶς ὅ,τι εἰμπορεῖ διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ αὐτὴν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν. Ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶπε διὰ τοὺς ἀντιφρονοῦντας, ὅτι εἶνε προδόται τοῦ ἑλληνισμοῦ, πληρωμένοι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, ποτὲ δὲν ὡμίλησε περὶ αὐτῶν, εἰμὴ ὡς περὶ ἀνθρώπων σεβαστῶν, ἀγαθῶν, χρηστῶν, ἀκόμη καὶ σοφῶν, ἀλλ' ἀξίων οἴκτου διὰ τὴν πλάνην των. Δὲν ἀρκεῖ ἄραγε αὐτό, διὰ νὰ ὁμιλοῦμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον περὶ τοῦ κ. Παγανέλη;

Ἐλάβαμεν ἀφορμὴν νὰ σημειώσωμεν καὶ ἄλλοτε πόσον τὰ καλὰ βιβλία διὰ παιδιὰ εἶνε σπάνια εἰς τὸν τόπον μας, ἀφοῦ εἶνε σπάνια τὰ βιβλία ἐν γένει... Ἡ γνωστὴ Κα Ἀρσινόη Παπαδοπούλου, ἡ ὁποία ἔχει τὸ προτέρημα νἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ καὶ νὰ γράφῃ μὲ τρυφερότητα, ἀπεφάσισε νὰ πλουτίσῃ τὴν πτωχὴν των βιβλιοθήκην κ' ἐξέδωκε ἤδη τὸν Α΄ τόμον τῶν «Παραμυθιῶν» της, μὲ τὸν ὡραῖον τίτλον «Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἐλαίας». Εἶνε βιβλίον πλούσιον, καλοτυπωμένον, μὲ χρωματιστὰς εἰκόνας, μὲ κοσμήματα, μὲ στίχους, μὲ πεζά, μὲ μουσικήν, μὲ χίλια δυό. Φαντάζομαι ὅτι τὸ παιδάκι ποῦ θὰ τὸ πάρῃ εἰς τὰ χέρια του, θὰ διαβάσῃ μὲ πολλήν του εὐχαρίστησιν, — καὶ μὲ πολλήν του ὠφέλειαν,— ἑλληνικὰ παραμύθια καὶ διηγηματάκια, ὅπως ἡ «Γέφυρα» καὶ ἡ «Καλὴ Νεράϊδα». Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ εὐχαρίστησις — καὶ ἡ ὠφέλεια — θὰ ἦτο ἀκόμη μεγαλητέρα, ἂν τὰ παραμύθια αὐτὰ ἦσαν ταιριασμένα κάπως περισσότερον μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ παιδιοῦ, ἡ ὁποία εἶνε μᾶλλον ἡ φυσικὴ παρὰ ἡ γλῶσσα τοῦ Σχολείου. Ἴσως ἡ Κα Παπαδοπούλου, μολονότι ἔχει καλλιτεχνικὸν αἴσθημα καὶ ἀναγνωρίζει τὴν ἀλήθειαν, ἐφοβήθη ὅμως τοὺς δασκάλους, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἐσύσταιναν διαφορετικὰ τὸ βιβλίον *της εἰς τοὺς μαθητάς* των, καὶ οἱ κόποι της θὰ ἐπήγαιναν χαμένοι. Τότε *ἂς ὄψωνται* οἱ δασκάλοι, ποῦ ἀναγκάζουν τοὺς καλλιτέχνας νὰ κακομεταχειρίζωνται τἀγαπημένα των παιδάκια μ' ἑλληνικοῦρες...

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ταγκοπούλου ἀπὸ σελίδας 78, περιέχει — ἀρχίζω ἀπὸ τὸ τέλος,— ἓν ἀρκετὰ ὡραῖον καὶ πολὺ πρωτότυπον διήγημα, «Τάφος ἀστὸ γιαλό», ἓν ἄλλο διήγημα τρυφερόν, ἀλλ' ἀδυνατώτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον, «Χρυσαυγή», καὶ ἕνα δρᾶμα τρίπρακτον μετὰ προλόγου, «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι», ἀδυνατώτερον ἀπ' ὅλα.

Τὸ δρᾶμα αὐτὸ ἔχει *θέσιν*, δηλαδὴ ὑποστηρίζει μίαν ἰδέαν. Μάλιστα ἡ ἰδέα του μᾶς εὑρίσκει ἐντελῶς συμφώνους, καὶ δὲν εἰμποροῦμεν παρὰ νὰ σφίξωμεν τὸ χέρι τοῦ κ. Ταγκοπούλου ὡς ὀπαδοὶ καὶ θιασῶται. Καὶ ποῖος εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ ἐπαναπαυθῶμεν εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος τῶν προγόνων, ὡς πεθαμένοι, καὶ ὄχι νὰ προετοιμάσωμεν, ὡς ζωντανοί, θεμέλια διὰ τοὺς ἀπογόνους, ποῦ θὰ κτίσουν ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὸν ἰδικόν των, τὸν νέον Παρθενῶνα; Σὲ τέτοιες περιστάσεις, οἱ θαυμάσιοι ζακυνθινοὶ λέγουν: «Ἔχεις δίκηο καὶ κτυπήσου».

Ὅποιος ὅμως εἶπεν εἰς τὸν κ. Ταγκόπουλον ὅτι τὸ δρᾶμα του εἶνε «ἔργον δημιουργικόν», τὸν ἐγέλασε. Εἰμπορεῖ νἀπευθύνεται εἰς τὸν νοῦν, εἰμπορεῖ νὰ εἶνε γραμμένον εἰς μίαν γλῶσσαν ποῦ εὐφραίνει τώρα-ὕστερα μίαν τάξιν γλωσσομανῶν καὶ τοὺς κάμνει νὰ βλέπουν δημιουργίας καὶ μέσα εἰς τὸ χάος, ἀλλὰ τὴν αἴσθησιν, τὴν καρδιὰ τὴν ἀφίνει ἀνέγγικτην. Καμμία, ἡ ἐλαχίστη συγκίνησις προερχομένη ἀπὸ τὴν τέχνην τοῦ δραματικοῦ. Μολονότι ὁ κ. Ταγκόπουλος μᾶς βεβαιόνει ὅτι ἤθελε νὰ πλάσῃ ἀνθρώπους *ζωντανούς*, οἱ ἥρωές του ὅλοι εἶνε *νευρόσπαστα*. (Πολὺ φυσικά! διὰ νὰ ἰδρόνῃ κανείς, θὰ ἔπῃ ὅτι δὲν τὸ ἔχει ἔμφυτον καὶ ἅμα δὲν τὸ ἔχῃ ἔμφυτον νὰ ζωντανεύῃ ἀνθρώπους, ἂς ἰδρόνῃ ὅσον θέλει!) Ἐπίσης ὁ συγγραφεὺς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ἔργου του «ἐθυσίασε ἀλύπητα τὴν Τέχνη στὴν Ἀλήθεια». Τὸν βεβαιόνω, καὶ ἂς μὲ πιστεύσῃ, ὅτι αὐτὸ -- δυστυχῶς διὰ τὸν πρόλογόν του καὶ διὰ τὸ δρᾶμα του, δὲν τὸ ἔκαμε *πουθενά* Ζωὴ τῆς Τέχνης εἶνε μόνον ἡ Ἀλήθεια, καὶ μόνον ἡ ζωὴ τῆς Τέχνης λείπει ἀπὸ τὸ ἔργον του.

Δὲν ἠξεύρω ἂν ὁ κ. Ταγκόπουλος φρονῇ αὐτὰ ποῦ γράφει, ὅτι δηλαδὴ «μὲ τὴν Πρόληψι ζεῖ κανεὶς ἐλεύθερα», καὶ ὅτι «ἡ ζωὴ κάτου ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια εἶνε *σκλαβιά*.» Οἱ *καλλιτέχναι* ὅμως φρονοῦν τὰ ἐναντία: μόνον κάτου ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια ἡ ζωή των καὶ ἡ Τέχνη των εἶνε ὡραία. Ἕως νἀναγνωρίσῃ τουλάχιστον αὐτὸ ὁ κ. Ταγκόπουλος, ἂς ἀφίσῃ κατὰ μέρος τὰ δράματα καὶ ἂς παρηγορηθῇ μὲ τὸ νὰ εἶνε, ὡς δημοσιογράφος, ὁ κῆρυξ, ὁ ἀπόστολος καὶ ὁ ὑπέρμαχος τῆς Ἰδέας. Ἢ μήπως νομίζει ὅτι εἶνε μικρὸν καὶ αὐτό;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΠΑΝΤΕΛΗ Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ: Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β΄ Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον (1768-1774). Ἐν Ἀθήναις 1903. Σελ. ιϛ΄ + 528. Εἰς 8ον

Ἰδοὺ μία καλὴ ἱστορικὴ μονογραφία, γραμμένη μετὰ κρίσεως, μεθόδου καὶ εὐσυνειδησίας, τιμῶσα ὄχι μόνον τὸν συγγραφέα της, ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ὅλου ἑλληνικὴν ἐπιστήμην. Ἀληθῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ λογίου Χίου ὡς τερπνὴν ὅασιν ἐν μέσῳ τῆς ἀσφυκτικωτάτης Σαχάρας τῶν ἀθλίων συνονθυλευμάτων, τῶν ἐχόντων ἀντικείμενον τὴν δῆθεν ἀναπαράστασιν τοῦ παρελθόντος, τὰ ὁποῖα ἀκαταπαύστως ἄνευ τινὸς συστολῆς ἐκδίδουν εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος οἱ πλεονάζοντες δυστυχῶς παρ' ἡμῖν ἀνεπιστήμονες συμπιληματίαι.

Ἡ περίοδος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, περὶ τῆς ὁποίας πραγματεύεται τὸ προκείμενον ἔργον, εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα, πλήρης αἱματηρῶν καὶ ὄντως δραματικῶν διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν γεγονότων. Κατ' αὐτὴν οἱ στενάζοντες ὑπὸ στυγνὴν δουλείαν πρόγονοι ἡμῶν εἶδον καὶ πάλιν, διὰ μυριοστὴν ἴσως φοράν, διαψευδομένας τὰς χρυσᾶς αὐτῶν ἐλπίδας, ὑπὸ τῶν ὁποίων πάντοτε ἐβαυκαλίζοντο, ὅτι θὰ τύχωσι τῆς μυριοποθήτου ἐλευθέρας ζωῆς.— Ὡς εἶναι γνωστὸν κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ρωσσικοὶ στόλοι κατέπλευσαν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας καὶ οἱ ἀετιδεῖς τῆς Ρούμελης, οἱ Μανιᾶται καὶ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, οἱ ἡρωικοὶ κάτοικοι τῶν Λευκῶν Ὀρέων καὶ πολυάριθμοι Ἑπτανήσιοι ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, πιστεύοντες εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἰδιοτελῶν καὶ ἐπιτηδείων ἀπεσταλμένων τῆς Ρωσσίας, ὅτι κρατερὰ βοήθεια θέλει ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους τῆς ὁμοδόξου αὐτοκρατορίας τοῦ Βορρᾶ. Ἀλλὰ μάτην. Τὸ κίνημα κατεσιάλη ταχέως, ἐπηκολούθησαν δὲ ἀφάνταστα εἰς τὸ γένος δεινὰ καὶ μάλιστα ἐκ μέρους τῶν ἐπιδραμόντων Ἀλβανῶν, ἐξαναγκάσαντα πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἰδίως Πελοποννησίους, νὰ μετοικήσωσιν εἰς τόπους μακρυνούς. Μόλις δὲ περὶ τὸ 1780 ἀποκατέστη ἡ ἡσυχία καὶ ἡ σχετικὴ εἰρήνευσις εἰς τὴν δουλεύουσαν πατρίδα διὰ τοῦ διασήμου Γαζῆ Χασὰν Πασᾶ, τοῦ ἀρχιναυάρχου τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβε τέλος ὁ πρῶτος *οὗτος ἐπὶ* Αἰκατερίνης τῆς Β΄ μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῆς Ρωσσίας πόλεμος (1768-1774), συγκροτηθείσης τῆς εἰρήνης Καϊναρτζῆ. — Καὶ ὅμως περὶ τῶν χρόνων αὐτῶν, τῶν τόσον ἱστορικῶν, πρὶν ὁ κ. Κοντογιάννης μᾶς χαρίσῃ τὸ ἐξαίρετον αὐτοῦ βιβλίον, δὲν εἴχομεν οὐδὲν εἰδικὸν ἔργον ἐκπληροῦν ὅλας τὰς σημερινὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις. Ἐξαιρέσει τινῶν ἀρχαιοτέρων, διεξοδικῶς ὁπωσδήποτε περὶ τῶν χρόνων αὐτῶν ἔγραψεν ὁ κ. Κωνσταντῖνος Σά-

θας [1], ἀλλ' ἡ ἔκθεσις τοῦ πολυμαθοῦς ἐρευνητοῦ, ἀφήνω τἄλλα, διανθίζεται ὑπ' ἀρκετῶν σφαλμάτων καὶ εἶναι γραμμένη ἐπὶ τῇ βάσει ἐλαχίστων σχετικῶς πηγῶν καὶ πολλαχοῦ κατὰ πιστὴν μετάφρασιν τοῦ γάλλου Rulhière [2]. Ἐνῷ ὁ συγγραφεὺς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργου, μετ' ἀξιομιμήτου ζήλου καὶ μελέτης ἐμπεριστατωμένης, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ἀσυγκρίτως περισσοτέρας ἢ ὁ κ. Σάθας πηγάς, κατορθώσας θαυμασίως νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐκεῖ ὅπου ἀντιφατικαὶ καὶ συγκρουόμεναι εἶναι αἱ γνῶμαι καὶ τὰ κείμενα.

Ὁ κ. Κοντογιάννης ἐν ἀρχῇ τῆς μονογραφίας του εἰσαγωγικῶς πραγματεύεται διὰ βραχέων περὶ τῆς ἀπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου πολιτικῆς τῶν Ρώσσων πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου Γένους καὶ τῆς κυριάρχου Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος μέχρι τῶν χρόνων, οἵτινες κυρίως τὸν ἀπησχόλησαν. Ἐν τέλει δὲ εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον πραγματεύεται περὶ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους φιλελληνισμοῦ, περὶ τοῦ Βολταίρου καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλελλήνων, ἀναγράφει κρίσεις λογίων Εὐρωπαίων περὶ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β΄ ὑποκινηθεῖσαν ἐπανάστασιν καὶ ἐκθέτει τὴν ἀπήχησιν τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς ἐν τῇ γερμανικῇ φιλολογίᾳ. Τοῦ ὅλου δὲ ἔργου (σελ. ε΄-ιε΄) προτάσσεται μετὰ βραχὺν πρόλογον ἀναγραφὴ τῶν κυριωτέρων πηγῶν καὶ βοηθημάτων, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν σύνταξιν αὐτοῦ. Ἀπροσδοκήτως ὅμως εἴδομεν ὅτι δὲν γίνεται διάκρισις *πηγῶν* καὶ *βοηθημάτων*, χαρακτηριζομένων πάντων διὰ τοῦ πρώτου ὀνόματος: *πηγαί*. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ ὁ φίλος κ. Κοντογιάννης ὅτι ὑπάρχουσι παραδεδεγμένοι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ οἱ δύο αὐτοὶ ὅροι, *πηγαὶ* καὶ *βοηθήματα*, διάφορα πράγματα σημαίνοντες, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἐπιτετραμμένη ἡ χρῆσις τοῦ ἑνὸς ἀντὶ τοῦ ἑτέρου. Πλὴν δὲ τῶν ἐκδεδομένων πηγῶν ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς μετεχειρίσθη, ἀναδιφήσας ἀρχεῖα ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια, καὶ νέας ἀνεκδότους τοιαύτας, ἐξ ὧν τινὰς ἐδημοσίευσεν εἰς παραρτήματα, τὰ ὁποῖα ἀκολουθεῖ, — καὶ εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἀρετὴ τοῦ βιβλίου, — ὁ ἀναγκαιότατος εἰς ἐκτενῆ ἐπιστημονικὰ ἔργα *ἀλφαβητικὸς πίναξ τῶν κυρίων ὀνομάτων*.

[1] Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς. Ἀθήνησι 1869, σ. 448-533.

[2] Histoire de l'anarchie de la Pologne, τομ. 3. Paris 1819.

Ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης τῆς ὅλης μονογραφίας ἀντελήφθημεν ὅτι τὸν κ. Κοντογιάννην διέλαθον ἀρκετὰ βοηθήματα καὶ μερικαὶ ἐκδεδομέναι πηγαί. Λυπούμεθα δὲ ἀληθῶς διότι ὁ ἐπιμεμετρημένος εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν «Παναθηναίων» χῶρος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὑποδείξωμεν αὐτὰς εἰς τὸν ἐπιστημονικώτατον συγγραφέα ἐνταῦθα. Προκειμένου ὅμως περὶ ἀνεκδότων πηγῶν ἐπωφελούμεθα τῆς εὐκαιρίας νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν ὅτι ἐκ κωδίκων διαφόρων μοναστηρίων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξ ἰδιωτικῶν ἀρχείων ἔχομεν συλλέξει ἄφθονον ὕλην σχετικὴν μὲ τοὺς χρόνους αὐτούς, ὕλην ἡ ὁποία ἐὰν ποτὲ ἐκτυπωθῇ δύναται νὰ καταλάβῃ τόμον διπλᾶσιον ἴσως τοῦ ἔργου τοῦ κ. Κοντογιάννη. Καὶ ἡ συναγωγὴ αὕτη τοῦ ὑλικοῦ θέλει πολὺ περισσότερον αὐξηθῆ ἐξεταζομένου καταλλήλως, ἀφήνω τἄλλα, τοῦ ἤδη εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην περιελθόντος ἀρχείου τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀγῶνος. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ, ὑπάρχουσιν, ὡς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γνωρίζω, καὶ μακρὰ ὑπομνήματα διαλαμβάνοντα ἐκδουλεύσεις διαφόρων οἰκογενειῶν τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατὰ τὸ ἀτυχὲς κίνημα τοῦ Ὀρλώφ.

Καὶ κάτι ἄλλο παρετήρησα. Ὅτι δηλαδὴ ὁσάκις βοήθημα ἢ πηγὴ ἐπανειλημμένως ἔχει ἐκδοθῆ, δὲν ἀναγράφονται πολλάκις, ὡς πρέπει καὶ ὡς συνηθίζεται, αἱ διάφοραι ἐκδόσεις. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι: *Τὸ ὑπομνημάτιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἐν ἔτει 1770 εἰσβολῆς τῶν Ρώσσων εἰς Πελοπόννησον*, τοῦ συγχρόνου πρὸς τὰ γεγονότα Τριπολίτου *Ἀντωνίου Πετρίδου*, σημειοῦται (σ. κ΄) ἁπλῶς ὡς ἐκδοθὲν ἐν τῷ περιοδικῷ *Φιλίστορι* [1], ἐνῷ εἶναι γνωσταὶ καὶ τέσσαρες ἄλλαι αὐτοῦ ἐκδόσεις [2]. — Τὰ σχετικὰ δὲ ζητήματα πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Καλαμάτας διοίκησιν, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἐν σ. 408, ὑποσημ. 1, διελευκάνθησαν, ἁπλέτως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, διὰ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδόσεως τῆς *ἐκφράσεως κώδικος τῆς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Καλαμάτας* [3]. Ἐν σελίδι δὲ 49, ὑποσημ. 1, ἐσφαλμένως σημειοῦται ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Λιβόρνου συ-

[1] Τόμος Δ΄ (1862 σ 537-9.

[2] *Κ. Ν. Σάθα*: «Τουρκοκρατουμένη Ἑλλὰς» σ. ἐν ὑποσημειώσει. — Ἐν τῇ ἐφημερίδι *Ἰωνίᾳ* τῆς Σμύρνης ἀριθ. 82. — *Νίκου Α. Βέη*: «Μορηᾶς» περίοδος Β, ἀριθ. 1, ἐν Τριπόλει τῇ 1 Ἰανουαρίου 1902. — *Δ. Π. Κουβελᾶ*: «Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιον», Ἔτος Γ΄ (1902) σ. 63.

[3] Ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος*, τόμ. Ζ΄, σ 186 — 208 καὶ εἰς ἴδιον τεῦχος (Ἀθήνησι, 1903).

στᾶσα ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας Ἱερεμίου τοῦ γ΄ (1716-1726) καθ' ὅσον προϋπῆρχεν πρὸ πολλοῦ. Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἑλληνικοῦ κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐν Ῥώμῃ σώζεται γράμμα, ὑπὸ χρονολογίαν 16 Ὀκτωβρίου 1680, τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐν Λιβόρνῳ ἑλληνικῆς κοινότητος *Κυριακὶ Μπελεση*, πιστοποιητικὸν τῆς βαπτίσεως τοῦ γνωστοῦ λογίου *Θεοδώρου Παγκάλου*, τελεσθείσης αὐτόθι, ἐν Λιβόρνῳ, κατὰ τὸ 1671 [1]. Ἐξ ἄλλων δέ τινων νύξεων ὑποθέτω ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κοινότης τῆς Τοσκανικῆς αὐτῆς πόλεως συνέστη κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος. — Ὡς πρὸς δὲ τὰ γραφόμενα ἐν σελ. 57 καὶ 512 περὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἔτους, καθ' ὃ ἐμαρτύρησεν ὁ περίφημος Μητροπολίτης *Λακεδαιμονίας καὶ Ἀργυροκάστρου Ἀνανίας*, ὁ ἐκ Δημητσάνης, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπὶ τοῦ χρονολογικοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἀσφαλῶς ἠδύνατο νὰ ἐπιχύσῃ φῶς ὁ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐθνομάρτυρος ἱεράρχου καθιερωθεὶς περὶ τὸ 1755 κῶδιξ τῆς μητροπόλεως Λακεδαιμονίας, ὁ διεξοδικῶς ὑπὸ τοῦ *Buchon* περιγραφόμενος [2]. Ὁ πολύτιμος αὐτὸς κῶδιξ περιεῖχε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ λεπτομερὲς ὑπόμνημα περὶ τῆς σφαγῆς τοῦ μητροπολίτου Ἀνανίου, γραμμένον ὑπὸ τοῦ πρωτοσυγκέλλου του *Γερμανοῦ Σπανοῦ*, καθὼς διαβεβαιοῖ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ *Μιχαὴλ Οἰκονόμος* [3], ἀναγνώσας τῷ 1833 ἐν Μυστρᾷ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο. Κατὰ κακὴν τύχην ὁ περὶ οὗ λόγος κῶδιξ ἐξηφανίσθη, ἴσως τελείως ἀπολεσθείς· καὶ ἐνθυμούμεθα τὰς συντόνους ὅσον καὶ κοπιαστικὰς ἡμῶν ἐρεύνας ἐν Λακωνικῇ, τῷ 1903, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ πολυτίμου χειρογράφου, ἀνὰ τὰς μονὰς καὶ τὰς ἐκκλησίας, τὰ δημόσια ἀρχεῖα καὶ τὰς ἰδιωτικὰς συλλογάς, χωρὶς νὰ κατορθώσωμεν οὔτε κἂν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ νὰ τεθῶμεν [4].

Τοιοῦτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κοντογιάννη, τὸ ὁποῖον μετὰ παραδειγματικῆς μετριοφροσύνης ὁ ἐπιστημονικώτατος συγγραφεὺς παρουσιάζει «ὡς τι ἁπλοῦν καὶ μέτριον διάγραμμα» εὐελπιστῶν, ὡς λέγει, «ὅτι καὶ ὠφέλειάν τινα θὰ πορίσῃ καὶ ἀφορμὴν θὰ δώσῃ εἰς δημοσίευσιν ἐγγράφων καὶ μελετῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν πορισμάτων τῶν ἐρευνῶν» αὐτοῦ.

Χαιρετίζομεν λοιπὸν τὴν καλὴν καὶ ἀνεπίδεικτον αὐτὴν μονογραφίαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς βάσιν τελειοτέρων ἔργων ἀφορώντων εἰς τὸ ἄστοχον κίνημα τοῦ Ὀρλὼφ καὶ τὰς ἕνεκεν αὐτοῦ δοκιμασίας τοῦ Γένους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἀπαρχὴν ἐξ ἴσου γενναίων ἔργων, τὰ ὁποῖα ἀναντιλέκτως δικαιούμεθα νὰ περιμένωμεν ἐκ μέρους τοῦ ἀκαταπονήτου φίλου καὶ συναδέλφου κ. Κοντογιάννη.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

[1] *É. Legrand*: Bibliographie Hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des grecs au dix — septième siècle Τόμ. V Ἐν Παρισίοις 1903, σ 455.

[2] Recherches historiques sur la principauté Française de Morée et ses hautes baronnies. Τόμ. I Ἐν Παρισίοις 1845, σελ. LVI.— La Grèce continentale et la Morée Ἐν Παρισίοις 1843, σ 432 κ.ἑ.

[3] Ἱστορικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας ἢ ὁ ἱερὸς τῶν Ἑλλήνων Ἀγών. Ἐν Ἀθήναις 1873, σελ. 33 ἐν ὑποσημειώσει (α)

[4] Πρβλ. *Νίκου Α. Βέη*: Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεράπναις μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα [Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσοῦ Η΄ ἔτους]. Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 1.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ ἔκθεσις τοῦ «Παρνασσοῦ».

Ἡ πανέμορφη ἑταίρα, ἡ Φύσις, ποῦ δέχεται χωρὶς ἀντίστασιν ὅλων τοὺς ἐναγκαλισμούς, καὶ εἰς ὅλους προσφέρει θερμὰ τὰ χείλη, ἔχει καὶ αὐτὴ τὰς προτιμήσεις της. Καὶ ἡ ἀγάπη της, ἐκείνη ποῦ κρύβει τὰ ἡδονικώτερα λόγια καὶ τὰ πιὸ περιπαθῆ φιλήματα, δίδεται εἰς ὀλίγους μόνον, ἐκείνους ποῦ ἠμπόρεσαν νὰ τὴν συλλάβουν γυμνὴν μέσα στὴν πιὸ ὀνειρεμένην της ἐμορφιὰ καὶ τῆς εἶπαν μὲ συγκίνησιν ὡραῖα πράγματα. Σ' αὐτοὺς θ' ἀποκαλύψῃ ὅλα της τὰ κάλλη καὶ θὰ εἰπῇ ὅλα τὰ μυστικά της, θερμὴ καὶ γλυκειὰ ἐρωμένη ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην νὰ κάμῃ τὴν ἐρωτικήν της ἐξομολόγησιν.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτούς, ὁποῦ μὲ μάτι τεχνίτου εὑρίσκει τὴν στιγμὴν τοῦ ὀργασμοῦ τῆς φύσεως, καὶ τὴν ἀποδίδει μὲ χρώματα, τὰ ὁποῖα ἐπῆρε ἀληθινὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν ποῦ περιγράφει, εἶναι ὁ κ. Φωκᾶς. Τὰ «Ἀθάνατά» του εἶναι μία τέτοια στιγμή. Ἡ φύσις ἀπεκαλύφθη γυμνὴ εἰς τὰ μάτια τοῦ ζωγράφου, σὰν ἄγαλμα ἀρχαίας θεᾶς, καὶ παρεδόθη ὅλη, μὲ ὅλην τὴν ζωϊκὴν θέρμην, ἡ ὁποία δὲν γνωρίζει περιορισμούς, ἀληθινή, ὁρμητική, χωρὶς αἰδώ. Εἶναι αἱ γάμοι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, μέσα εἰς μίαν μικράν, μικροτάτην εἰκόνα βλαστήσεως. Καὶ τοῦτο, μοῦ φαίνεται, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κ. Φωκᾶ. Ἐκλέγει συνήθως ἕνα τοσούτσικο κομματάκι τῆς φύσεως, καὶ χύνει μέσα εἰς αὐτὸ τόσην δύναμιν

ζωῆς, τόσον φῶς, τόσην ἀλήθειαν, ποῦ τὸ μικρὸν αὐτὸ κομματάκι γίνεται μιὰ μεγάλη εἰκών. Καὶ τὰ ὀλίγα ἀθάνατα εἶνε ἕνας ὁλόκληρος κόσμος ἀγρίας καὶ ἰσχυρᾶς βλαστήσεως, ποῦ σοῦ δίδει τὴν ἐντύπωσιν πλήρη καὶ τελείαν τῆς μεγάλης εἰκόνος, τὴν ὁποίαν ὁ ζωγράφος ἐμελέτησε καὶ εἶδε καὶ ἀγκάλιασε μὲ τὰ ἐταστικὰ μάτια του, ὄχι μίαν καὶ δύο φορὰς ἀλλὰ διαρκῶς, μὲ ἐπιμονὴν καὶ μὲ ἔρωτα. Παρέκει οἱ «Ἀσφόδελοί» του — παστὲλ — μία ἐκδήλωσις τῆς ἰδίας ὀργώσης φύσεως, ἁπαλωτέρα αὐτὴ ὡς ἐκ τοῦ εἴδους ποῦ ζωγραφίζει καὶ ὡς ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ζωγραφικῆς, μὲ ὄχι ὀλιγωτέραν ὅμως πραγματικότητα, σὰν ἀντίθεσις, σὰν ἄλλος τόνος τῆς ἰδίας πλουσίας καὶ χυμώδους ὑπάρξεως, λεπτοτέρας ὄχι εἰς τὴν σύλληψιν ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόστασίν της. Τὸ τονίζω αὐτὸ διὰ νὰ δείξω τὴν τέχνην τοῦ κ. Φωκᾶ, ἡ ὁποία, μὲ πλήρη ἐλευθερίαν τεχνικήν, δίδει καὶ πλήρη τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τοῦ θέματός του.

Ἔτσι, τὰ μικρὰ αὐτὰ θέματα, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀσήμαντα, ἁπλόνονται ὁλόενα καὶ μεγαλώνουν ἐμπρὸς εἰς τὸν παρατηρητὴν καὶ παρουσιάζουν ὄχι πλέον τὸ ἀσήμαντον ἐκεῖνο θέμα ἀλλὰ τὴν καθολικὴν ἰδέαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁρμᾶται ὁ ζωγράφος. Αἱ δύο «Σπουδαί» του συμπληρώνουν εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν τὸ ἔργον τοῦ κ. Φωκᾶ τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως μᾶς ἑλκύει καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ἀγαπῶμεν.

Ἕνας ἄλλος ζωγράφος, ἀληθινὸς καὶ εἰλικρινής, εἶναι ὁ κ. Παρθένης. Ἔγραψα εἰς τὰ «Παναθήναια» τῆς 31 Δεκεμβρίου ἰδιαιτέρως περὶ τῆς τέχνης τοῦ κ. Παρθένη. Ἐν ἀπὸ τὰ ἔργα περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησα τότε, «Τοπίον τῆς Καβάλλας», ἐκτίθεται σήμερον. Μαζὶ μὲ τὴν «Πεδιάδα τῶν Φιλίππων» καὶ «Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Θάλασσαν» καὶ μαζὶ μὲ τὰ «Προπύλαια» καὶ τὸ «Ἑλληνικὸν Τοπίον» ἀποτελοῦν μίαν ζηλεμένην συλλογήν. Αἱ εἰκόνες τοῦ κ. Παρθένη, μαζὶ μὲ τὴν ζωὴν τὴν πραγματικὴν ἐνέχουν καὶ τὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ πολὺ ἀγαπητὸν τὸ ἔργον του. Εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Θάλασσαν» εἶνε ζωγραφισμένον ἕνα βραδυνό, τὴν ὥραν ποῦ ἡ φύσις, χανωμένη, εὑρίσκει κάποιαν ἀνάπαυσιν εἰς τὸ λευκὸν καὶ χρυσίζον φῶς ποῦ τῆς στέλλει φεύγων ὁ Ἥλιος, καὶ ὅπου τὸ φεγγάρι ἀρχίζει νὰ σκορπᾷ τὰ πρῶτα στολίδια του καὶ νὰ συνοδεύῃ μὲ λόγια ἁπατηλὰ τὴν ἐμφάνισίν του. Κάτι συννεφάκια, μὲ πολλὴν τέχνην βαλμένα, δέχονται τὰς πρώτας λευκὰς θωπείας του, σὰν νὰ θέλουν ν' ἀνακόψουν τὸ ἄτολμον ἀκόμη φῶς του, ποῦ καθρεπτίζεται χαμηλὰ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἕνας ἐλαφρός, ἀόρατος παλμὸς τῆς θαλάσσης, καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς εἰκόνος ἕνα νησάκι, ποῦ ἀρχίζει νὰ σβύνῃ εἰς τὸν ὁρίζοντα.

Τί ἁπαλὰ καὶ τί ἁρμονικὰ μεταφέρεται τὸ μάτι εἰς τὴν «Πεδιάδα τῶν Φιλίππων». Μιὰ ἔκτασις γῆς ὀργωμένης, ποῦ χρωματίζεται μὲ χίλιους τόνους, ἤρεμη, ὑποτακτική, πηθηνία γῆ, ποῦ ὑπόσχεται ν' ἀνταμείψῃ τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ καὶ κομψεύεται μὲ τὴν ἁπλῆν περιβολήν της, σεμνὴ καὶ ἐργατικὴ ὅπως εἶναι. Καὶ ἐμπρὸς-ἐμπρός, δύο γυμνὰ κλωνάρια ὑψώνονται, διὰ νὰ πλαισιώσουν τὴν ἄπειρον ἔκτασιν. Οἱ τόνοι εἶνε χυμένοι μὲ τέχνην πολλήν, καὶ τὸ τοπίον, ἁρμονικώτατον, εἶναι μία ὡραιοτάτη ἀπόδοσις τῆς ἰδέας τοῦ καλλιτέχνου ποῦ ἐθαύμασε ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ τὸ θέαμα τῆς ἐκτεινομένης πεδιάδος.

«Τὸ Μοναστῆρι τοῦ Πόρου» εἶναι μία ὡραία σπουδὴ τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός.

Τοῦ κ. Ἰακωβίδη τὴν τέχνην τὴν γνωρίζουν ὅλοι, καὶ ὅλοι ἐκτιμοῦν τὴν εὐσυνείδητον καὶ μελετημένην καὶ σοφὴν ἐργασίαν του, ὁ ὁποία ζωντανεύει τὰς προσωπογραφίας του. Ἡ προσωπογραφία τῆς κ. Ρ. μὲ τὸ μικρόν της κοριτσάκι κινεῖ ἀμέσως τὴν προσοχήν. Ἡ τέχνη τοῦ κ. Ἰακωβίδη τὰ λέγει μονομιᾶς, ὅλα ὅσα ἔχει νὰ εἰπῇ, καὶ ὁ θεατὴς ἑλκύεται ἀμέσως μὲ τὴν κατακληκτικὴν ὁμοιότητα τῶν προσώπων καὶ μὲ τὴν ἀριστοτεχνικὴν πλαστικότητα ποῦ δίδει εἰς τὰ σώματα. Ἴσως μάλιστα αὐτὴ ἡ φροντὶς τοῦ ζωγράφου, τοῦ νὰ δείξῃ μὲ κάθε μέσον τὴν ἰδιοφυΐαν του, ἀδικεῖ κάπως τὸ αἰσθητικὸν μέρος τοῦ συμπλέγματος, τόσον τελείου εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἡ λεπτὴ ἐργασία, οἱ βαθεῖς τόνοι τοῦ φορέματος τῆς κυρίας Ρ., ὑπὸ τοὺς ὁποίους τὸ σῶμα εἶνε τελείως πλασμένον, οἱ ἀνοικτοὶ χρωματισμοὶ τῆς μικρᾶς ἐν ὡραίᾳ ἀντιθέσει, τὸ δροσερὸν προσωπάκι, ποῦ λάμπει ἀπὸ ζωὴν καὶ ἄνθησιν, εἶναι τόσα ἐξαιρετικὰ προσόντα τῆς εἰκόνος αὐτῆς.

Εἰς τὸν κ. Ἰακωβίδην ἡ ἑλληνικὴ ζωγραφικὴ χρεωστεῖ ἀληθινὰ ἀριστουργήματα. Καὶ τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς τέχνης του φθάνει ὁ καλλιτέχνης μας εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ παιδικοῦ κόσμου, εἰς τὴν ἀνοικτὴν παιδικὴν μορφὴν ὅπου εἰκονίζεται ἀνεπιφύλακτος ἡ ψυχή. Νομίζω ὅτι διακρίνω εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ τὴν ἀφελῆ ψυχὴν τοῦ ζωγράφου, ἡ ὁποία εἶναι πλασμένη νὰ προσδέχεται καὶ νὰ ἀποδίδῃ ἐκείνας τὰς ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται κατ' εὐθεῖαν ἕτοιμαι ἀπὸ τὴν φύσιν. Τότε ἡ ζωὴ ἀναπηδᾷ πλήρης μέσα ἀπὸ τὰ πορτραῖτα του, βαθειά, φιλοσοφημένη ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ, διότι ὁ ζωγράφος τὴν εἶδε καὶ τὴν ἠσθάνθη.

Ἡ «Σπουδὴ ἐν Ὑπαίθρῳ» ὅπου ἀναφαίνεται ὁ ἀριστοτεχνικὸς χαρακτὴρ τοῦ ζωγράφου, εἶναι πραγματικὸν στολίδι τῆς ἐκθέσεως.

Πλησιάζω εἰς τὸ τέλος τῶν ἁπλῶν αὐτῶν καὶ χωρὶς καμμίαν ἀπαίτησιν σημειώσεών μου, καὶ βλέπω ὅτι ἀκουσίως θὰ παραλείψω τόσους ἄλλους καλλιτέχνας οἱ ὁποῖοι ἀξίζουν κάποιαν μελέτην καὶ προσοχήν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὅμως ζητῶ συγγνώμην, ἐπιφυλαττόμενος νὰ ἐπανέλθω. Ἂς εἰπῶ τώρα βιαστικὰ δυὸ λόγια διὰ τὸν κ. Ἐπ. Θωμόπουλον, ὅτι μοῦ ἀρέσει πολύ, ὅτι τὰ χρώματά του, τόσον μουσικῶς συνδυασμένα, μαγεύουν τὸ μάτι εἰς τὴν «Φθινοπωρινὴν Πρωΐαν» καὶ τὸ «Θερινὸν Ἡλιοβασίλεμα», καὶ ὅτι αἱ δύο ἄλλαι εἰκόνες του ὑπολείπονται πολύ. Διὰ τὴν δεσποινίδα Σοφίαν Λασκαρίδου θέλω νὰ περιμένω ἀκόμη. Πρὸς τὸ παρὸν ἐνθυμοῦμαι μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν τὰ πρῶτα ἔργα της ὡραῖα, φωτεινά, ἀληθινά. Τώρα κάτι ζητεῖ καὶ θὰ περιμένω ἕως ὅτου τὸ εὕρῃ. Τὸν κ. Γιαλλινᾶν τὸν γνωρίζετε, ὅσοι τὸν εἴδατε μίαν φοράν. Καὶ πάλιν πρέπει νὰ ὁμολογήσω πῶς εἶμαι ἄδικος σπεύδων νὰ τελειώσω τὸ ἀρθράκι μου.

Πολὺ εὔελπις μοῦ φαίνεται εἰς τὴν γλυπτικὴν ὁ κ. Ι. Βούλγαρης μὲ τὸ «Ἀνάγλυφόν» του. Τοῦ κ. Σώχου τὰ προπλάσματα δὲν μοῦ λέγουν μεγάλα πράγματα. Τί καλὰ ποῦ κάνει ὁ κ. Βροῦτος καὶ δὲν ἀνακατώνεται μὲ ἐκθέσεις. Ἐκτελεῖ τὰς παραγγελίας του ἥσυχα ἥσυχα καὶ... ἂς φᾶνε οἱ ἄλλοι δόξα.

Ἕνα ὄνομα, δοξασμένον καὶ ἀγαπητόν, χύνει μέσα εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» τὸ μεγάλο του φῶς, μὲ ἕνα παλαιὸν σκίτσο του. Σταματῶ μὲ λατρείαν, καὶ ἀναπολῶ ὅλον τὸν ὡραῖον κόσμον ποῦ ἤντλησες ἀπὸ τοῦ ἔθνους σου τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ἀπέδωσες εἰς αὐτὸ μὲ τὰς ἰδανικωτέρας μορφάς, μὲ τὰ εὐγενέστερα σχήματα, μὲ τὰ χρώματα τὰ πιὸ ὀνειρεμένα, ὦ μεγάλη ψυχὴ τοῦ Γύζη.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Ἱππόλυτος Στεφανηφόρος: πόση δροσιὰ νεότητος καὶ ποῖον ἄρωμα ἀγνότητος ἐκχύνεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παρθενικοῦ ἥρωος τοῦ ἐραστοῦ τῆς σεμνῆς Ἀρτέμιδος! Εἶνε θαυμασία πραγματικῶς ἡ βαθειὰ καὶ ἄφθιτος ζωὴ ποῦ ἐνυπάρχει εἰς τοὺς ἀρχαίους αὐτοὺς μύθους ὅπως τοὺς διέπλασεν ἡ δαιμονία ποίησις τῶν ἀρχαίων τραγωδῶν, οὕτως ὥστε μετὰ πάροδον χιλιετηρίδων νὰ συγκινοῦν καὶ νὰ φέρουν εἰς ἀπόκοσμα ὕψη τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν.

Ἡ παράστασις τοῦ Ἱππολύτου Στεφανηφόρου κατὰ μετάφρασιν ἢ μᾶλλον προσαρμογὴν τοῦ Jules Bois, ἐδόθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον τῆς Ὀράγγης, τὸ κάλλος δὲ τοῦ ἀρχαίου διακόσμου συνετέλεσε νὰ ἀναδείξῃ ἔτι μᾶλλον τὰς καλλονὰς τῆς τραγωδίας. ἐδῶ εἰς τοὺς Παρισίους, ἡ αἴθουσα τοῦ θεάτρου Odéon, δὲν εἶχε βεβαίως τι τὸ μεταφέρον τὴν φαντασίαν εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους, ἀλλὰ τὸ κάλλος τοῦ δράματος, ὑποβοηθούμενον ἀπὸ τοὺς ὡραίους καὶ εὐήχους στίχους τοῦ μεταφραστοῦ καὶ ἀπὸ τὴν τελείαν ὑπόκρισιν τῶν ἠθοποιῶν, ἐξέλαμψε νικηφόρον.

Ὁ Jules Bois ἠκολούθησε κατὰ τὸ πλεῖστον πιστῶς τὴν ἀρχαίαν τραγωδίαν, οἱ στῖχοι δ' εἰς πολλὰ μέρη εἶνε πιστὴ καὶ ζωντανὴ ἀπόδοσις τῶν στίχων τοῦ πρωτοτύπου· ἐνίοτε ὅμως ὁ συγγραφεὺς προέβη εἰς ἀλλαγὰς ὧν τινες εἶνε ἀπαραίτητοι κατὰ τὴν νεωτέραν ἀντίληψιν τῶν σκηνικῶν ἀναγκῶν, ὡς π. χ. ἡ παράλειψις τοῦ προλόγου καθ' ὃν ἡ Ἀφροδίτη ἐκθέτει τὴν ὅλην ὑπόθεσιν τοῦ δράματος· ἐπίσης δικαιολογεῖται ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου καλαισθησίας ἡ εὐρυτέρα ἀνάπτυξις τοῦ χαρακτῆρος τῆς Φαίδρας καὶ ἡ παρεισαγωγὴ σκηνῆς ἐν ᾗ αὐτὴ ἡ ἰδία προσπαθεῖ νὰ σαγηνεύσῃ τὸν Ἱππόλυτον, ἐνῶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ δὲν ἔρχεται καθ' ὅλου εἰς ἀντιπαράστασιν πρὸς αὐτόν· ἄλλως τε ἡ τοιαύτη ἐκτενεστέρα περιγραφὴ τοῦ ἀνόμου ἔρωτος τῆς βασιλίσσης εἶχε γίνει ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Εὐριπίδου εἰς ἄλλο του ἔργον τὸν «Ἱππόλυτον καλυπτόμενον» ὅπερ ὁ Σενέκας ἐμιμήθη ἐν τῇ Φαίδρᾳ του. Ὀλιγώτερον ὅμως δικαιολογεῖται, καὶ φαίνεται περιττὴ καὶ πλεονάζουσα ἡ ὑπὸ τοῦ Jules Bois, κατὰ μίμησιν τῆς Φαίδρας τοῦ Racine ἀπόδοσις εἰς τὸν Ἱππόλυτον ἐρωτικοῦ αἰσθήματος πρός τινα τῶν Τροιζηνίων παρθένων, αἰσθήματος ὅπερ ἀλλοιώνει τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἥρωος ὃς ἀγνοῦ ἐραστοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ αὐτὴν τὴν ψυχολογίαν τῆς Φαίδρας μεταβάλλει, ἀποδίδον τὴν στυγερὰν αὐτῆς ἐκδίκησιν ὄχι εἰς τὴν πληγεῖσαν φιλοτιμίαν της καὶ τὸν περιφρονηθέντα ἔρωτα ἀλλ' εἰς κοινὴν ζηλοτυπίαν.

Ὅλην ὅμως τὴν καλλονὴν τοῦ πρωτοτύπου διατηρεῖ ἐν τῇ παραφράσει τοῦ Jules Bois τὸ τέλος τοῦ δράματος ὅπου ὁ Ἱππόλυτος, θῦμα τῆς ἀδίκου κατάρας τοῦ Θησέως, φέρεται αἱμόφυρτος καὶ ἡμιθανὴς πρὸ τοῦ ἁγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος, αἰσθάνεται τοὺς ἀφορήτους πόνους, οἵτινες τὸν κατατρύχουν, πραΰνομένους ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν πνοὴν τῆς θεᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους της οἵτινες τοῦ προλέγουν ἀθανασίαν, καὶ ἀποθνήσκει εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ πατρός του.

Οἱ στίχοι δι' ὧν ὁ νεώτερος ποιητὴς ἐνέδυσε τὸν ἀρχαῖον μῦθον εὔηχοι, ἁρμονικοὶ καὶ δυνατοί, ἀποδίδουν ἄριστα τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ὅπου οἱ θνητοὶ ἦσαν ὡραῖοι καὶ δυνατοὶ ὡς οἱ θεοί των. ὀλίγη δὲ μόνον ἀπόστασις τοὺς ἐχώριζε ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους, πληρουμένη καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῶν ἡμιθέων. Ὅσον διὰ τὴν τελειότητα τῆς ὑποκρίσεως ὅ,τι καὶ ἂν εἴπῃ τις θὰ ὑπολειφθῇ τῆς ἀληθείας. Ἰδίως ἡ Δις Sergine ὡς Φαίδρα, εἴτε κρύπτουσα τὸν ἔρωτά της εἴτε παραδιδομένη εἰς αὐτόν, ὁπότε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη, ὁπότε θωπευτικὴ καὶ προκλητικὴ ἢ μανιώδης καὶ ἀπειλητική, ὑπῆρξεν ὑπέροχος· κάθε τόνος τῆς φωνῆς της,

κάθε της κίνησις, τὸ κάλλος τοῦ σώματός της ὑπὸ τοὺς διαφανεῖς πέπλους, κάθε πτυχὴ τοῦ μανδύου της ἐμάγευε τοὺς θεατὰς καὶ τοὺς μετέφερε εἰς τοὺς κόσμους τοῦ αἰωνίου κάλλους. Τὰ ὡραῖα δὲ σκηνικὰ καὶ ἡ γλυκεῖα μελαγχολία τῆς ἀρχαϊκῆς μουσικῆς τοῦ Rameau ἤτις συνώδευε τὰ χορικὰ συνετέλουν εἰς ἀπόλαυσιν ἀπαράμιλλον.

Διὰ νὰ μεταβῇ τις ἀπὸ τὴν λατρείαν τοῦ κάλλους καὶ τῆς ζωῆς εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ ἐλέου καὶ τῆς ἀγάπης δὲν ἔχει παρὰ νὰ ὑπάγῃ μετὰ τὸν Ἱππόλυτον νὰ ἀκούσῃ τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Bach, διότι ἡ νεωτέρα θρησκεία βεβαίως εὗρε τὴν τελειοτέραν της ἔκφανσιν ἐν τῇ μουσικῇ, ἧς τὰ ἀϋλότερα καὶ πνευματικώτερα οὕτως εἰπεῖν τεχνικὰ μέσα προσαρμόζονται καλλίτερα πρὸς τὸν ψυχικώτερόν της χαρακτῆρα. Ἀκούων τις τὰς συγκινητικὰς μελῳδίας καὶ τὰ δραματικὰ *récitatifs*, τὰ ὁποῖα ἐνέπνευσαν καὶ τὸν σοφὸν καὶ κάπως σχολαστικὸν μουσουργὸν τοῦ 18ου αἰῶνος οἱ λόγοι τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ἐκθέτοντες τὴν ἱερὰν τραγῳδίαν τοῦ Γολγοθᾶ, αἰσθάνεται τὸ θεῖον τῆς ἐμπνεύσεως ὑφ' ἧς θὰ κατείχετο ὁ εὐσεβὴς συνθέτης καὶ ἥτις τὸν ἔφερεν εἰς τὰς ὑψίστας κορυφὰς τῆς τέχνης. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτοῦ μουσουργήματος ὑπὸ τῆς Schola Cantorum, τῇ συμπράξει διακεκριμένων καλλιτεχνῶν, ὑπῆρξεν ἀξία τοῦ ἱδρύματος τοῦ τόσον συντελέσαντος εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τὸς μουσικῆς κινήσεως κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἐν Γαλλίᾳ.

ΙΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΟΛΑ μεταβάλλονται εἰς τὸν τόπον μας ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κυβερνητικὸν σύστημα μὲ τὸ ὁποῖον κανονίζεται ὁ δημόσιος βίος μας. Ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις ἐθέρμανε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἔφερε κάτι ριζικῶς ἀνακαινιστικὸν εἰς τὸν διοικητικόν μας ὀργανισμὸν καὶ τὸ πολιτειακόν μας σύστημα Τίποτε ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔγεινε. Ὁ προϋπολογισμὸς ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν γνήσιος κατιὼν ὅλων τῶν προηγουμένων εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς του. Ἔγειναν μόνον μερικαὶ περικοπαὶ κονδυλίων αἱ ὀλιγώτερον ὀδυνηραί, δηλαδὴ αἱ ὀλιγώτερον προσωπικαί, καὶ διὰ τῆς εὐκόλου μεταχειρίσεως τῶν ἀριθμῶν παρουσιάσθη οἰκονομία ἐξόδων 5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν καὶ περίσσευμα ἄλλο τόσον. Χωρὶς μέθοδον μεταρρυθμίσεως, δηλαδὴ χωρὶς νὰ ἀλλάξωμεν συνηθείας Κυβερνήσεως καὶ χωρὶς νὰ κατορθώσωμεν αὔξησιν τῶν πόρων μας πιστεύομεν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν. Ὁμοιάζομεν μὲ τὸν οἰκονομικῶς ναυαγήσαντα οἰκογενειάρχην ὁ ὁποῖος ἀντὶ νὰ μεταβάλῃ ἕξεις καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν αὔξησιν τῶν πόρων του, σκέπτεται νὰ κόψῃ τὸν καπνὸν καὶ καθησυχάζει τὴν συνείδησίν του, ἂν καὶ ἐνδομύχως αἰσθάνεται ὅτι θὰ εἶνε δύσκολον νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ καπνίσματος Ἔτσι καὶ ἡ Κυβέρνησις ὡς περιττὴν πολυτέλειαν καὶ ὡς ἐλάττωμα διοικητικὸν συνεχώνευσε ὀλίγους νομοὺς καὶ κατήργησε μερικὰ πρωτοδοκεῖα. Οὕτω καὶ οἰκονομία γίνεται καὶ ἡ διοίκησις ὅσον καὶ ἡ δικαιοσύνη βελτιώνεται. Μὲ ἕνα σμπᾶρο δυὸ τρυγώνια! Αἱ ἄλλαι οἰκονομίαι ἔγειναν μὲ τὸν περιορισμὸν μερικῶν κονδυλίων διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἀπίθανον εἰς ὀλίγον καιρὸν νὰ ἔχωμεν συμπληρωματικὰς πιστώσεις Αἱ λεπτόταται αὐταὶ μεταβολαὶ εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶχαν ἐπαναστατικὴν ἀπήχησιν εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰς στερουμένας τῶν Πρωτοδικείων των. Ἡ Κόρινθος ἐμιμήθη τὸ Θέρισσον καὶ τὸ ὑπερέβη μὲ τὴν χρῆσιν τῆς δυναμίτιδος! Ἡ μέθοδος τῆς λαϊκῆς ἐξεγέρσεως ἢ ἀκριβέστερον τῆς ὀχλαλοῆς ἐπέτυχε ἕως τώρα. Ἡ τρυφερὰ μαμὰ ὅταν ἰδῇ εἰς νευρικὴν ἐξέγερσιν τὸ παιδάκι της ὑποχωρεῖ, θωπεύει, τσοῦ δίδει κανένα γλυκὸ καὶ ἡ ἡσυχία γίνεται στὸ σπίτι Τί διάβολο! Τὸ ἑλληνικὸν Κράτος δὲν εἶνε μητρυιὰ διὰ νὰ φερθῇ ἀλλοιώτικα. Οἱ Κορίνθιοι ἐπῆραν τώρα τὸ Πρωτοδικεῖον, καὶ τὴν ὥραν ποῦ ἄρχιζαν νὰ σκέπτωνται καὶ διὰ Ἐφετεῖον ἔρχεται ἡ κ. Κυβέρνησις νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ ὅ,τι τοὺς ἔδωκε! Ἡ πολιτικὴ μέθοδος εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε νὰ φωνάξῃς διὰ νὰ βρῇς τὸ δίκηο σου Τὸ γνωρίζουν καλὰ οἱ Κορίνθιοι ὅσον καὶ οἱ Ἠλεῖοι. Ἀδιάφορον ἂν τὴν ἰδίαν ὥραν ποῦ παρουσιάζομεν ἐσωτερικῶς ὄψιν ἀδιοικήτου καὶ ἀκυβερνήτου, ζητοῦμεν τὴν Κρήτην.

Ἐὰν δὲν πρόκειται νὰ ἐκλείψῃ καὶ ἡ σκιὰ τῆς αὐθεντίας τοῦ Κράτους, τὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα θὰ ἐφαρμοσθῇ ἀλλὰ τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα θὰ μείνῃ ἀγωνιωδῶς ἄλυτον. Ἤδη ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἀνάγκην δανείου 15 ἑκατομμυρίων διὰ τὰ ἐλλείμματα τὰ ὁποῖα ἐσωρεύθησαν μετὰ τὸ 1897. Βλέπετε ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται Εὐτυχῶς τὰ ἐξωτερικὰ δάνεια εἶνε κομμένα ἀπὸ τὸν ἔλεγχον. Λοιπὸν ἐσωτερικόν.

Κατὰ καλὴν τύχην ὅμως ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης εὑρίσκεται ἀνὴρ ὁ ὁποῖος γνωρίζει ἄριστα νὰ σταθμίσῃ τὰς ἠθικὰς ὑποχρεώσεις του εἰς τὸ Κράτος καὶ συναισθάνεται τὴν εὐθύνην τοῦ ἀξιώματός του. Δὲν ὑπάρχει διὰ τοῦτο φόβος νὰ ἀνοίξῃ καμμιὰ πληγὴ κυμαίνοντος χρέους, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ ἐνεργῇ ἀφαιμάξεις ἡ Κυβέρνησις. Ὅταν μὲ τὸν ἑρμετικὸν αὐτὸν τρόπον κλείσουν ὅλαι αἱ θύραι τῶν ἐκτάκτων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, τότε θὰ παρουσιασθῇ κυβέρνησις μὲ πρόγραμμα ριζικῶς ἀνακαινιστικόν, ἀνάλογον τῶν περιστάσεων, τὸ ὁποῖον διὰ προσωρινοῦ κλονισμοῦ θὰ ἀνοίξῃ νέον δρόμον δημοσίου βίου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μερικὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ἀποφαίνονται ὅτι αἱ περιστάσεις δημιουργοῦν τοὺς ἄνδρας. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ἀπὸ τὰς δεινὰς περιστάσεις θὰ ἐκκολαφθῇ ὁ δεινὸς ἀνήρ.

Τὸ Κρητικὸν ζήτημα εἰσῆλθε καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελικῆς λύσεως. Τοῦτο δύναται νὰ συναχθῇ ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῆς πληροφορίας ὅτι οἱ ἐπαναστάται εἶνε διατεθειμένοι ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀμνηστείας νὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα. Ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς διεξαχθείσης ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βουλῇ συζητήσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος Ἡ συζήτησις αὕτη διεξήχθη ἐντὸς τοῦ ὁρίου τῆς λεπτότητος τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ φύσις αὐτῆ τῆς ὑποθέσεως ἀπέληξε δὲ εἰς δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ διὰ τῶν ὁποίων διεσκεδάσθη σχεδὸν ὁ φόβος τοῦ διορισμοῦ συμπαρέδρων εἰς τὸν πρίγκηπα καὶ ἑπομένως τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ τοῦ Ἁρμοστοῦ Διὰ τῶν δηλώσεων τούτων ὁ κ. Δηλιγιάννης κατήγαγε κοινοβουλευτικὸν θρίαμβον ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε σπάνιοι εἰς τὸν βίον τοῦ γηραιοῦ πολιτευτοῦ, κατορθώσας διὰ φρασεολογίας κάπως κενολόγου ἐν πολλοῖς, ἀλλὰ μή-μου-αττικῆς καὶ περιεσκεμμένης νὰ εἰπῇ ὅσα ἔπρεπε καὶ ὅσα ἠδύνατο μετά τινος ἐξάρσεως καὶ κατὰ τρόπον θέσαντα τέρμα εἰς πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν. Ἡ ὑπόσχεσις τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Κρητικοῦ πολιτεύματος καὶ ἡ ἐλπὶς διοικητικῆς τινος προσεγγίσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐπιφέροιν ταχέως τὴν ὁριστικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς τάξεως εἰς τὴν νῆσον

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ τὴν Ἱσπανίαν ἑορτάσθη πανηγυρικώτατα ἡ τριακοσιοστὴ ἐπετηρὶς τοῦ Δὸν Κιχώτου τοῦ μεγάλου ἱσπανοῦ συγγραφέως. Ἴσως ἐνθυμεῖσθε τὴν μορφὴν τοῦ Θερβάντες εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Σκυλίτση, τοῦ τόσον δημοτικοῦ ἥρωος. Ὁ ἴδιος ὁ Θερβάντες δίδει τὴν αὐτοπροσωπογραφίαν του εἰς τὸν πρόλογον τῶν Novelas ejemplares: «Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ τὸ μακρουλὸ πρόσωπον, μὲ μαλλιὰ καστανά, μὲ ἀνοικτὸν μέτωπον, μὲ μάτια ζωηρά, μὲ καμπυλωτὴν, ἀνάλογον ὅμως, μύτην, μὲ γένεια ἀργυρᾶ — πρὸ εἴκοσι ἐτῶν ἦσαν χρυσᾶ — μὲ μεγάλες φαβορίτες, μὲ στόμα μικρὸν ποῦ ἔχει δόντια λιγοστὰ — ὄχι περισσότερα τῶν ἕξη, καὶ αὐτὰ ἄσχημα καὶ κακοβγαλμένα μὲ ἀνάστημα οὔτε μεγάλο οὔτε μικρὸν μὲ χρῶμα ποῦ κλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ λευκὸν παρὰ πρὸς τὸ μελαχροινόν, λίγο σκυφτὸς καὶ λίγο βαρὺς στὸ βάδισμα, εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς Γαλατείας, τοῦ Δὸν Κιχώτου τοῦ Μαγκηείου καὶ τοῦ Ταξειδιοῦ εἰς τὸν Παρνασσόν. αὐτὸς ποῦ κοινῶς ὀνομάζεται Μιγκὲλ δὲ Θερβάντες Σααβέδρα».

Βέβαια θ' ἀναγνωσθοῦν μ' ἐνδιαφέρον ὀλίγαι βιογραφικαὶ σημειώσεις τοῦ Θερβάντες. Ἐγεννήθη τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1547 εἰς τὴν Ἀλκάλλαν δὲ Ἐνάρες. Μικρὸς ἀκόμη ἀγαποῦσε τὰ βιβλία Οἱ γονεῖς του ἤθελαν νὰ τὸν κάμουν ἱερέα ἢ ἰατρόν. Ἀλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ Θερβάντες Ἤρχισε νὰ γράφῃ στίχους. οἱ ὁποῖοι ἐγιναν δεκτοὶ ἀρκετὰ ψυχρά. Αὐτὸ τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν. Ἐπῆγε εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἡ ἀνέχεια τὸν ἠνάγκασε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἑνὸς καρδιναλίου. Ἀγανακτημένος μὲ τὸν ἑαυτόν του διὰ τὴν ἐκλογὴν του, γίνεται στρατιώτης. Εἰς τὴν περίφημον ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου ἔδειξε πολλὴν γενναιότητα. Μία σφαῖρα τοῦ ἀφῆρεσε τὸ ἀριστερὸν χέρι. Τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα τὸν ἔφερε αἰχμάλωτον ἑνὸς ἀγρίου ἀλγερίνου πειρατοῦ. Αὐτὸς μὲ δεκατέσσερες ἄλλους αἰχμαλώτους συμπατριώτας του ἐπιχειροῦν νὰ δραπετεύσουν διὰ μιᾶς ὑπονόμου ἀλλὰ προδίδονται Ὁδηγοῦνται πρὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλγερίου, ὁ ὁποῖος ἐρωτᾷ ποῖος εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς συνωμοσίας. «Ἐγώ, λέγει ὁ Θερβάντες. Σῶσε τοὺς ἀδελφούς μου. κ' ἐμένα σκότωσέ με». Ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε τὸ θάρρος του· τὸν παρέδωσε ὅμως εἰς τὸν κύριόν του. Ἐπεχείρησε τώρα νὰ ὑποκινήσῃ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς αἰχμαλώτους κατὰ τοῦ δεσπότου των. Ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη, ἀλλ' ἡ γενναιότης του καὶ πάλιν ἐπεβλήθη καὶ ἐσώθη ἀπὸ τὸν θάνατον Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἀλγερίου Ἀζάν, ἐνθουσιασμένος μὲ τὸν Θερβάντες τὸν ἐξαγοράζει Ὁ Θερβάντες γράφει τὴν τύχην του εἰς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν του αἱ ὁποῖαι, πτωχαί, ἐπώλησαν ὅ,τι εἶχαν καὶ ἔφεραν 300 χρυσὰ δουκάτα ὡς λύτρα διὰ τὸν υἱόν των. Ὁ Ἀζὰν ἀπῄτησε πεντακόσια Οἱ μοναχοὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος συγκινηθέντες συνεπλήρωσαν τὸ ποσὸν καὶ ὁ Θερβάντες ἠλευθερώθη τὸ 1580

Ἦτο τότε τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἠθέλησε μὲ τὴν ἐργασίαν του νὰ ζήσῃ τώρα τὰς δύο γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ὅλα ἐθυσίασαν χάριν αὐτοῦ Ἤρχισε μὲ τὴν *Γαλάτειαν*, τῆς ὁποίας ἔγραψε τὰ ἕξη πρῶτα βιβλία χωρὶς ποτὲ νὰ τὴν τελειώσῃ. Τὸ ἔργον εἶχε καλὴν ὑποδοχήν. Τὸ ἴδιον ἔτος ἐνυμφεύθη ἀλλ' ἡ νύμφη ἦτο πτωχὴ Τώρα ἔγραψε κωμῳδίας Ἀλλ' ἀφίνει καὶ τὸ θέατρον καὶ γίνεται ὑπάλληλος εἰς τὴν Σεβίλλην. Ἐκεῖ ἔγραψε τὰ διηγήματά του.

Πενήντα περίπου ἐτῶν ἔγραψε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Δὸν Κιχώτου. Καμμιὰ ἐπιτυχία. Ὁ Θερβάντες τότε ἐκδίδει ἀνωνύμως εἶδος κριτικῆς τοῦ ἔργου του ὅπου ἔλεγε ὅτι ὁ Δὸν Κιχῶτος εἶναι λεπτὴ σάτυρα θίγουσα μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ πρόσωπα Τὸ δόλωμα ἔπιασε καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐδιάβασε τὸν Δὸν Κιχῶτον. Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ τὸν κατεδίκασαν καὶ ὁ Θερβάντες ἀπογοητευμένος ἔπαυσε νὰ γράφῃ. Ἤρχισε πάλιν σκληρὰ ἡ πτωχεία.

Τότε ἕνας Ἀραγωνέζος διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Θερβάντες γράφει συνέχειαν τοῦ Δὸν Κιχώτου, ἕνα ἐλεεινὸν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔγραφε ὕβρεις κατὰ τοῦ Θερβάντες. Ὁ Θερβάντες ἀντὶ ἀπαντήσεως γράφει τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Δὸν Κιχώτου καὶ ἡ ἀξία του ἀναγνωρίζεται γενικῶς.

Ὁ Θερβάντες ἐργαζόμενος μέχρι τῶν τελευταίων του ἡμερῶν ἀπέθανε τὸ 1616 ἑξηνταέξ ἐτῶν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν ποῦ ἀπέθανε καὶ ὁ Σαίξπηρ.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΔΟΘΗ τελευταίως εἰς τὸ Παρίσι τὸ κωμειδύλλιον τοῦ Catulle Mendès. *Σκαρρόν*, μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Ῥεϋνάλδου Χάν Εἶνε γνωστὴ ἡ φυσιογνωμία τοῦ Σκαρρὸν εἰς τὰ γαλλικὰ γράμματα Ἡ ζωή του μετέχει ὀλίγον τοῦ μύθου. Ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐραστὰς δύο φημισμένων καλλονῶν τῆς Μαριὸν Δελὸρμ καὶ τῆς Νινὸν δὲ Λαγκλό. Μίαν φορὰν κατὰ τὰς ἀπόκρεω μετημφιέσθησαν αὐτὸς καὶ δύο φίλοι του, εἰς ἀγρίους. Τὰ παιδιὰ καὶ ὁ λαὸς ἔτρεχαν κατόπιν των μὲ ἀπειλάς· διὰ νὰ σωθοῦν, τὴν στιγμὴν ὅπου περνοῦσαν μίαν γέφυραν, ἔπεσαν καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸν ποταμόν. Οἱ δύο φλίοι τοῦ Σκαρρὸν ἐπνίγησαν ἐκεῖνος ἐσώθη ἀλλ' ἔμεινε παράλυτος. Σαράντα ἐτῶν, ἄσχημος, παραλυτικός, ἠγάπησε τὴν Φραγκίσκαν Δ' Ὀμπινιέ, κατόπιν Κυρίαν Μαιντενόν. Ἡ Φραγκίσκα ἦτον τόσον πτωχή, ὥστε, ὅταν ὁ Σκαρρὸν τῆς ἐπρότεινε νὰ τὴν νυμφευθῇ, ἐδέχθη Ὅταν ὁ συμβολαιογράφος τὸν ἠρώτησε τί προῖκα τοῦ ἔδιδε ἡ μνηστή του, εἶπε: «Δύο μεγάλα ἔξυπνα μάτια, μία ὡραιότατη μέση, δύο ὡραῖα χέρια καὶ πυλλὴν ἐξυπνάδα». — «Καὶ σεῖς τί τῆς δίδετε;» — «Τὴν ἀθανασίαν». Κατὰ τὰς συναθροίσεις ὅμως αἱ ὁποῖαι ἔγένοντο εἰς τὸ σπίτι τοῦ Σκαρρὸν ἡ Φραγκίσκα δὲν ἔμεινε (φαίνεται) ἀδιάφορος εἰς τὸ αἴσθημα τοῦ νέου Βιλαρσώ.

Πέρξ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Σκαρρόν, τοῦ γελωτοποιοῦ αὐτοῦ ὁ ὁποῖος προξενεῖ θλῖψιν, καὶ τῆς πτωχῆς αὐτῆς, τὴν ὁποίαν λικνίζουν φιλόδοξα ὄνειρα, πλέκεται τὸ δρᾶμα τοῦ Μανδὲς Εἰς τὴν τελευταίαν πρᾶξιν ἡ ζωὴ αὐτὴ ἡ δύσμορφος, δύσμορφος κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ κατὰ τὸ σῶμα, ἡ τόσον δυστυχισμένη, ποῦ δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τὴν ἀγάπην τὴν ἀληθινήν, προκαλεῖ τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν οἶκτον

ΕΠΕΙΔΗ ὁ λόγος περὶ Σκαρρόν, ἴσως δὲν εἶναι ἄκαιρος μία μετάφρασις τῆς αὐτοπροσωπογραφίας του:

«Εἶμαι τριάντα ὀκτὼ ἐτῶν... Ἤμουν μιὰ φορὰ καλοκαμωμένος μολονότι κοντός· ἡ ἀρρώστεια μου μ' ἔκανε ἀκόμη πιὸ κοντὸν κατὰ ἕνα ὁλόκληρο πόδι. Τὸ κεφάλι μου λίγο χονδρὸ γιὰ τὸ ἀνάστημά μου. Τὸ πρόσωπο ἀρκετὰ γεμάτο γιὰ νὰ λησμονῇς τὸ ξερακιανὸ σῶμα μου· τὰ μαλλιά μου, ἀρκετὰ γιὰ νὰ μὴν φορῶ περοῦκα. εἶνε πολλὰ ἄσπρα, κι' ἂς μὴν τὸ θέλῃ ἡ παροιμία. Βλέπω ἀρκετὰ καλά, μολονότι χονδρὰ τὰ μάτια μου· εἶναι δὲ γαλανὰ· τὸ ἕνα βαθύτερα χωμένο ἀπὸ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ μέρος ποῦ σκύβω τὸ κεφάλι. Ἡ μύτη μου καλούτσικα καμωμένη. Τὰ δόντια μου, ποῦ ἦταν μιὰ φορὰ μαργαριτάρια τετράγωνα, ἔχουν τώρα τὸ χρῶμα τοῦ ξύλου καὶ γρήγορα θὰ πάρουν χρῶμα μολυβί· μοῦ λείπουν ἑνάμισυ δόντι ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μέρος καὶ δυόμισυ ἀπὸ τὸ δεξί· ἔχω καὶ δυὸ μισοχαλασμένα. Ἡ γάμπες μὲ τὰ μεριὰ ἐσχημάτιζαν μιὰ φορὰ ἀμβλεῖα γωνία, ἔπειτα ὀρθογώνιον καὶ ἔπειτα ὀξεῖα γωνία· τὸ ἴδιο σχηματίζουν τὰ μεριὰ μὲ τὸν κορμό· τὸ κεφάλι μου γέρνει πρὸς τὸ στομάχι καὶ ἔτσι μοιάζω ἀρκετὰ μὲ ἕνα Ζ. Τὰ χέρια καὶ ἡ γάμπες μου ἔχουν γίνει μικρογραφίαι καὶ ὅλος μαζὶ εἶμαι μικρογραφία τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. Αὐτὴ ἀπάνω κάτω εἶναι ἡ εἰκών μου».

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ

ΕΙΣ τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐν τῷ τμήματι τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας πεπραγμένων. ἣν κατεχώρισεν εἰς τὰ «Παναθήναια» ὁ καλὸς φίλος μας καὶ διαπρεπὴς ἐπιστήμων κ. Ἀ. Ἀδαμαντίου, εἶναι ἀνάγκη — σχετικῶς πρὸς τὰ παρ' ἐμοῦ ἀνακοινωθέντα νὰ προσθέσω λέξεις τινάς

Τὸ ὅτι ἡ Παναγία φέρει τὴν ἐπωνυμίαν τῆς Γοργοεπηκόου εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ, τοῦτο εἶνε πασίγνωστον εἰς τὰς Ἀθήνας ἐτιμᾶτο ὡς «*Ἀθηναία Γοργοεπήκοος ἡ Σώτειρα*» (Σωτῆρα·.

Ὅτι ἡ ἐπωνυμία τῆς τοῦ Θεοῦ Δυνάμεως ἐπροσωποποιήθη εἰς ' γίαν Δύναμιν, δὲν ἀποκλείει τὴν παρ' ἐμοῦ ἀνακοινωθεῖσαν *ἀλήθειαν* ὅτι ἐν Ἀθήναις τιμᾶται ἡ *Παναγία* καὶ *ὡς Ἁγία Δύναμις* ἑορταζομένη κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ *Γενεσίου αὐτῆς*).*

Τέλος εἰς τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ ὅρου *Χριστιανικὴ* ἢ *Βυζαντινὴ* (Βυζαντιακὴ) *ἀρχαιολογία*, ὑπεστήριξα τὸ δεύτερον, εἰπὼν, ὅτι πρόκειται περὶ ἐπιστημονικοῦ ὅρου γενομένου δεκτοῦ κατ' ἐπέκτασιν καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἐπικρατεστέρου.

Μήπως, εἶπον, λέγοντες Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς ἐννοοῦμεν τὸν πολιτισμὸν μόνον τῶν Μυκηνῶν καὶ λέγοντες κλασικὴ ἀρχαιότης ἐννοοῦμεν τὴν ἀρχαιότητα εἰς στενῶς διακεκριμένα ὅρια;

Τὴν μεταξὺ τοῦ κ. Ζησίου καὶ κ Λαμπάκη συζήτησιν δὲν παρηκολούθησα φρονῶ ὅμως ὅτι εἰς τὴν ἐμὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν (τόμ. Β΄) ἔλυσα τοπογραφικῶς τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

Πρόθυμος
Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Περίληψις ἀνακοινώσεων Δ Γρ Καμπούρογλου εἰς τὸ Τοπογραφικὸν καὶ τὸ τῆς Βυζαντιακῆς ἀρχαιολογίας τμῆμα τοῦ Διεθνοῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου Ἀθηνῶν.

Εἰς τὰ *Κατάστιχα* τῶν ταξειδιωτῶν ἢ περιοδευτῶν Καλογήρων, εὑρίσκει τις ἀληθῆ θησαυρὸν τοπογραφικῶν πληροφοριῶν. Ἐπίσης οἱ Ἐξαρχοι περιοδεύοντες, συνέτασσον περιγραφὰς τῶν τόπων, οὓς ἐπεσκέπτοντο ἐξαρχικῶς· τοιαύτη δέ τις περιγραφή, ἡ τοῦ Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ Ἰγνατίου, ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς ἐμοῖς «Μνημείοις τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων», καταρισθεῖσα παρὰ τοῦ Ἰγνατίου τούτου ἐκ παλαιοτέρων κειμένων μετὰ προσθήκης νεωτέρων πληροφοριῶν, καὶ παρέχουσα ἐπιχείρημα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ἡμῶν, ὅτι ἴσως καὶ τὸ γνωστὸν περὶ Ἀθηνῶν ἀνώνυμον τοπογράφημα (Ἀνώνυμος Βιέννης) νὰ εἶναι περιγραφὴ Ἐξαρχική

Ἡ ἀνεύρεσις καὶ συγκέντρωσις ἐξαρχικῶν ἐκθέσεων κυρίως, ὡς καὶ τῶν ἐν τοῖς καλογηρικοῖς καταστίχοις τοπογραφικῶν πληροφοριῶν, ὑποδεικνύεται ὡς ὠφελιμωτάτη εἰς τὴν Ἐπιστήμην.

Ἡ Νέα Κυρά.

Ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ τῶν παλαιῶν χρόνων μέχρι τῶν πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐτιμῶντο ἰδιαιτέρως τοπικοί τινες Ἅγιοι — ὁ Ἅγιος Διονύσιος, ἡ Ἁγία Φιλοθέη, ὁ Ἅγιος Μιχαὴλ ὁ Νέος (ὁ Κηπουρὸς) καὶ ἄλλοι. — Ἀλλὰ κυρίως αἱ Ἀθῆναι ἦσαν, ὡς εἰπεῖν, παραδεδομέναι εἰς την λατρείαν τῆς Θεοτόκου.

Πάνδημος λιτανεία ἐτελεῖτο κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀπουδόσεως (τὴν ἐνάτην ὀλ. ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως ἡμέραν, τὰ κοινῶς ἐννιάμερα), ἑορτὴν ἐξόχως ἀθηναϊκήν.

Προηγεῖτο παλαιὰ τῆς Παναγίας εἰκών, τοῦ ἐν Δαφνίῳ τύπου, εἵπετο το ἱερατεῖον καὶ πάντες οἱ κάτοικοι κατὰ τάξιν — πρῶτοι οἱ Δημογέροντες μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀρχόντων, φέροντες τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἐνδυμασίαν, κατόπιν οἱ 'νοικοκυραῖοι καὶ παζαρῖται καὶ εἶτα οἱ λοιποὶ κάτοικοι κατὰ συντεχνίας ρουφέτια ὀνομαζομένας μετὰ τῶν προϊσταμένων αὐτῶν.

Τὴν κυριαρχίαν ταύτην τῆς Θεοτόκου ἐν Ἀθήναις ἀποδεικνύουσι πρὸς ταῖς σχετικαῖς παραδόσεσι καὶ οἱ πολλοὶ ναοί, οἱ ἐπ' ὀνόματι ταύτης τιμώμενοι· — ἀλλὰ καὶ αἱ διάφοροι ἐπωνυμίαι αὐτῆς. Καὶ αὗται μέν, ἀναγραφόμεναι καὶ ἐν ἔργοις ἄλλων, συνεκεντρώθησαν κυρίως ἐν τῇ ἐμῇ «Ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηναίων». Εἰς ταύτας προσθέτω σήμερον ἄλλην τινά, ἥτις χρησιμεύει *ὡς χαρακτηριστικὸν ἐνωτικὸν σημεῖον τῆς παλαιᾶς ἐν Ἀθήναις λατρείας τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, καὶ τῆς νεωτέρας, τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας* Εἰς παλαιὰν δηλαδὴ εἰκόνα ἐκκλησίας τινὸς ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐκ τῶν παλαιοτέρων τῆς πόλεως, μὴ σῳζομένην πλέον σήμερον,* ἐπονομάζεται ἡ Θεοτόκος *Νέα Κυρά*, εἰς ἀντίθεσιν τῆς *Παλαιᾶς Κυρᾶς*, δηλαδὴ καθ' ἡμᾶς τῆς κόρης τοῦ Διός.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως :

Μαζὶ μὲ τὴν ἄνοιξιν ποὺ μᾶς ἐκάλυψε καὶ βασιλεύει τώρα ἐδῶ, μαζὶ μὲ τ' ὀηδόνια τὰ κρυμμένα μέσα στὰ δροσερὰ φυλλώματα, τὰ σκιερὰ καὶ βελούδινα, ἕνα ἄλλο περιπαθὲς ἀηδόνι μᾶς ἐπεσκέφθη καὶ μᾶς ἐμάγευσε μὲ τὸ ἐξαίσιον ἆσμα, μὲ τὴν θερμὴν καὶ κρυστάλλινον φωνήν του.

Ἡ κυρία Νίνα Φωκᾶ — γνωστὴ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν συναυλίαν ποὺ ἔδωκε πρὸ δύο ἐτῶν εἰς τὸν «Παρνασσὸν» — ἐτραγούδησε εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὲρ τοῦ ἐξόχως ἐθνικοῦ αὐτοῦ ἱδρύματος

Ὅπως τὸν περασμένον αἰῶνα ἡ περίφημος ὁμότεχνός της Ἰζένη Λὶντ ἐπεκλήθη ἀηδόνι τοῦ Βορρᾶ, ἠμπορεῖ καὶ αὐτὴ νὰ ὀνομασθῇ τὸ *Ἀηδόνι τῆς Ἀνατολῆς*. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐμφανίζεται καὶ τὸ ἆσμα της μαγεύει ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην ἕως τὴν ἄλλην τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς. Διότι παρουσιάζει ἀδελφωμένα μαζὶ μὲ τὰ ἔξοχα προσόντα καὶ τὴν τεχνικὴν τελειότητα τὴν διακρίνουσαν τᾶς μεγάλας ἀοιδοὺς τοῦ εἴδους της (Soprano Leggero) καὶ μίαν περιπάθειαν καὶ δύναμιν ἐκφράσεως ἡ ὁποία μόνον τὰς δραματικὰς καλλιτέχνιδας χαρακτηρίζει. Σκορπᾷ ἄφθονα καὶ ἀκόπως αἰθερίους λαρυγγισμοὺς καὶ τεχνικώτατες *τρίλλιες* μὲ ἀδαμαντίνην διαύγειαν, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ ἡ ψυχή της ἐκχύνεται ἀκράτητος εἰς δραματικὰς φράσεις, καὶ αἱ θερμαὶ ἀναπάλσεις τῆς φωνῆς της εἰς τοὺς χαμηλοὺς φθόγγους συγκινοῦν ὅπως καὶ τὸ περιπαθέστερον κοντράλτο.

Τὴν κυρίαν Φωκᾶ συνώδευσεν ἡ γνωστοτάτη ἐν Κωνσταντινουπόλει πιανίστρια δεσποινὶς Σοφία Ἰωαννίδου. Ἡ καλλιπέχνις εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἐξ ἴσου ἡ λαμπρὰ ἐπιτυχία τῆς συναυλίας αὐτῆς, ἐν πρώτοις συνώδευσε μὲ ἀληθινὴν στοργὴν τὸ ἆσμα τῆς συναδέλφου της. Ἐστόλισε δὲ μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τριῶν ὡραιοτάτων τεμαχίων, τοῦ *προανακρούματος τοῦ Ραχμανικώφ*, τοῦ *Πολωνικοῦ ἄσματος τοῦ Σοπὲν* καὶ τοῦ *Ἀλέγρο τοῦ Γρήγ*, τὴν σπανίαν αὐτὴν καλλιτεχνικὴν βραδυὰν ἡ ὁποία εἶχε τὸ ἐξαιρετικὸν γνώρισμα νὰ ἀποτελῆται ἐκ καθαρῶς Ἑλληνικῶν στοιχείων. Ἡ δις Σοφία Ἰωαννίδου πρόκειται πολὺ προσεχῶς νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὰς Ἀθήνας

Μ.

* *Περίληψιν τῆς ἀνακοινώσεώς μου ἀποστέλλω ὑμῖν.*

* *Τῆς «Κυρᾶς τὸ Καντήλη».*

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΕΞΕΔΟΘΗ τελευταίως ἕνα βιβλίον περὶ τοῦ γάλλου ἠθοποιοῦ Τάλμα, περιέχον διαφόρους πληροφορίας περὶ τῆς ζωῆς του Ἰδοὺ πῶς διηγεῖται ὁ ἴδιος εἰς ἕνα φίλον του μίαν σκηνὴν τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπροσπάθει νὰ διδαχθῇ:

Τὸ πρωῒ πηγαίνω συχνὰ εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐκεῖ, καὶ ὄχι μέσα εἰς τὰ βιβλία, μελετῶ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Μίαν ἡμέραν εἶδα νὰ μαλώσουν δύο ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ. Νὰ ἐβλέπατε τί ὡραῖοι ποὺ ἦσαν μέσα εἰς τὴν ὀργήν των! Ὁ ἕνας ἄρπαξε ἀπὸ ἕνα κρεοπωλεῖον ἕνα μαχαῖρι, καὶ ἠπείλησε τὸν ἀντίπαλόν του ὑψώνων τὸ ὅπλον: «Φυλάξου, τοῦ λέγει μανιώδης, ἢ σὲ σκοτώνω!» Ὅταν ἐπῆγα στὸ σπίτι μου ἐνθυμούμην ἀκόμη τὴν σκηνὴν αὐτήν

«Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἔπαιξα τὸν ρόλον τοῦ Αἰγίσθου εἰς τὴν Μερόπην. Εἰς τὴν πέμπτην πρᾶξιν φθάνω κρατῶν τὸν πέλεκυν καὶ ἀπειλῶν ἀκόμη τὸν Πολυφόντην, μολονότι τὸν εἶχα κτυπήσει Ἤτον ἡ ἐπανάληψις τῆς σκηνῆς τῶν δύο ἐκείνων ἀνθρώπων τῆς ἀγορᾶς Φαίνεται πῶς ἤμουν ἔξοχος!»

ΕΓΡΑΦΗ ἐπανειλημμένως, ὅτι ὁ ρῶσσος συγγραφεὺς Γόρκυ, κατὰ τὴν φυλάκισίν του εἰς τὸ φρούριον Πετροπαυλόσκυ, προσεβλήθη ὑπὸ φυματιώσεως. Ὁ δικηγόρος του ἐρωτηθεὶς εἶπε ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ Γόρκυ λέγουν ὅτι βήχει συχνὰ καὶ ὅτι ἔχει αἱμοπτυσίας. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Γόρκυ δὲν θέλει νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς ὑγείας του οὔτε φροντίζει περὶ αὐτῆς. «Δὲν ἀξίζει λέγει, τὸν κόπον νὰ ζῇ κανεὶς διὰ νὰ σκέπτεται ὁλοένα τὴν ὑγείαν. του καὶ νὰ φοβῆται τὸν παραμικρότερον ἄνεμον ἄλλως τε αἰσθάνομαι πολὺ καλά».

Καὶ ὅμως ὁ ἰατρὸς τῶν φυλακῶν ἀνεῦρε συμπτώματα φθίσεως.

Ὁ Γόρκυ ζῇ λιτώτατα διότι ἐξοδεύει διὰ τοὺς ἄλλους. Ὁλοκλήρους βιβλιοθήκας ἀποστέλλει εἰς χωρία τῆς πατρίδος του πρόθυμος πάντοτε. Ὑπάρχει ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Γόρκυ εἶναι πλούσιος καὶ κτηματίας ὅτι ἔχει ἐπιπλα τὰ ὁποῖα στοιχίζουν 24.000 ρούβλια Κάποτε εἰς μίαν Βιοτεχνικὴν Ἔκθεσιν ἐθαύμαζε ἕνα ὡραῖον ἐπιπλον. τὸ ὁποῖον ἐτιμᾶτο 150 ρούβλια. Ὁ κατασκευαστής, ὁ ὁποῖος ἦτο παρών, παρεκάλεσε τὸν συγγραφέα νὰ τὸ δεχθῇ ὡς δῶρον Ἐκ τούτου ὁ θρῦλος τῶν ἐπίπλων τοῦ Γόρκυ, ὅτι στοιχίζουν 24,000 ρούβλια.

ΣΚΕΨΙΣ γίνεται καὶ πάλιν εἰς τὴν Ρωσσίαν περὶ ἑνώσεως τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐκτελούμειον θὰ δώσῃ μεγάλην ζωὴν εἰς τὸ ρωσσικὸν ἐμπόριον καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν θέσιν τῆς Ρωσσίας ναυτικῶς Ἡ διῶρυξ θὰ ἔχῃ μῆκος 1600 χιλιόμετρα, θὰ φωτίζεται δι' ἠλεκτρισμοῦ. τὸ δὲ ταξίδι μεταξὺ Βαλτικῆς καὶ Μαύρης θαλάσσης θὰ διαρκῇ πέντε ἡμέρας περίπου. Ἡ κατασυευὴ τῆς διώρυγος θὰ διευκολύνῃ καὶ τὴν ἀποξήρανσιν ἀπεράντων ἑλῶν μεταξὺ Δβίνα καὶ Δνίπερ.

ΕΛΑΒΑΜΕΝ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν εὐχαρίστως χωρὶς νὰ εἴμεθα καὶ καθ' ὅλα σύμφωνοι.

Φίλε Κύριε,

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 107 τεύχει τῶν «Παναθηναίων», λόγου γιγνομένου περὶ μεταφράσεων τῶν ἀρχαίων ἡμῶν τραγικῶν, παραβάλλονται ἑπτὰ στίχοι τοῦ ἐμοῦ κειμένου τῶν «Τρῳάδων» πρὸς εἴκοσι στίχους ἄλλης μεταφράσεως τῆς «Μηδείας» ἐκπονηθείσης ἐν ἁπλῷ ἰδιώματι. Ἀφίεται δὲ ὁ ἀναγνώστης νὰ φαντασθῇ τὸν σπαρακτικὸν θρῆνον τῆς Μηδείας μὲ τὴν γλῶσσαν ποῦ ὁμιλεῖ ὁ Ποσειδῶν εἰς τοὺς στίχους τῶν Τρῳάδων».

Ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ τύπῳ παρήλασαν κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη διάφοροι μεταφράσεις ἀρχαίων τραγῳδιῶν, ἄλλαι μὲν ἐν κανονικῷ ἰδιώματι, ἄλλαι δὲ ἐν ἁπλῷ προῆλθε δ' εἰς φῶς τὸ εὐφρόσυνον ἀποτέλεσμα ὅτι ἡ ἐφημερὶς ἡ φιλοξενήσασα ἀμφοτέρων τῶν σχολῶν τὰ δοκίμια, καίπερ πρὸς τὴν ἁπλοποίησιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματος ἀποκλίνουσα, αὐτὴ καὶ κατεδίκασε τὴν χρῆσιν τῆς δημοτικῆς ἐν τῇ τραγῳδίᾳ.

Ἐν δὲ τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ κειμένου τῆς «Μηδείας παρελήφθη τὸ μέρος ἐν ᾧ ἡ μήτηρ κλαίει τὴν ἐπικειμένην ἀπώλειαν τῶν τέκνων, ἡ παραβολὴ θὰ ἦτο εὐστοχωτέρα. ἂν καὶ ἐκ τοῦ κειμένου τῶν «Τρῳάδων» παρετίθεντο οἱ στίχοι δι' ὧν ἡ Ἀνδρομάχη κλαίει τὸν ἐπικείμενον φόνον τοῦ Ἀστυάνακτος· οὕτω διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν ὁμοειδῶν εὐχερεστέρα θὰ καθίστατο ἡ λύσις τῆς ἀπορίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἔκρινα πρόσφορον νὰ ὑποδείξω πῶς θὰ ἐφανταζόμην τὸν ὄντως σπαρακτικὸν θρῆνον τῆς Μηδείας ἀπὸ σκηνῆς ἀπογγελλόμενον, διασώζοντα μὲν τὸ τραγικὸν ὕψος, κατιληπτὸν δ' ἅμα παντὶ τῷ ὁπωσοῦν ἑλληνικῆς παιδείας μετέχοντι· ἂν δ' ἡ μετάφρασις τυγχάνῃ πρὸ παντὸς μίμησις, τίς μίμησις τελειοτέρα ἐκείνης ἥτις ἐγγυτέρα τῷ πρωτοτύπῳ ὑφίσταται;

Ὦ τέκνα, τέκνα, πόλις μὲν καὶ οἴκημα
ὑμῖν εὑρέθη, ἔνθα, φεῦ! μακρὰν ἐμοῦ
τῆς δυστυχοῦς μητρὸς ἀεὶ θὰ μένητε·
ἐγὼ δ' εἰς ἄλλην γῆν φυγὰς πορεύομαι,
πρὶν εὐτυχῆ ὑμᾶς ἰδοῦσα εὐφρανθῶ,
πρὶν ἢ τὸν γάμον, τὴν γυναῖκα, τὴν εὐνὴν
ὑμῶν κοσμήσω τὰς λαμπάδας φέρουσα.
Ὡς δυσευχὴς ἐγὼ τοῦ ἤθους ἕνεκα!
ὑμᾶς ὡς μάτην μάτην, τέκνα, ἔθρεψα
καὶ μάτην ἡ ταλαίπωρος μοχθήσασα,
κατηναλώθην μεριμνῶσα, στένουσα·
καὶ τὰς ὠδῖνας τᾶς σκληρὰς τοῦ τοκετοῦ
μάτην, ὦ τέκνα προσφιλῆ, ὑπέμεινα.
Καιρός τις ἦν καθ' ὃν ἐγὼ ἡ δύστηνος
πολλὰς μὲν ἐν ὑμῖν ἐλπίδας ἔτρεφον,
καὶ βοηθοὺς τοῦ γήρατος ἀνέμενον,
καί, ὅπερ ὄντως τοῖς ἀνθρώποις ποθητόν,
θανοῦσα ἤλπιζον διὰ χειρὸς ὑμῶν
ταφῆς νὰ τύχῃ εὐπρεποῦς τὸ σῶμά μου.
Νῦν δ' ἡ γλυκεῖα προσδοκία ὤλετο!

. . . . . .

Ὦ προσφιλές, γλυκύτατον ἀγκάλισμα,
ὦ ἁπαλόν μοι εἰς θωπείας πρόσωπον,
ὦ γλυκυτάτη μοι πνοὴ τῶν τέκνων μου·
ὑπάγετε, ὑπάγετε, ἀδύνατον
ὑμᾶς εἰσέτι νὰ προσβλέπω, ἀλλ' οἰκτρῶς
ὑπὸ τῶν συμφορῶν νικῶμαι τῶν ἐμῶν.
Τὸ τόλμημα γιγνώσκω δ τεκταίνομαι·
ἀλλ' ὁ θυμὸς τῶν βουλευμάτων μου κρατεῖ,
ὃς τῶν μεγίστων τοῖς ἀνθρώποις συμφορῶν
καὶ πράξεων κακῶν τυγχάνει αἴτιος.

Γνωστὸν ὅτι οἱ ἄριστοι τῶν ἡμετέρων κριτικῶν ἀντὶ τῶν μεταφράσεων καὶ ἀναλύσεων προέκριναν σχόλια ἐπὶ τῶν κειμένων, διορθώσεις καὶ κριτικὰς ἑρμηνείας· ἐκεῖνοι δ' οἵτινες πρῶτοι μετέφρασαν κείμενα ἀρχαίων τραγῳδιῶν, προέκριναν ἰδίωμα δυνάμενον

νὰ διατηρήσῃ τὸ ὕψος τοῦ λόγου ἀπαραμείωτον· πολλάκις δὲ κατεδείχθη ὅτι τὸ ἁπλοῦν ἰδίωμα οὐδεμίαν ποτὲ δύναται νὰ ἔχῃ σχέσιν πρὸς κείμενον ἀρχαίας τραγῳδίας

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ 3 Ἀπριλίου 1905.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν	Δρ.	1889.40
Ἰ. Σωτηρόπουλος	»	10.—
Μαριγίτσα Ζητουνιάτη...	»	2.—
	Δρ.	1.901.40

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἤρχισε τὰς παραστάσεις του τὸ Ἑλληνικὸν Μελόδραμα ἀνασυσταθὲν καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ ἀκαταπονήτου κ. Δ. Λαυράγκα.

Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ θανάτου τοῦ Σίλλερ, ἡ Γερμανία ἐτίμησε μὲ πανδήμους ἑορτὰς τὸν μεγάλον ποιητήν.

Προσεχῶς ἐκδίδονται ἀναμνήσεις τῆς Ἀδέλας Κολὲν περὶ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ. Ἡ Ἀδέλα Κολὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ποιητοῦ κατὰ τὸ 1835 καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Εἶνε ἤδη ἐννενήντα ἐτῶν.

Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς αἱ ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ ἀναλογοῦν ἕνα πρὸς 3400 κατοίκους. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ἀναλογία εἶναι ἕνα πρὸς 7.500.

Κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου τῆς Γαλλικῆς-Κωμωδίας, τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἀπέφερε τὰς περισσοτέρας εἰσπράξεις ἦτο ὁ Οἰδίπους Τύραννος. Τὰ ἄλλα ἔργα ὑπολείπονται κατὰ πολύ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΛΕΣΒΙΑΚΑ ἤτοι Συλλογὴ λαογραφικῶν περὶ Λέσβου πραγματειῶν, βραβευθεῖσα ἐν τῷ γλωσικῷ διαγωνισμῷ διὰ τοῦ πρώτου τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρειας βραβείου, ὑπὸ Σπ. Ἀναγνώστου, σχολάρχου. (Βιβλίον Α' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ τῆς ἐν Λέσβῳ λαλουμένης γλώσσης. Βιβλίον Β' ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ περιέχον πλείστας τοῦ Λεσβιακοῦ ἰδιώματος λέξεις, φράσεις, παροιμίας, εὐχάς, ἀράς, προλήψεις, ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Λεσβίων. Βιβλίον Γ' ΣΥΛΛΟΓΗ δημοτικῶν παραμυθίων, αἰνιγμάτων καὶ παντὸς εἴδους ᾀσμάτων). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, 16ον σελ. α'-ιη' καὶ 1-272.

Η ΕΤΑΙΡΙΑ «Η ΕΘΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ» ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΘΝΟΣ 1905 ὑπὸ τῆς ἑταιρείας «ἡ Ἐθνικὴ Γλῶσσα». Στέλλεται δωρεὰν εἰς τοὺς ζητοῦντας ἀπ' εὐθείας αὐτὴν τὴν ἑταιρίαν, ἐδρεύουσαν ἐν Ἀθήναις.

Ο ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ δρᾶμα μετὰ 14 πρωτοτύπων ἀσμάτων ὑπὸ Θεοδώρου Δημ. Κληρονόμου. καὶ Ἀντωνίου Ἰωάν. Ἀντωνιάδου — Ἀθῆναι τυπογραφεῖον Κουσουλίνου σχ. 16ον σελ. 104 δρ. 3

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ τοῦ ἐν Ἀθήναις μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ συλλόγου ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου μέχρι 31 Αὐγούστου 1904 σχ. 8ον σελ. 24. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

Φ. ΝΕΓΡΗ Λόγος ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Βουλῇ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 7 Μαΐου 1905 8ον σελ. 16. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ λογοδοσία περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1904. — Τυπογραφεῖνο Π. Δ. Σακελλαρίου Ἀθῆναι.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Ἀθῆναι»

ΔΩΡΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» κομψότατα χαρτοδεμένοι μὲ χρωματιστὸν ἐξώφυλλον. Ἕκαστος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ 400 σελίδων.

Τόμος Α'.	(1900)		πρὸς	Δρ.-	Φρ.	6	ἀντὶ	13
Τόμος Β'. - ΣΤ'.	(1901 - 3)	ἕκαστος τόμος	»	»	»	7	»	13
Τόμος Ζ'. - Η'.	(1903 - 4)	» »	»	»	»	9	»	13

Νικόλαος Γύζης εἰδικὸν τεῦχος τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἕλληνα καλλιτέχνην μὲ 26 εἰκόνας . . Δρ.- Φρ. 1 ἀντὶ 2.
Διονύσιος Σολωμὸ τεῦχος εἰδικὸν τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν μὲ διαφόρους εἰκόνας . . » » 1 » 2.
Τὸ Λεύκωμα τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» . . . . . » » 1 » 2.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν ὡραιότατα δῶρα πρὸς οἰκείους καὶ φίλους.
Αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ εἶναι ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν.

☞ **Τὸ τέμημα τῶν παραγγελλομένων ἀποστέλλεται μαζὶ μὲ τὴν παραγγελίαν διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς.**

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΠΑΤΗΣΙΟΙΣ

MAISON DE SANTÉ

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ Ἰατροῦ Νευρολόγου καὶ Φρενολόγου.

Ἱδρυτὰι εἰς μαγευτικὴν θέσιν τῶν ὁλοδρόσων Πατησίων, τοῦ ὡραιοτάτου τούτου καὶ ὑγιεινοτάτου προαστείου τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τέταρτον μόλις ἀπέχοντος αὐτῶν καὶ συγκοινωνοῦντος δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ ἀπείρων μυροβόλων κήπων καὶ ἴδιον κέκτηται κῆπον, ὡς καὶ ἄφθονον καὶ διαυγέστατον ὕδωρ.

Ἐν τῇ Κλινικῇ ταύτῃ νοσηλεύονται ὀξέα καὶ χρόνια νοσήματα Νευρικὰ καὶ Ἐγκεφαλικά. Μολυσματικὰ δὲ καὶ ἐπικίνδυνα ἐγκεφαλικὰ δὲν εἰσὶ δεκτά

Πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἐφαρμόζονται ὅλαι αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ *Ψυχοθεραπεία*, ἡ *Ἠλεκτροθεραπεία*, ἡ *Ὑδροθεραπεία*, ἡ *Ἀνατριψιθεραπεία (Massage)*, ἡ *Μουσικοθεραπεία*, ἡ *Ἰατρικὴ Γυμναστική*, ἡ *διὰ κατακλίσεως (alitement) καὶ ἀπομονώσεως (isolement)* θεραπεία, ἡ *δι' Ὑπνωτισμοῦ καὶ ὑποβολῆς ἐν ἐγρηγόρσει (suggestion à l'état de vielle)*, αἱ *ἐνέσεις ὀρρῶν (ὀρροθεραπεία)* καὶ λοιπῶν φαρμάκων κλπ. κλπ.

Πᾶσαι αὗται αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι ἐφαρμόζονται ἀναλόγως τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἐνδείξεων.

Νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία πλήρης· οἱ νοσοκόμοι ἐκ τῶν εἰδικὴν μόρφωσιν λαβόντων καὶ πεπειραμένοι περὶ τὴν νοσηλείαν τοιούτων ἀρρώστων.

Κλῖναι ἀπὸ δέκα δραχμῶν καὶ ἄνω δι' ἡμέρας, ἀναλόγως τοῦ δωματίου, τοῦ προσωπικοῦ ὅπερ ἀπασχολεῖται, τῆς θεραπείας, τῆς τροφῆς καὶ τῶν ἰατρικῶν ἐπισκέψεων

Ἡ Κλινικὴ συνδέεται διὰ τηλεφώνου μὲ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ. Ἀρ. τηλ. 314

Οἱ βουλόμενοι *νὰ εἰσέλθωμεν ἢ νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς ἀρρώστους* των δέον ν' ἀπευθυνθῶσιν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἰατροῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ του **16 — Ὁδὸς Ζήνωνος — 16,**
ἔνθα δέχεται τοὺς πάσχοντας ἐκ

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ἢ ΦΡΕΝΙΚΩΝ

καθ' ἑκάστην 8-10 π. μ. καὶ 4-6 μ. μ. πλὴν τῆς Κυριακῆς. — Ἀριθ. τηλεφώνου 200

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1905

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

			30 Απριλίου 1905	31 Μαρτίου 1905
Ταμεῖον	εἰς μεταλλικὸν	Δρ.	2,062,084.56	1,971.937.54
	τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπέζης	»	251.320.—	96.450 —
	χερματικὰ » δίδραχμα καὶ μονόδραχμα	»	1,224.882.—	1,223.401.—
Ἐξωτερικοὶ λ/σμοί. Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικόν		»	24.341.858.97	23,579,516.56
» » Προϊὸν ἐκδοθ. Ἐθν. Δανείου εἰς χρυσὸν Ἑλλην. Σιδηροδρ. 4 % 1902		»	20,712,688.83	20,962,688.83
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν ἐπ' ἀναγκ. κυκλοφορίᾳ τραπεζικῶν γραμματίων		»	68,778,575.42	68,778,575.42
» » » » » » » διδράγμων καὶ μονοδράχμων		»	11,250,000.—	11.250.000.
Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 23,767.036.80; » τραπεζ. γραμμάτια » 29,090,144.—	»	52,857,180.80	52.870.199.55
Ἔντοκα γραμμάτια Ἑλληνικοῦ Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	2,037,500.—	
Προεξοφλήσεις		»	19.581,659.61	20.487.947.06
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων		»	2.828,347.26	2,829.544.46
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ/σμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων		»	12,641,306.29	14,037,076.44
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		»	416.415.50	541,909.15
Δάνειον πρὸς τὴν Σταφιδικὴν Τράπεζαν ἐπ' ἐγγυήσει τοῦ Κράτους		»	2,271,694.28	2,450,542.22
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		»	55,732.418.87	55,274,923.43
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας, καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα		»	42,557,855.04	42,585,846.39
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		»	11.395,451.89	10.995,414.54
Καθυστερ. χορηγήσεων εἰς γεωργοκτηματίας καὶ ἐκ γραμμ. Προνομ. Τραπ. Ἠπειροθεσσαλίας		»	4,740.521.29	4,732,071.19
Μετοχαὶ εἰς ἐγχωρίους Ἑταιρίας		»	3,304,770.—	3,304.770.—
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης		»	1,500,000.—	1,500,000.—
Ὁμολογίαι λαχ. δανείου Ἐθν. Τραπ. τῆς Ἑλλάδος 2 ½ % (εἰς τρ. γρ.)		»	1.831,799.75	1,831,799.75
Τοκομερίδια ἐν γένει		»		86,988.62
Καταστήματα Τραπέζης καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		»	8,269,196.32	8,274,001.10
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		»	2,646.017 55	2,604,262.91
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζικῶν γραμματίων)		»	1,631.914.47	1,628,324.27
Διάφοροι λογαριασμοὶ		»	2,059,885.68	2,531,949.72
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		»	3,267,059.83	4,027,240.20
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ (λ/σμὸς ὑπηρ. Ἐθν. δαν. εἰς χρυσ.)		»		45,620.75
Λογαριασμὸς ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπεζικῶν γραμματίων		»	1,720,320.—	1,720,320.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		»	1,280.000.—	1,280,000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια)		»	500,000.—	500,000.—
Διάφορα		»	679,572.27	566,843 35
		Δρ.	364,372,296.48	364,570,164.45

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

			30 Απριλίου 1905	31 Μαρτίου 1905
Μετοχικὸν Κεφάλαιον		Δρ.	20,000,000.—	20,000,000.—
Ἀποθεματικὰ Κεφάλαια		»	13,500.000.—	13,500,000.—
Τραπεζικὰ γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ:				
I. διὰ λ/σμὸν τῆς Κυβερνήσεως	Δρ. 68,778,575.42			
II. » » » Τράπεζης	» 45,115,495.97	»	113,894,071.39	115,607,730.04
Χερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		»	11,250,000.—	11,250,000.—
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μεταλλικὸν		»	3.819,012.88	3,824,432.37
Καταθέσεις ἄνευ τόκου		»	14,856,539.16	16,443,941.74
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		»	710,646.34	625,148.74
Μερίσματα πληρωτέα		»	451,405.—	408,585.—
Καταθέσεις Δημοσίου διὰ χορηγήσεις δανείων κατὰ τὸν ,ΒΦΜ' νόμον		»	283,749.94	283,749.94
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ. Λ/σμὸς καταθ. ἐκ Δημοσ. ὑπεγγύων προσόδων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 630,132.87; » τραπεζ. γραμμ. » 6,320,380 48	»	6,959,513.35	4,497,776.14
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσὸν		»	32,694.05	
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	402,220.75	431,465.60
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσὸν		»	16,182.99	166,411.64
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	10,367.98	10,367.98
Ἔντοκος κατάθεσις Δημοσίου εἰς χρυσὸν διὰ τὴν κατασκ. Σιδ. Πειραιῶς - Δεμερλῆ - Συνόρων		»	20,712,688.83	20,962,688.83
» » » » τραπ. γραμμ. » » » »		»	433,107.21	258,989.21
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια κατὰ τὸν νόμον ,ΒΨΕ'		»	5,612.166.15	5,612.166.15
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ		»	76,165,463.57	75,539.438.76
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	45,966,690	45,966,690.—
2 ½ % εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	20,493.600.—	20,493,600.—
Ὑπηρεσία λαχειοφόρων δανείου Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	1,317,052.—	1,531,422.—
2 ½ % εἰς τραπ. γραμμάτια		»	72,000.—	72,000.—
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου		»	4,124.865.90	4,042,313.21
Συμμετοχὴ τῶν Τραπεζῶν Ἰονικῆς καὶ Ἀθηνῶν εἰς δάν. Σταφ. Τραπέζης		»	1,045,346 57	1,127,891.87
Διάφορα		»	2,351,914.42	1.913,349.23
		Δρ.	364,372,296.48	364,570,164.45

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Μαΐου 1905.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ

ΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ

ΑΘΗΝΑΙ

PALACE HOTEL

Τὸ Πολυτελέστερον καὶ Τελειότερον ἐν Ἑλλάδι.

Assenseur. Θέρμανσις τελευταίου συστήματος δι' ἀτμοῦ *(Chauffage centrale)*.

Φωτισμὸς ἠλεκτρικὸς ἄπλετος.

Αἴθουσαι: Ὑποδοχῆς Αἴθουσαι Κυριῶν.

Ἀναγνωστήριον. Σφαιριστήριον κτλ.

Αἴθουσαι Ἑστιατορίου *(Table d' Hôte)*.

ΛΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΑΙ "ΘΕΡΜΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ,,

Τελείως ἀνακαινισθέν. Δωμάτια ἀναπαυτικώτατα, αἴθουσαι πολυτελεῖς.

Ἀναγνωστήριον Ἑστιατόριον *(Table d' Hôte)* – *Concert* (τρίο), ἀπο-
τελούμενον ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς καλλιτέχνας κ κ Στυλ Κρασσᾶν,
Ροδόλφον Γαϊδεμβέργερ καὶ Η. Χάρτ.

Λουτῆρες εὐρωπαϊκώτατοι ἐντὸς τοῦ Καταστήματος, ἄπλετος φωτισμὸς
δι' ἀσετυλίνης, καθημερινὰ διεθνῆ τηλεγραφήματα.

BAR AMERICAIN

Pension ἀπὸ 12 ½ - 17 δρ. — Καθημερινὴ συγκοινωνία Ἀθηνῶν-Βόλου.